

Cesar Oroz: "Umorea giroa erlaxatzeko modu bat da"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

Donostiako Zinemaldia

GLAMOURRA eta ZINEZALEAK

ARNALDO OTEGI

**"Gasteizen, abstentzioaren fasea bukatu da,
baiezkoa edo ezezkoaren fasea dator"**

Iraileko

Larrun

Nafarroa Beherea, Nafarroako Erresumaren seigarren merindadea.

Nafar identitatea, kontzientzia eta herritasuna: Citoyenneté edo hiritartasuna.

Euskararen egoerari buruzko ikuspegiak.

Euskal kulturaren garapena: Kultur etxeak.

Azpiegiturak: errepidea edo autobidea?

Gogoetak eta ikusmoldeak Nafarroa Beherearen geroaz

Mahaingurua

- Frantxua Maitia
- Sauver Bacho
- Jean-Michel Galant
- Barthelemy Agerre

Iritzi Artikuluak

- Xipri Arbelbide
- Jojo Bidart
- Eñaut Etxamendi
- Mixel Bergouignan

LARRUN hilero banatzen da
doan ARGIArekin.

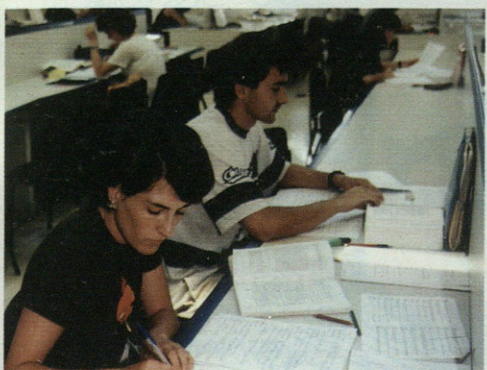

Diseinua: antza S.A.L.

ALBERTO ELOSEGI

Euskal laborariak PAC erreformatzearen kontra 15

ALBERTO ELOSEGI

Hobeto idazteko lantegiak 18

ALBERTO ELOSEGI

Bizitza joan-etorritan 20

DANI BLANCO

Rogelio Botanz: "Nomada izatea ez da inongoa ez izatea" 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Oihartzunak	

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrietzeta: Arnaldo Otegi.	
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Euskal laborariak PAC erreformatzearen kontra.	
Daniel Udalaiz	15

EUSKARA

Hobeto idazteko lantegiak.	
Gontzal Landa	18

GIZARTEA

Bizitza joan-etorritan.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	20
Elkarrietzeta: Cesar Oroz.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	23

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	28
Itzali mugikorrak... filma hastera doa.	
Jon Garaño	30
Elkarrietzeta: Rogelio Botanz.	
Mikel Asurmendi	40
Orain dela 30 urte	
Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Jokin Bildarratz	8
Azkena: Joxemari Iturralde	58

**Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria**

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

GEOPPOLITA

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari orde: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

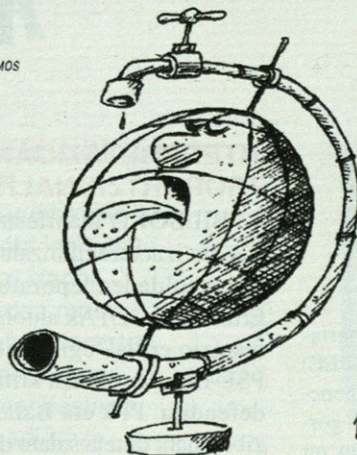
Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herria	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

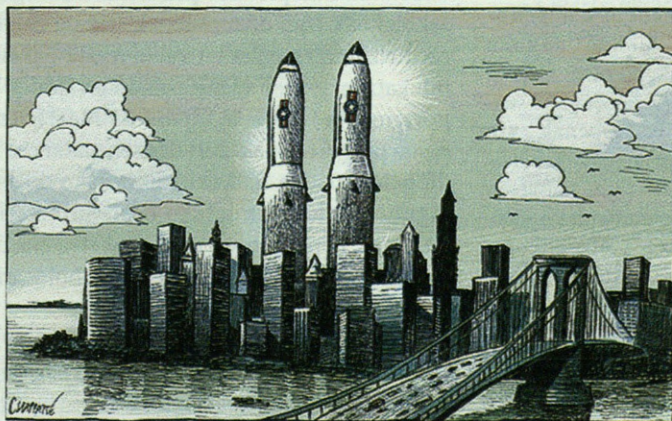
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Bas, Greziako "Tachydromos" egunkarian

BAS
TACHYDROMOS
Athens
GREECE

■ Chappatte, Genevako "Le Temps" egunkarian

Hiruko Txikian

GIPUZKOA

Abuztua. 1968. urtea. Frankismoak, berez guretzat salbuespen egoeran bizitzera kondenatzen bagintuen ere, ofizialdu egin zuen ohikoa bereziaren mailara eramanez. Atxilotuak kuartelillo eta komisaldegietan egunkariak kioskoetan baino ugariagoak, torturen eta torturazailen sailkatzea genuen mintzagai, tortura, parez pare behintzat inork ukatuko ez zizun errealitatea baikenuen. Tailerretan, fabriketan, bulegoetan, auzoetan eta herrietan eztabaidatu baino salatu eta desagerrarazi behar zena zen. Konpromisoa eskatzen zuen, torturatuen sendiari beroa, torturatuari laguntza materiala. Adostasun soziala. Esku bakar bateko

hatzez zenbatu litezkeen komunikabide batzuk salbu, inguruko guztiak genituen aurka, torturak jasandakoak julioverneak baiken. Ondarroako Andoni Arrizabalaga datorkit gogora, Guardia Zibilek Zarauzko koartelilloan hirugarren solairutik zintzilikatua eduki zutena, On Telesforo Monzon zenari "Itziarren semea" kantua bere tripetatik aterarazi ziona. Egun, beste batzuekin batera Aritz Beristain larrutu dute. Komunikabide batzuk salbu, ezer gutxi esan eta idatzi da torturatuei buruz. Alta, demokrazia honen berezitasunak ditugu itsukeria eta gorreria. Eta Aritz Beristain juliovernea ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

LPEE, IRAK ETA BUSH

Lurralde Petrolio-Esportatzaileen Erakundea (LPEE) Osakan bildu da aste honetan, irailak 19, petrolio gordinaren ekoizpenarekin zer egin erabakitzeko: berau handitzea edo murrizten jarraitzea, alegia. LPEEk erabakitzen duenak, beti bezala, eragina izango du neurri handi batean petrolioaren menpe dagoen mundu ekonomian. Urteko azken garai honetarako susperraldi iragarpenak egin arren, une honetan nolabaiteko dezelerazioa pairatzen duten mendealdeko ekonomientzat kolpe gogorra izan liteke petrolioaren prezioaren gorakada. Erabakia Amerikako Estatu Batuek eraso militar batekin bidegabe mehatxatutako Irakek duen egoera politikoaren arabera izango da. Irakeko plangintza ministroak eraso militar baten aurrean bere lurraldeak petrolio esportatzen jarraituko duela adierazi du dagoeneko. Behin-behineko eraso batek prezioen gorakada bat ekarriko lukeela gaineratu du, halaber. Eta zera gehitu du: "Komentario hutsekin upelaren prezioa 23 dolarrekoa izatetik 30 dolarrekoa izatera pasa da; eraso gero, ordea, gehiago igoko dira". Unea heltzen denean, ez dezagun beste alde batera begiratu eta ongi jakin dezagun nor den petrolioaren prezioen gorakaden eta horrek mundu ekonomian izango duen eragin kaltegarriaren erantzule: Bush ●

◆ DANIEL UDALAITZ

INTERPRETAZIOAK ETA PROPORTZIONALITATEA

BILBOKO manifestazioko gertaeren jatorria eta izaerarekiko zalaparta handia sortu da. PPk ahuldadea leporatu dio Jaurlearitzari eta Ertzaintzak "ETAk antolatu eta deitutako manifestazio erdia" egiten utzi izana kritikatu du. PSE-EEk Jaurlearitza kritikatu du eta Ertzaintza defenditu. PPk eta Batasunak enfrontamendu zibila nahi dutela salatu du Jaurlearitzak. Batasunak, EAJ eta Jaurlearitza espainiar aginduek betetzeko egotea egotzie die jeltzaleei. Batasunak berak ere jaso ditu kritikak manifestazioan izandako protagonismoagatik. Aurretiko eta ondorioen interpretazio politikoez haratago -era askotakoak izan daitezkeenak- ez da zalantzarik Ertzaintzak galarazi zuela modu baketsuan bilakatzen ari zen manifestazio erraldoia. Proportzionala izan zela aipatu da Jaurlearitzatik, baina proportzionala zeri deitzen zaion ere azaldu beharko zaie fisikoki zauritutako dozenaka lagunei, beldurra jotako beste milakari eta, nagusiki, bere protesta modu baketsu eta zibilizatuan gauzatu nahi zuen herritar uholdeari.

HERRIKO TABERNEN AUZIA

IRAILAREN 23an beste tentsio une garrantzitsua bizi liteke Batasunaren ilegalizazioaren aferan. Baltasar Garzon epaileak Herriko Tabernak direnekin zer egin erabaki beharko du. Bi aukera behinik behin izan daitezke: tabernak kudeatzeko administratzaile judizialak izendatzea izan daiteke bat, eta bestea tabernen itxiera agintzea.

UPN-REN GEHIENGO OSOA

BATASUNA-REN jarduera eteteak bitxia den egoera ekarri du berriz ere Nafarroako Legebiltzarrerara: hauteskundeetan gehiengo osoa izan gabe, UPNk gehiengo osoa lortzen du Legebiltzarrean. UPNk eta PSNk Batasunaren

ilegalizazio prozesuan eta Legebiltzarreko jardueran jarritako oztopoei erantzuteko haien ekimenetan ez partehartzea erabaki du Batasunak, eta ondorioz, UPN aurrera ateratzen ari da bestela aterako ez litzukeen ekimenak. Batasunaren bazterketaz baliatzen ari dela salatzen dio PSNk, eta UPNk erantzuten du ea terroristengan sostengatuko ote diren ekimenak ateratzeko. Kaltetuenak aurrerakoi bozkatu duten herriarrak eta PSN dira. Egoerarekin pozarren direnak, UPNkoak. Egoerak horrela jarraitzen badu, gainera, datozen hauteskundeetan gehiengo osoa eskura izango du Sanzen alderdiak.

"FRANTZIAKO BATASUNA"

ESPAINIAR aldizkari "Cambio 16"ek

B A H E A

• Xabier Gurrutxaga, EEko buruzagi ohi eta analista politikoak "El Correo" Batasunaren ilegalizazioa eta manifestazio eskubideaz: "Utz dezagun hala nahi dutenek adierazi dezatela, horretarako dagoen baldintza bakarra era librean eta bakean egitea da eta, hori da batzar eskubideak duen muga bakarra, eta seguruenik, orduan ere konturatuko dira gizarte honen gehiengo handiarekiko dagoen distantziak. Zeren eta, gauza bat da ilegalizazioaren aurka egotea eta oso bestelakoa, ETA eta bere astakeriak kritikatzeko gaitasunik urriena ez duenaren sostengu makila bihurtzea".

ARGAZKI PRESS

MANIFESTAZIO ESKUBIDEA UKATUA BILBON

Ertzaintzak iragan larunbateko manifestazio zabal eta jendetsua era bortitzez eragotzi izanak, manifestazio eskubidea modu larrian ukitua dagoela adierazten du, eta jarrera hori denboran mantentzen bada, manifestazio eskubiderik ez dela adierazi beharko da, horrek esan nahi duen guztiarekin. Kontraesanez eta interes politiko zositako une politikoan, Eusko Jaurilaritza eta hura sostengatzen duten alderdien posizioa da aldi honetan korapilotsuenetakoa, nekez ulertu baitaiteke legalitatearen izenean oinarritzko eskubideen urratzea denboran luzatzea, areago euskal gizartearen arbuiautzen diren neurrien izenean.

azpian ikus daitekeen azala atera zuen irailaren 16ko zenbakian eta bertan Richard Irazusta Abertzaleen Batasunako kidea "portavoz de la Batasuna francesa" gisa azaltzen du. Desinformazioa, ezjakintasuna, *morboa*. Dena batera seguruena.

NAFARROAKO ERRESUMAREN MILURTEA HONDARRIBIAN

HONDARRIBIAN ospatu nahi da Nafarroako Erresumaren sorreraren milurtea eta horretarako, besteak beste, Antso Azkarra Nafarroako Erresumako erregearen omenez (1004-1035) monumentu bat eraiki nahi du Hondarribiko Udalak. Gertaera historikoei buruzko interpretazio ugari izango da milurtearen inguruan eta jadanik Espainiako zenbait egunkaritan irakurri daitezke gaiari buruzko artikulak. "La Razon" egunkarian, adibidez, zenbait istorialarik EAJk zuzendutako Udalaren jarrera salatzen du eta historia Euskal Herriko eta Espainiako historia interes abertzaleen arabera manipulatzeko leporatzen dio.

CUMBRE DE LA TIERRA UN FRACASO ANUNCIADO

■ "Cambio 16" aldizkariaren azal zati bat.

• Jose Maria Ruiz Soroa analista politikoak "El País"en: "Beharbada, esanguratsuen da Eusko Jaurilaritzak erabaki judizialak betearazteko erakutsi duen eraginkortasuna eta tinkotasuna. Eta nire ustez, bere bete beharrak ez gauzatzearen ondorioz beste polizia batzuenatik ordezkatua izatearen beldurra ez da jarrera horren eragile; jarrera horren atzean erabaki hausnartuagoa eta sakontasun politiko handiagokoa dago: Ermuko garaieretikiko desberdintasun nagusia honakoa da: EAJk bere proiektu soberanista du gaur egun, eta gainera, proiektu hori nazionalismoaren baitan nagusitasunez inposatzeko konfiantzaz senditzen da".

■ Pablo Mosquera.

IZPIAK

Pablo Mosquera PP eta Unidad Alavesako (UA) buruzagi ohiak euskal politikara utziko duela iragarri du. Buruzagi arabarra Lugon jaio zen eta bertako ospital bat zuzentzera abiatuko da orain. UARI dagokionez, PPK jadanik irentsi duela esan liteke, baina ikusi beharko da urrirako aurreikusia zuen ezohiko kongresua egingo den eta egitekoan zer gertatzen den.

Irene Stoller Frantzia 13 urtez ETArekin zerikusia zuten auziak bideratu zuen fiskalak *Procureur à la 14 section* liburua idatzi du. Bertan bere esperientziak azaltzen ditu, egun babesik ez duela salatzen du eta ETaren jardura islamisten jarduerara hurbiltzen ari dela dio. Halaber, ETaren auziperatzeak eta Turkiako PKKrenak antzerakoak direla azaltzen du.

Josep Lluís Carod-Rovira ERCko idazkari nagusiak egundokoak eta bi jasan behar izan ditu komunikabide espainiar eta katalan askoren aldetik duela hila-bete batzuk atzerago Arnaldo Otegiarekin bildu eta Katalunian ETak atentatuak ez egiteko bitartekaritza lana eskatu omen ziolako. Carod-Roviraren ustez elkarriketa egin zen, baina ez komunikabideetan azaldu den edukiarekin.

Eta... euskaldunen iritzia?

Madrilgo Gorteetan kurtso politikoa Alderdien Legea aprobatuz bukatu zen, San Joan bigarrenengo egunean. Eta ondo baino hobeto ikusi dugun moduan, kurtso politikoiari gai berberarekin eman zaio hasiera, aurtengo ekitaldiaren ildo politikoaren gidoi nagusia idatzita geratu delarik. Amaitu dira oporretako bake eta isiltasun uneak.

Jakin badakit, PP zein PSOE alderdien partetik, azkar asko erantzungo zaidala, euren zinegotziek ez dutela oporrik izan eta ezin izan dutela ahanzi, nahitaez, bizkartzain bati lotuak daudela. Egia da, baina, hala eta guztiz ere, EAJri, ETArekin ez duela bukatu nahi behin eta berriro leporatzen dioten bitartean, euskal gizartearen iritzia-aren aurka, ezer konponduko ez duen lege bat aurrera atera eta aplikatu dute. Segurtasun handiagoa emango ote die lege horrek PP zein PSOEko zinegotziei?

Ziur nago ez dutela jaso euren zinegotzi nahiz militanteen iritzia. Hori da arazoa: euskal gaiak gobernatu nahi izatea, euskal gizartearen iritzia kontutan hartu gabe. Are gehiago, PP zein PSOEko zinegotziek eta hainbat kargu publikok segurtasun handiagoa izan dezaten, Lakuan Segurtasunerako mahai bat osatu denean, PP ez da bilera horietara azaldu. Nork uler dezake egoera hau? Bere jendearen segurtasuna bermatzeko bileretara, azaldu ere ez! Jarrera hori lotsagarria eta ize-nik gabekoa dela deritzot.

OPORRETARA joan aurretik, ETAk Santa Polan eragindako atentatuaren berri izan nuen. Edozein pertsonaren erailketa gogorra gertatzen bada ere, 6 urteko haurraren heriotza are gogorragoa egin zitzaidan. Haur horren gurasok ez dute nolanahi ahaztuko abuztuaren 4ko data.

Hor puskatu zen Mariano Rajoy eta PPren teoria: alegia, uztailaren 12an autogobernu plenoan erabakitakoa, EAJ eta ETArekin ezkutuko paktu baten ondorioa zela. Zer esango ote dute orain? Ohikoa den moduan komunikabide guztiak jarri zituzten martxan euren mezua zabaldu nahian. Ikusi besterik ez dago CIUrekin egin dutena: aurreko asteko Kongresuko pleno berezian abstenitu egin zirelako, terroristen pare jarri dituzte.

Arestian nioen moduan, joan den ekitaldi politikoa gogo-

rra izan da. Nolakoa izango ote da orde, orain datorren hau? Zalantzarik ez dago gogortasun hori areagotzen joango dela. Inork gutxi daki zer gertatuko den, baina elkarrizketarako behar diren gutxienezko zubi denak etenda daudelakoan nago. "Elkarrizketa", nahitaezko ideia, egunetik egunera pisua galtzen ari den kontzeptua da. Uda honetan, hainbat lagun sozialistak gonbidatuta, Juan Mari Jauregi zenaren omenaldira joateko aukera izan nuen. Omenaldi hartan, hitzaren bat behin eta berriro errepikatu bazen, elkarrizketa hitza izan zen. Agian, denen artean erretzen ari garen hitza izan daiteke, euskal gizartearen sortzen ari den giroa justu aurkako zentzuan doa:

inkomunikazioaren zentzuan, alegia. Denok, errudun ezberdinak bila ditzakegu, eta guztiok izango ditugu ardurak, neurri ezberdinetan, inongo zalantzarik gabe. Baina arazo hau konpondu nahi ez duenik ere badagoela onartu beharko dugu!

ALBERTO ELOSEGI

Jokin Bildarratz
EAJko zinegotzia eta senataria

"Egungo gizartearen garapenak eta demokrazia kontzeptuaren sakonketak ETA jokoaz kanpo utzi dute. (...) Batasunak aztertu beharko du zer egin duen egoera honetara ailegatzeko eta zer egin dezakeen guzti hau gainditzeko"

abertzaleak ezin du ahaztu azken hauteskundeetan herriaren gehiengoak bide politikoen eta demokratikoen alde egin zuela. Beraz, benetako bidea ez da ilegalizazioari biolentzia-aren bidez erantzutea. Benetako bidea politika egitea da.

Egungo gizartearen garapenak eta demokrazia kontzeptuaren sakonketak ETA jokoaz kanpo utzi dute. Eusko Jaurlaritzak kaleratu dituen azkeneko ikerketetan azaltzen den moduan, ETArekin jokaera maltzurak, bortitzak eta inposatzai-leak, momentu honetan soberan daude. Euskal gizarte bere buruaren jabe sentitzen da eta bere etorkizuna berak erabaki nahi du. Utz diezaiogun bada ●

A R N A L D O O T E G I

Eusko Legebiltzarreko Sozialista Abertzaleak taldeko bozeramailea da. Kargu bera du legezko jarduera etenda duen Batasuna alderdian. Ertzaintza, EAJ, burujabetza prozesua, hauteskundeak eta ETA dira mintzagai izan ditugun gaietakoak.

“GASTEIZEN, ABSTENTZIOAREN FASEA BUKATU DA, BAIEZKOA EDO EZEZKOAREN FASEA DATOR”

JOSEBA OLAIDE

Osoko bilkuretan ez bada ez da samurra Arnaldo Otegi Eusko Legebiltzarrean aurkitzea. Aurrerantzean, oster, han ibili beharko du gehiago, Batasunaren jardueraren eremu handi bat handik bideratzen baita gaur egun. Noiz arte? Horra hor Legebiltzarreko Mahaiak erantzun beharko duen galdera, eta elkarrizketa hau kaleratu orduko erabakita izango

duena seguruenik. Kataluniako medioen zurrunbiloan harrapatu dugu Otegi eta elkarrizketa luzeari ekin, egungo politikaren puntako gaiei helduz. Sozialista Abertzaleak talde parlamentarioko kidea da gaur egun Otegi, baina Batasunak etorkizunaz dituen klabeetako batzuk behintzat mahaiaren gainean geratu dira.

■ **Aspalditik ari zineten Garzonen autoaren esperoan, pentsatutakoa**

baino gogorragoa izan da Garzonen agindua ala gutxi gora-behera espektakoa?

Erritmo eta edukietan gure aurreikuspenak betetzen ari dira, baina garbi dugu oraindik ez dela bukatu. Ziur gaude inptazioak egongo direla, atxiloketak eta kartzelaratzeak, edo saiakerak bederen. Garzonek edozer egingo du ezker abertzalearen desgite praktikoa gerta dadin.

■ Otegiren ustez, Estatuak, hartu dituen neurriekin zenbait helburu ditu, baina hurbilekoena Batasunak ordezkatzeko duena hauteskundeetatik kanpo uztea da.

Estatua bi bide erabiltzen ari da egun, bata juridiko-penala eta bestea legegilea. Zer helbururekin? Datozen udal hauteskundeetan ezker abertzaleari aurkezteko zirrikiturik ez uztea.

■ Erantzunari dagokionez, pentsa liteke edo ez dela erantzun maila handirik bultzatu edo gehiago ezin dela. Oihartzun mediatikoa eta politikoa bai, baina ez da kale mailako halako erantzun handirik eman.

Guk ez dugu ikuspegi bera. Herrietan eta hiriburuetan mobilizazio berreskuratzeko nabarmena izaten ari da. Ñabarduretan sartuz, dena den, guk ere erantzun pausatuagoa eman nahi dugu. Borroka hau ez da bukatzen bi hilabetetan eta gure indarra ere dosifikatu behar dugu. Ezin gara erresistentzia klabeetan bakarrik gelditu eta eraikuntza klabeetan ere aritu behar dugu, burujabetza klabeetan. Epe ertain edo laburrean, erantzuna tin-

□ “Edozein prozesu soberanista zintzotasunez egiten bada, ELAk edo guk diogun bezala, gauza bat jarri behar da mahaiaren gainean: egungo estatusa galtzeko arriskua”

koa eta zabala izango delakoan gaude.

■ Duela gutxi egindako elkarrizketa batean esaten zenuen egoera hau ezker abertzaleak berak eragindakoa dela, Estatua horretara behartu duela. Azalduko al zenuke esaldia.

Asko ñabartu behar da esaldia, bestela badirudi ezker abertzalea pozik dagoela egoera honetan, eta egoera hau bilatu egin duela. Zera esan nahi dugu, Estatua behartuta datorrela ezker abertzalearen aurka, Zergatik? Bere ustez, sektore zabal horrek baduelako marko berri bat egiteko oso estrategia argia. Beraien ustez, eta hala diote, dena frogatu dute ezker abertzalearen aurka: gerra zikina, sakabanaketa, errepresioa, intoxikazioa, tortura... eta ez dute lortu Trantsizioan diseinatutako helburua, Euskal Herriaren askapen nazionalaren prozesua geldiaraztea, alegia. Horregatik datoz horrela, seguruena azken errezeta dena frogatzera. Edozein nazio askapen prozesutan Estatu bat suebaki bat jartzen saiatzen da, eta hori hiru probintziarako autonomia estatutua da. Une honetan autonomiak ez du gehiago ematen eta espainiar legalitatearen menpe planteatzen den edozein estrategiak ez du inolako etorkizunik.

JOSEBA OLALDE

Beraz, edozein prozesu soberanista zintzotasunez egiten bada, ELAk edo guk diogun bezala, gauza bat jarri behar da mahaiaren gainean: egungo estatusa galtzeko arriskua, eta hau, ez ezker abertzaleak nahi duelako, Estatuak autonomiaren bidea itxiko duelako, eta horrek bidegurutze historiko batean jarriko gaitu.

■ PPK eta PSOEek nagusitasuna duten erakundeetan nahiko argi dago talde gisa jarduteko oztopo handiak izango

□ “Nahiago nuke erratzea, baina Gasteizko Legebiltzarrean ere Espainiak agintzen duena egingo dute, horretarako beren erritmo eta zelofana erabiliz”

dituzuela. Eusko Legebiltzarrean zer gertatuko da zuen ustez?

Zoritxarrez, EAJ, EA eta EBk (Ezker Batua), batez ere azkeneko biak kontrako irudia ematen saiatzen badira ere, amore ematen dute Garzonek eta Espainiak Gobernuak agintzen duten guztiaren aurrean. Ertzaintza gure egoitzak asaltatzen ikustea da horren adibide argiena. Egun hori tristea zela esan nuen nik, horrek euskaldunak euskaldunen aurka jartzen zituelako eta Estatuaren tranpan erortzea zelako. Azkenean, eta nahiko nuke erratzea, Legebiltzar honetan ere Espainiak agintzen duena egingo dute, nahiz eta horretarako beren erritmoa eta zelofana erabili. Ez dago burujabetza biderik legalitate espainiarra errespetatuz, ez da posible. Horregatik daude horrela, irtenbiderik gabe eta nora doazen jakin gabe.

■ Uste al zenuten, akaso, Ertzaintza ez zela joango egoitzak ixtera?

Joango zela pentsatzen genuen, baina hori ez du Ertzaintzak erabaki, Ibarretxe eta Gobernuak baizik. Guk egin genien deialdia xumea izan zen: "Benetan burujabetzaren alde bazaudete eta askotan aipatzen dituzuen desobedientzia zibila, pase forala eta abarrekoak indarrean jartzeko prest bazaudete, hemen duzue aukera, ukatu". Erantzuna logikoa izan da: "Ez, Ertzaintzak joan behar du, bestela Guardia Zibila joango delako". Noski, horrela da, baina horrek frogatzen du ezker abertzaleak egiten duen azterketa zuzena dela, autonomia Espainiak agintzen duena egiteko erabiltzen ez baduzu, autonomiarik gabe gelditzen zarela.

■ Hori ez da deialdi xumea, eskaera oso potoloa baizik, eta gainera abertzaleen arteko estrategia sendorik egon ezean, gaur egun bezala, gauza ezina. Hori zuen analisisetan ere argi agertuko da.

Bai, ez da gauzatuko, eta gure analisisetan ere agertzen da, baina hori egin

■ Hauteskundeak

“Aurkeztu nahi dugu, baina utzi ezean, Estatuari planto egin beharko genioke”

Hasieran aipatu duzu ilegalizazioaren oraingo lehen helburua Batasunak ordezkadea keena hauteskundeetan ez izatea dela. Eta aurkezteko zirrikiturik ez baduzue?

Guk aurkezteko ahalegina egingo dugu, baina ezin badugu, Estatuari planto egin beharko genioke, eta Estatuak galdu egingo du. Baina borondatea behar da, eta EAJk, egun, beste edozerekin baino abertzaleen hegemonia elektoralarekin amesten du.

■ Gaurkoz behintzat, ez dirudi alderdi abertzaleak ez liratekeenik aurkeztuko. Oso urruti ikusten da hori.

Hori beste arduragabekeria politi-

ko izugarria litzateke. Afera ez da besteak ezin daitezkeela aurkeztu guk ezin dugulako. Esaten bada demokrazia falta dagoela, salbuespen egoeran gaudela eta ez liratekeela hauteskunde demokratikoak, Egibarrek esan duen bezala, horietan ez parte hartzeko zilegitasuna legoke. Mota horretako hauteskundeetan parte hartzea, Francok antolatutako erreferendumean parte hartzea bezala litzateke eta, beraz, egoera hori legitimatzea.

■ Hori 1977an gauzatu ez zen eske- ma rupturista litzateke. Ez dirudi hori gertatuko denik.

Orduan galdera guk egin beharko genieke besteei: ez bazaigu aurkeztan uzten, guk zer egin behar dugu? ●

izan balute, eta posible zen, giroa beste erabatekoa litzateke. Desobedientzia besterik ez diegu eskatzen, Gandhik egiten zuen bezala. Zenbat bider hitz egin digute hari buruz? Manifestazioak ere debekatzen dizkigute, Donostian ez zuten manifestazioa disolbatu, baina deitzailen izenak Entzutegi Nazionalaren esku jarri bai... Harrapatuta daude euren bidean. 1998an bezala, berriz erabaki

behar dute: Espainiarekin bat egin, edo Euskal Herriko gehiengo sozialarekin batera burujabetza prozesu bati ekin. Haiek dute hitza.

■ EAEn oraindik Batasuneko egoitza ugari dago itxi gabe, eta manifestazio asko ere egin egiten da. Horrek ba al du interpretazio berezirik zuentzat?

Ziur gaude maiatzaren 13an EAJri botoa eman ziotenak gaur egun lotsatuta

■ Arnaldo Otegi Eusko Legebiltzarreko bere eserlekuan jarrita.

JOSEBA OLALDE

■ Burujabetza prozesua

“Aurrera egiteko eskema, euskal herritar guztiak ordezkatzeko dituen instituzio nazionalarena da”

Beraz, zuk zelofana besterik ez duzu ikusten EAJ eta EAren azken lauzpabost urteetako jardueran.

EAren kasuan saiatzen da desmarkatzen. Manifestazio eskubidea dagoela diote -berdin Madrazok eta EBk-, eta horren aurrean protesta egin behar dela eta abarrekoak. Aizuek, barkatu, zuek zaudeten Gobernu hori ari da debekatzen manifestazio eskubidea!

■ Zelofana bakarrik bada, nola azaltzen da azken lauzpabost urteetan Madrildik EAJ, EA eta EBren aurka horren gogor aritzea? Presio oso gogorra egiten zaie, eta nagusiki EAJ eta Ibarretxeren Gobernuari.

Askotan esaten da ETAk retroelikatzeko duela PP; gure ustez ez, edo gutxienez oso eztabaidagarria da. EAJk eta PPk retroelikatzeko dute elkar. Zergatik? Eztabaida mediaticoki izugarria piztu arren, gero errealtatean ez da ezer gertatzen. Rajoyk behin baino gehiagotan esan du Balzarekin oso ongi konpontzen dela, Barne Sailean konfiantza osoa duela. Beste datu bat, ikusi Kontzertu Ekonomikoaren negoziazioa nola hasi eta nola bukatu zen. Europar partehartzearen gaia ere sei hilabete ondoren berriz aterako zuela aipatu zuen Jaurilaritzak. Non dago gaia? Horrela aritzen dira zelofanezko norgehiagokan, abertzaleari hori salduz, baina gero guztiari amen egiten diote.

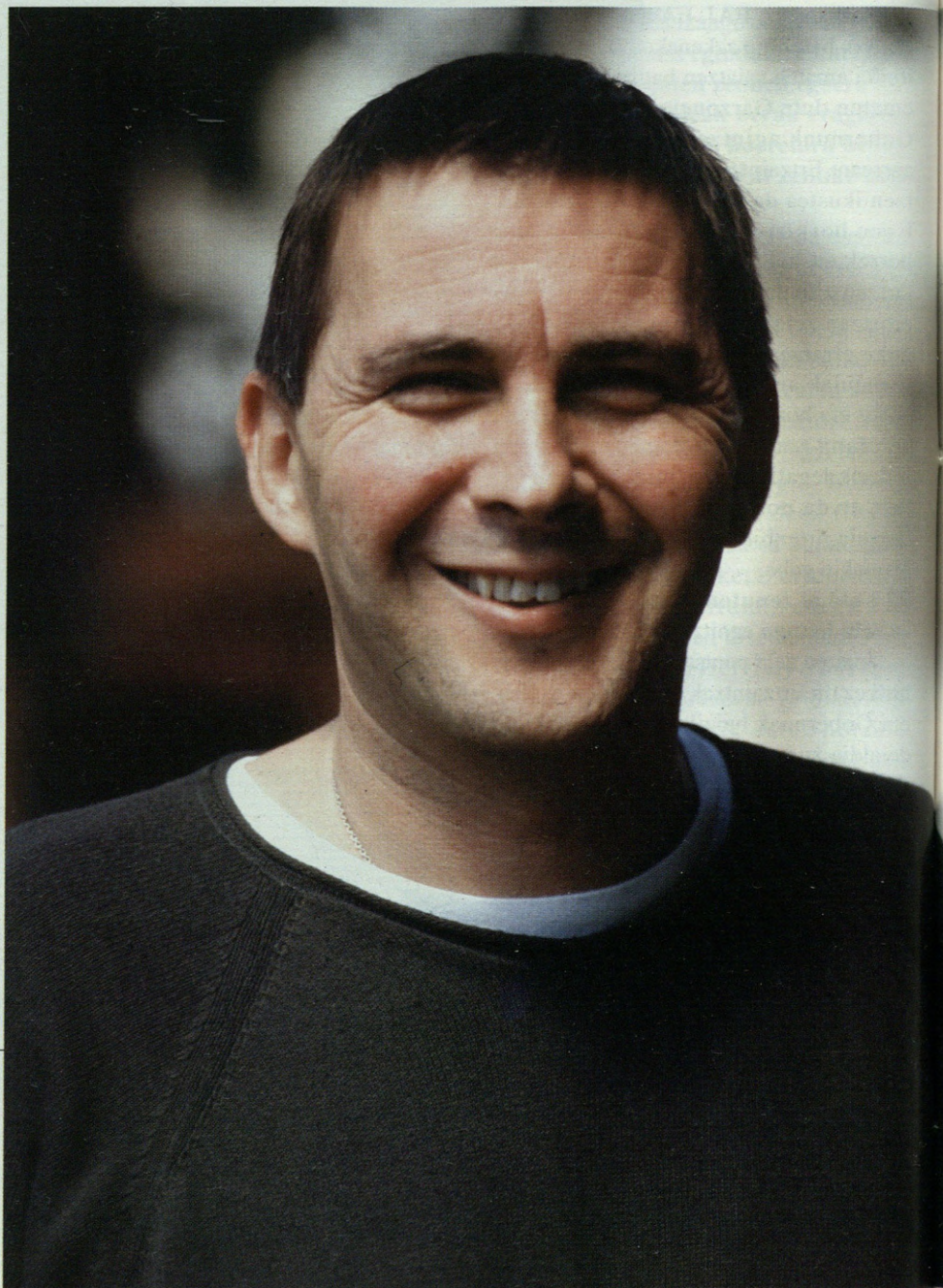
■ Bidegurutzean da, beraz, EAJ eta hor Estatuak presio egiten dio

hautua egin dezan, eta ezker abertzaleak ere bai. Klabea da, beraz, EAJ.

EAJk 25 urte egin ditu anbiguetatean eta eremu horretan ondo moldatu da. Jende askok ahaztua izango du, baina Aznarren lehenengo legealdian EAJk

bere alde bozkatu zuen eta Arzalluzek esan zuen Aznar oso estatista handia zela eta harekin Estatutua beteko zela. Hori duela sei urte izan zen.

■ Eta duela hiru urte zuek ere EAJ eta EAren gobernua akordioa egin zenu-

■ “Askotan esaten da ETAk retroelikatzeko duela PP; gure ustez ez, edo gutxienez oso eztabaidagarria da. EAJk eta PPk retroelikatzeko dute elkar”.

daudela eta, era desberdinetan adierazten ari den bezala, sektore abertzale osoa lotsatuta sentitu da ertzainak ikurrina lurrera botatzen eta gu desalojatzeko ikustean. Hori garbia da, hamaikabost egun justifikatzen pasatu dute eta. Irailaren 23an Entzutegi Nazionalan herriko tabernetako arduradunak daude deituak deklaratzera. Garzonek bi gauza erabaki ditzake: administratzaile

ten. Politikan halakoak gertatzen dira.

Bai, baina ezberdintasun batekin, guk EAJrekin gobernua abertzaletasun klabeen lotu genuen eta EAJk Aznarrekin negozio klabeen. Hemen estrategiak oso garbi daude: Estatuak Euskal Herria suntsitu nahi du eta guk burujabe egin nahi dugu, eta EAJ, EA eta EB erdian daude, entretenimendu politikoa egiten. Jaime Mayor Orejak oso garbi esan zuen "El País"en egindako elkarrizketan: "98a arte,

EAJ Estatuak izan zen, 98an Estatu izateari utzi zion eta bat egin zuen ETAK defendatzen duen haustura ereduarekin". Mayor Orejak esaten dio Estatu izaten jarraitzeko eta autonomiarena konponduko dela; guk esaten diogu Estatu izateari uzteko eta burujabetzaren alde egiteko. Zer gertatzen zaio EAJri? Estatu izaten jarraitzeko prest diren sektore botereetsuak dituela bere baitan; eta baditu beste sektore txikiago batzuk, baina beren boto emaileekin bat egiten dutenak, prest leudekeenak burujabetzaren bideari ekiteko. Hori beraiek konpondu behar dute, baina agortzen ari zaie denbora.

■ **Batzuek zein besteek badakizue ez dela posible proiektu soberanistarik -gaur egun behinik behinbatak eta besteak ordezkatzan dutena kontuan hartu barik. Bi mundu daude hor, baina ezker abertzalearen arabera, errua beti da EAJrena bakarrik.**

Gakoa guztiongan dago, ez haiengan bakarrik, eta guk gure ondorioak atera ditugu 98tik aurrera. 98an saiatu ginen bi mundu horien arteko desberdintasun historiko bat gainditzeko. Guk zera esan genion EAJri: "Badakigu zuek ezin diozuela uko egin orain arte egindako ibilbideari, hau da, autonomiari eta zatike-

tari; eta badakizue guk ere ezin diogula uko egin orain arteko estrategiari. Beraz, estrategia berri bat adostu behar dugu elkarrekin. Gu prest gaude Gasteizen egonkortasun instituzionala bermatzeko, baina zuek estrategia nazional bati heldu behar diozue, instituzio nazionalak mar txan jarritz". Azkenean autonomiaren bideak irabazi zuen. Eta gainera, gaur egun, euren diskurtso guztietan diote

□ **"EAJk benetan planto egingo balu Estatuaren aurrean, oso epe motzera prozesua izugarri azkartuko genuke eta gainera irabazi"**

autonomiaren bidetik joan behar dela. Horrek egiten du ezinezkoa akordioa. Gainera, beste akats historiko bat egiten ari dira: askatasun nazionala lortzeko estrategia Gasteizen oinarritzen badute, bide hori kale itsura doa, Gasteiz kendu egingo digutelako. Horregatik, guk zera diogu: "Bai, goazen jokatzera taktikoki Gasteizen, baina gure helburu estrategikoak jar ditzagun hortik kanpo, halabeharrez". Beste herri batzuetan ere horrela egin dute, azken adibidea Kortsikarena da. Independentista kortsikarrek euren parlamentu nazionala eratu berri dute. Legebiltzar horrek mintzatu behar du azkenean Estatuarekin. Legalitate propioa eta nazionala eraikitzen dugu edo ez dago beste biderik. Hori esan genuen 98an, eta gaur egun ez da hain urruti ikusten.

■ **Burujabetza bidean beharko liratekeen oinarritzko edukiez ari zara. Denok dakigu edukia, ordea, ez dela oztopo bakarra, bitartekoetan ere oztopoak dira, nagusia borroka armatuarena.**

Bai, hala da, eta guk argi daukagu edukiez hitz egitera esertzean gai hori ere hor dagoela. Horren aurrean bi gauza esango ditugu: bat, hori EAJrekin hitz egin behar da; bi, ETAK 98an egin zuen eskaintza hori, burujabetzaren bidea armarik gabe egitearena, alegia. Hitz egin beharko dugu herri honen diagnostikoaz, prozesuaz, jauziaren moldeaz, osagai taktiko eta estrategikoez, mobilizazioez, berreraikuntza nazionalerako plan bat egin... EAJk dio ezin dela prozesu hori egin borroka armatuarekin eta hori tranpa da. Zergatik egin daiteke autonomia borroka armatuarekin, adibidez Kontzertuaren negoziazioa, eta ez Udalbiltzaren garapena?

■ **Interpretazioak interpretazio, bi mundu horien artean gero eta gatazka giro gogorragoa sumatzen da. Zer egin behar da?**

Mundu guztia kontziente da abertzaleen arteko talka etor daitekeela, berriz ere. Ertzaintzaren bitartez, batzuek talka hori sortu dute jada. Dagoen arriskutsuena inertzia da, horren aurrean ezer egin ezingo balitz bezala. Barkatu, posible da hori saihestea, baina horretarako borondatea eta prozesuarekiko atxikimendu politikoa behar da. Herri honek ez du abertzaleen arteko enfrontamendua behar, Estatuarekiko enfrontamendua baizik. Horretan ari gara eta horregatik ordaintzen dugu garesti. Eskema euskal herritar gehienak ordezkatzeko dituen instituzio nazionalarena da, hori egin dute Hego Afrikan, Palestinan, Kortsikan... eta hemen ere egin daiteke. Sinplea da.

■ **Sinplea baino korapilotsua dirudi.**

Gure ustéz, gaur egungo errealitatean badira horrelakoetan ekiteko baldintzak. EAJk benetan planto egingo balu Estatuaren aurrean, oso epe motzera prozesua izugarri azkartuko genuke eta gainera irabazi ●

□ **"Erreformarena Legebiltzarrean aterata ere, Senatuan eta Kongresuan ateratzen ez bada, zer egingo du orduan Ibarretzek?"**

judiziala izendatzea, edo herrikoak ixtea, eta ixtea erabakitzen badu, Ertzaintza bidaliko du hori egitera. Guk berriz egingo diegu deialdia eta ikusiko dugu zer gertatzen den.

■ **Zerk pentsarazten dizu maiatzaren 13an EAJ eta EAri botoa eman ziotenak lotsatuta daudela?**

Aparatutik kanpo, beti mantendu izan dut nire herriarekiko kontaktu

zuzena. Maiatzaren 13an nire ingurunean detektatu nuen EAJ eta EA bozkatu behar zuen jendea, eta gainera hala aitortu zidaten. Orain ere jo dut jende horregana zer iritzi duten jakiteko, eta EAJrekin izugarri haserre daudela ikusi dut. Horrez gain, komunikabideetan agertutako zenbait adierazle ere badira. Jendeak, oro har, abertzaleen batasuna nahi du, guztiok nahi dugu hori, baina errealismo

JOSEBA OLALDE

■ “Jaurilaritzakoak mobilizazioen debekuen aurka omen dira: baina aizue, barkatu, zuen Gobernu hori ari da debekatzen manifestazio eskubidea!”.

politikoak gaur egun, guztion arteko erai-kuntza nazionalerako estrategia bat erai-keitzea eskatzen du. Ez dago beste bide-rik.

■ **Sektore oso zabaletan zirrara era-gin zuten kanporatzearen irudi haiek.** Zirrara berdina sentitu zen jakin zenean ustez ETAk Ertzaintzaren aurka Bilbon jarritako bonba-auto bat ez zela lehertu.

Hala da, bai. Ez dut daturik operatibo hori ETa-rena zela eta Ertzaintzaren aurkakoa zela esateko, baina hala balitz berdin esango nuke egun hori tristea litzate-keela Euskal Herriarentzat, azken finean, euskaldunak euskaldunen aurkako borro-ka norabide batean jartzen gaituelako. Goazen saihestera bata eta bestea, buruja-

betzaren bidera jauzia elkarrekin egiteko aukera objektiboak ditugu eta. Utz deza-gun, beraz, hizki handietako entretenimendu politikoaren eta zelofanaren dis-kurtsoa eta goazen arazoak konpontzera.

■ **Berririo zuen gaurko errealtaterat itzuliz, sarritan aipatu duzue ezker abertzalea lehenago ere egon dela legez kanpo eta aritu dela, eta oraingoan ere arituko dela.** Desberdintasunen artean, bat handia, zuek bakarrik zaudetela legez kanpo, besteak ez.

Egia da, horregatik ikusten ditut Primo de Riveraren diktaduraren garaia-reaki-ko antzekotasunak, orduan ere abertzale batzuk eta sozialistak, esate baterako, le-ga-litatean egon ziren eta Aberri guztiz ezaba-tua. Momentuz gu gara, eta gero beste

□ **“Salbuespen egoeran gaude bai, Arzalluzek dioen bezala, baina horra galdera: Eta nor da Franco? Aznar. Eta nork egiten du *grisen lana*?”**

batzuk etorriko dira, eta ez EAJ, haiek dioten bezala, hori zelofanaren diskurtsoa da. Salbuespen egoeran gaude bai, Arzalluzek dioen bezala, baina horra galdera: eta nor da Franco? Aznar. Eta, orduan, nork egiten du *grisen lana*?

■ **Ibarretxe lehendakariak hilaren bukaeran aurkeztuko du uztailaren 12an Eusko Legebiltzarrak emandako aginduaren proiektzio politikoa zein den.** Estatutuaren erreformaren oihartzu-nak entzun dira, edukien arabera, zuek joka al dezakezue eremu horretan?

Zoritxarrez, zelofanez beteriko dis-kurtsoa egingo du. Erreforma proposa-men hori Legebiltzarrean aterata ere, Senatuan eta Kongresuan ateratzen ez bada, zer egingo du orduan Ibarretxek?

■ **Joan den astean ARGIA-n egindako elkarrizketan, EAJko Juan Mari Jua-ristiren esanetan, EAJ Estatua deslegi-timatzeko motxila arrazoiez kargatzen ari da.**

Hamazortzi motxila izango dituzte dagoeneko! EAJ zenbait sektoretan aho txikiarekin zabaltzen ari den mezua da. Galdera da, ea zenbat arrazoi behar dituz-ten, herri honetan azken berrehun urtee-tan arrazoiz kargatuta gaude eta.

■ **Orain artean, abstentzioarekin, zelofanezkoa dela diozun diskurtso hori aurrera ateratzen lagundu duzue.** Ezetza ere eman diezaiokezue.

Gu bai arrazoiz kargatu garela! Urte-betean ardura politikoarekin jokatu dugu, bagenekielako EAJk ez duela estrategia-rik. Aurrekontuak aurrera atera ziren gure abstentzioarekin, Autogobernu Batzordea ere bai, uztailaren 12ko txos-tena ere bai. Bukatu da fase hau, ez deza-tela kontatu gurekin entretenimendueta-rako. Abstentzioaren fasea bukatu da eta oraindik ere uneren batean abstenitu bagaitezke ere, orain baiezkkoa edo ezez-koaren fasean gaude.

◆ **XABIER LETONA**

Europako Batzordeak joan den uztailan onartu zuen Nekazaritza Politika Bateratuaren (PAC) erreforma. Beste herrialde askotako laborariek bezalaxe, Euskal Herrikoek ere gogor arbuiatu dute erreformaren edukia.

EUSKAL LABORARIAK PAC ERREFORMATZEAREN KONTRA

ALBERTO ELOSEGI

■ Proposamenaren arabera, landako nekazariak edo abeltzainek 1.200 milioi euroko murrizketa izango lukete patrikara zuzenean sartzen duten diruan.

Beste herrialde askotako laborariek bezalaxe, Euskal Herrikoek ere ez dakite geroan zer gertatuko zaien beren nekazaritza ustiapen familiarrei, eta oso kezkatu dabilta. Izan ere, baldin Europako Batzordeak Nekazaritza Politika Bateratuaren erreformaren proposamenean jaso dituen planteamenduak nabarmen aldatzen ez badira, litekeena da, buruhauste horiek direla kausa, egoera larriak eta mobilizazioak ikustea. Joan den uztailaren bukaeran proposatu zuten erreforma, oporren bezperan, eta hil honetatik aurrera, irailetik aurrera alegia, hasiko dira gorpuzten. Hain zuzen ere, Europako Batzordeak hil honetan egingo ditu publiko erreforma horren gaineko legegintza-

ko lehen proiektuak, zeren, egutegiaren arabera, 2003ko Eguberrian aurkeztu behar baitzaie testua estatuei, onar edo bazter dezaten. Oraingoz, estatu guztiek ez dute berdin ebaluatu erreformaren proposamena. Espainia, Frantzia eta Austria aldatzearen kontra agertu dira; Alemaniak, aldiz, oso begi onez ikusi du.

Irailean, berebat, eta arrazoi horrexengatik, sindikatuak eta mugimendu sozialak Bruselan konferentzia bat egitekotan dira: landako bizimoduak bizirik iraun dezala aldarrikatu nahi dute. Azken batean, indarrak elkartu nahi dituzte, PAC egitamua erreformatzearen kontra borrokatzeko, prezio duinak erdiesteko, elikagaien produkzioa lehenesteko nahiz jardunbide hori Europako esparruan

defendatzeko eta janarien kalitatea ziurtatzeko jarrerak sustatzeko. Bestela esanda, hala EHNE euskal sindikatuak, nola Bruselan bilduko diren beste batzuek, gizartearen eskakizunei erantzungo dieten politikak suspertu nahi dituzte, ez nazioarteko merkataritzaren agindukoak.

ZERGATIK ORAIN ERREFORMA? Nolatan erabaki dute PAC orain erreformatzea? Bruselan, 1999. urtean hartu zuten epe ertainean PAC aldatzeko akordioa; Agenda 2000 onartu zutenean, hain zuzen. Batzuek uste zuten doitze soila izango zela, baina erreforma sakon samarra izango da, antza denez, eta, egia esan, oso koiuntura jakineko proposamena da gainera. Alde

■ EHNE: "Erreformak ustiapen familiarrak hondoratuko ditu"

Azken aste hauetan, Euskal Herriko EHNE sindikatuko arduradunek behin eta berriz gogor gaitzetsi dute PAC egitamuaren erreforma, uste baitute Bruselak industrializatu egin nahi duela laborantza eta amildegira bota nahi dituela ustiapen familiarrak. Beren iritziz, bestalde, Fischler komisarioaren proposamenak aurrera egiten badu, berriro gertatuko dira elikagaien arloko krisiak. Kontuak horrela, sindikatu hori, hil honetan zehar, behar adina foro sindikal eta sozialetan parte hartzen saiatuko da, gizartearen eskakizunen defentsan erantzun koordinatu bateratua emateko eta nazioarteko merkataritzaren interesei aurre egiteko.

EHNEko arduradunek diotenez, PAC egitamuaren erreformak laborantzaren industrializazioa indartuko du, ustiapen familiarrak hondoratuko ditu eta bazterrera utziko ditu gizartearen beharrak. Beren iritziz, nekazaritza produkzio familiarren kontrako erasoak da betebetea, eta gaineratu dute ezen indarrean dagoen PAC egitamuak dagoeneko aski jipoitua duela ekoizteko modu hori eta horrelako ustiapen ik gabe ezin direla bermatu, ez arriskurik gabeko elikagaiak, ez "ingurumenaren eta produkzioaren arteko oreka". Beren aburuz, PAC egitamua erreformatzeko proposamenak planteamendu demagogikoak ditu ezkutuan: elikagaien arloko eskandaluen gaineko egonezin soziala "baretzeko" aitzakian, neurriko erreforma sakona gauzatu nahi dute, eta aldatketak ondorio larriak izan ditzake nekazaritza sektorean, batik bat baserriko eta laborantzako produkzio familiarrean.

EHNEkoen iritziz, proposatu neurriek beste kate-begi

bat eransten diote liberalizazioari; betiere, jakina, Merkataritzako Munduko Erakundearen esanera. "Prezioen murriztea eta produkzioa kontrolatzeko sistemen suntsitzea" dira, arduradunen esanetan, erreformaren oinarri. Horrez gainera, erreformaren ardatzak ere kritikatu dituzte, hau da, prezioen beheeraketa eta laguntzen gutxitzea eta moldatzea. Alde horretatik, Fischler komisarioaren gidaritzapeko erreforman banaketa bidegabea proposatzen dela diote, zeren ekoizleen %20aren eskuetan geratuko bailitzateke laguntzen %80a.

EHNEko arduradunen hitzetan, nola aurrerantzean laguntzek ez bailukete produkzioarekin zerikusirik izango, behin diru laguntzak finkatuta, gerta liteke, nahiz eta halako edo honelako laborariak produkzioa gutxitu, laguntza berdina kobratzen jarraitzea, zeren lur-sailen arabera jasoko bailuke dirua, ez produkzioaren arabera. Horrela, "lehenaz gain, sendotu egingo litzateke laguntzen banaketa desagokia eta luzera desegin laborantza familiarra".

EHNE sindikatuko arduradunen ustez, PAC egitamuak merkatua erregularizatzeko neurriek, hots,

prezioen beheeraketa, laguntzak produkzioetik bereizteak eta modulazio dinamiko gutxitzeak, ez dute balioko elikagaien arloko arazoak konpontzeko, ezta gizartearen eta produkzio familiarren eskakizunei erantzuteko ere. Diotenez, merkatua erregulatzetik konpentsazio gabeko laguntza zuzenen gutxitzea segitzen da, laguntzak bereiztetik lur-sailen inguruko espekulazioa eta modulazioak pareko jotzen ditu laborantza familiarra eta industria

■ Ugariak izan dira azkenaldi honetan nekazariak egindako mobilizazioak.

JOYE LACALLE

batetik, beste herrialde batzuk ere hasiko dira kide izaten 2004. urtean, eta, ondorioz, gora egingo dute nekazaritzako gastuek. Beste aldetik, Merkataritzako Munduko Erakundearen (MME) eskakizunak daude, zeinek sektore liberatuagoa eta babes gutxiagoko nekazaritza produkzio familiarra nahi baititu, nekazaritzako industria handien mesedetan. Horrelaxe da hori guztia, nahiz eta Amerikako Estatu Batuek, oso bestela, beren laborantzari laguntzeko neurri gehiago hartu duten.

Bruselako datuen arabera, eta betiere laguntza zuzenak nahiz landa garatzekoak kontuan hartuta, Europako Batasuna handitzeak honen besteko kostua sortuko

□ Europako Komisioak laguntzen gutxitzea ez ezik, merkatua kontrolatzeko mekanismoen urritzea ere erdietsi nahi du

du nekazaritza sektorean: 1.240 milioi euro 2004. urtean, beste 3.200 milioi euro 2005ean eta ia beste 4.000 milioi euro 2006an. Kide berrientzako laguntza

zuzenei dagokienez, pixkanaka pagatuko dituzte 2004tik 2013 bitartean. Alabaina, landaren garapena da lehentasunetako bat, eta, horretarako, baliabide gehiago behar da edo gastuak murriztu behar dira. Europako Batzordeak laborantzako ekoizleen kontura aurrezteak hautatu du.

PAC EGITAMUAREN ARDATZAK. Hiru ardatz nagusi ditu Europako Batzordeak estatu kideei egin dien PAC erreformatzeko proposamen ofizialak, hots, jada ospetsua den

Fischler komisarioak zuzendu duen egintamauak: gastuetan aurrezteak, laguntzak beste era batera banatzea eta ordainketak sinplifikatzea eta bereiztea.

Gastuetan aurrezteko, 1992. urtean hasitako politikarekin segitu nahi du Bruselak: %5eko murrizketa egin nahi du belar laboreen prezioetan, eta, horien artean, %27 gutxitu nahi du laguntza alegogorreko garian edo Afrikakoa deritzan. Era berean, beharrez handia proposatu du bazka onduren eta arrozen laguntzetan, eta hektareako 100 euroko ordaina soilik aurreikusi du fruitu lehoretan. Espainiako Estatuaren kasuan, urteko 500 milioi euro gutxiagoko sarre-
ra etor daiteke proposamen horren arabera.

Europako Komisioak, laguntzen gutxitzea ez ezik, merkatua kontrolatzeko mekanismoen urritzea edo kentzea ere erdietsi nahi du, dagoeneko olioarekin eta laborearekin gertatzen den legez, prezioak merkatuak berak behera ditzan. Ildo horretan, laboreetako hileroko igoerak ere deuseztatu nahi ditu: arrozari dagokionez, interbentzioko prezioak gutxitzea eta biltegiatze pribatua ezartzea du jomuga. Europako Batasunak, bada, dena merkatuaren edo konkurrentziaren esku utzita lortu nahi du kostuen gutxitzea.

PAC egintamauaren erreforman, gaur

□ Produkzioko laguntzen gutxitzea, lehendik ezarritako prezioak beheratzeko politikaren indartzea eta merkatuen liberalizatzea ekarriko ditu aldaketak

egungo funtsak beste modu batera banatzea da bigarren ardatza. Iaz, 2001ean alegia, 43.000 milioi euroko kostu totala izan zuten programa horretan. Kopuru horretatik, 37.127 milioi euro eman zituzten laguntza zuzen gisa (lehen pilareak) eta 6.500 milioi euro landa garatzeko (bigarren pilareak). Oraingo proposamenan, Europako Batasunak urterik urte %3 gutxitu nahi dizkie laguntza zuzenak, eskulanagatik hobariak barne direla, 5.000 eurotik gorako diru-sarrerak dituzten onuradunei. Zazpi urteren buruan,

ALBERTO ELOSEGI

■ Euskal Herriko laborariak kezkatuta daude erreformaren edukiarekin, nekazaritza produkzio familiarri erasotzen diolakoan baitaude.

murrizpena %20ra iristea dute helburu eta kenketako funtsak landa garatzeko baliatzea. Horrenbestez, ustiapen bakoitzak 300.000 euro jasoko lituzke gehien zuzeneko laguntza gisa.

Espainiako Estatuaren laguntzei gagozkiela -Hego Euskal Herrikoak ere hor kontatzen dira-, iaz 5.365 milioi euro heldu ziren laguntza zuzenetan eta 1.160 milioi euro landa garatzeko. Bada, oraingo proposamenaren arabera, landako nekazari-
ek edo abeltzainek 1.200 milioi euroko murrizketa izango lukete patrikara zuzenean sartzen duten diruan. Hirugarrenik eta azkenik, laguntzak pagatzeko modua sinplifikatzea eta ordainketek produkzioarekin zerikusirik ez izatea proposatzen dute erreformaren testuan. Funtsean, ondoko haxe dute xede: laguntza historikoetan oin harturik, ustiapen bakoitzari kantitate finko bat pagatzea.

ENPRESEN GOGOBETEKO PROPOSAMENA. Ia Europa guztiko laborariak eta haien sindikatuek eta Europako Hegoaldeko estatu batzuek arbuatu zuten zorrotzen PAC egintamua erreformatzeko proposamena. Era berean, Kontsumitzaileen Elkarteak Europako Bulegoko arduradunak ere etsi samarturik azaldu ziren, "erreforma behar bezalakoa ez delako". Aitzitik, Bruselako arduradunen nahiak gogobetegarri gertatu zitzaizkien industrialei,

adierazi zutenaren arabera. Adibidez, Nekazaritzako Elikagaien Industrien EBko Konfederazioak iritzi haxe kale-
ratu zuen: "Arreta handiagoa jarri dute merkatuan eta ingurumena errespetuz zaintzen duen produkzioan".

Euskal Herrira etorrita, Eusko Jaurlaritzak adierazi zuen politika aktibo-
eutsiko diela, PAC egintamauaren errefor-

□ Zazpi urtetan, %20 murriztuko dira laguntza zuzenak. Gutxitze hori ustiapen familiarren kaltetan eta industrialen mesedetan izango da

mak sortutako baliabideen galera neutralizatzeko. Gobernuak sailburuaren hitzetan, Euskal Autonomia Erkidegoan %15 murriztuko lirarteke Europako Batasunetik heltzen diren laguntzak, eta kantitate hori "onartezina" zela esan zuen. Batasuna alderdiaren ustez, Europako Batasunak nekazaritza liberalizatzeko eta ustiapen handien alde jokatzeko apustua egin du, eta, ondorioz, "ustiapen familiarrak bizkorrago desagertzeko balioko du". Horrela zioen bederen taldeko eurodiputatuak ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Gure hizkuntza etengabe aldatzen eta finkatzen doanez, euskara egunerokotasunean lan tresna dutenek azken arau linguistikoak eta ahoskera zuzena ezagutu behar dituzte. Itzulidatz lan taldeak, AEKk eta HABEk euskara hobetzeko ikastaroak eskaintzen dituzte.

HOBETO IDAZTEKO LANTEGIAK

Azken urteotan gure hizkuntzak bilakaera handia izan du, bere inguruan egin ikerlanei esker, eta badira zenbait talde, erakunde eta enpresa arau-gogoeta berriak bildu eta euskara hobetzeko ikastaroetan eskaintzen dituztenak. Birziklatze ikasta-

roa eskaintzen, baina datorren urtean UEUrekin elkarlanean antolatzeke eta titulu ofiziala eskaintzeke asmoa agertu dute. Horrez gain, Itzulidatz Eusko Jaur-laritzarekin ere elkarlanean ari da, Irale eta Garatu programen bidez, urte luzetan euskararen arauak bereganatu ez dituzten

Prezioari dagokionez, alde handiak izaten dira ikastaro batetik bestera, baina antolatzaileek diru laguntzak jasoz gero, irakasleari merkeago aterako zaio, noski.

Bestalde, irakasle, kazetari eta euskara lan tresna erabiltzen dugun zenbaitzuek gure hizkuntza hobeto erabiltzeko behar-rean gara. Izan ere, Itzulidatzeko kide eta irakasle Julia Marinek dioenez, "ikastaroak martxan jarri genituenean, klaseetan euskaltegi-tako irakasleei eta Kazetaritza edo Filologia fakultateetatik etortzen zitzaizkigun ikasleei zuzenean idazteko eta itzultzeko eskatzen genien. Gabezia handiak zituztela ohartu ginen". Izan ere, ikasleek testu ulergarriak idazteko zailtasun handiak dituzte eta ez dituzte puntuazio zeinuak behar diren tokian jartzen. Ikastaro hauetan, gainera, ahoskera edo prosodia ere lantzen dute, eta irakurtzerakoan erabili beharreko musika naturala irakasten zaie.

Itzulidatzeko kideek, euskaldunen gramatika akats ohikoenak bildu eta sistematizatu ondoren, "Hizkuntz kalitatearen oinarriak" izeneko lana diseinatu dute. Behin lan horren mamia menderatuta, ikaslea idazkuntzari heltzeko prest dago, baita itzulpengintzaren teknika nagusienak bereganatzeko ere.

HABEREN PRESTAKUNTZA EKITALDIAK. Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundeak ere bere sorreratik euskara ikastaroak eskaintzen ditu urteroko prestakuntza-ekitaldien baitan. Ikastaro hauek, batez ere, euskaltegi-tako irakasleei zuzendurik daude, klasean euskara zuzenean idatz eta hitz egin dezaten.

Halaber, talde bereziei zuzendutako ikastaroak direnez, talde bakoitzaren beharretara egokitzen ditu egitasmoak HABEk. Erakunde honetako teknikariak tokian tokiko euskaltegi-tara joaten dira, bertako irakasleei klaseak emate aldera.

DANI BLANCO

■ Itzulidatzeko Julia Marin, Patxi Petirena eta Mila Garmendia irakasleak.

ro hauetan egunero euskara jatorra erabiltzeko beharra edo nahia dutenak matrikulatzen dira.

Itzulidatz enpresak, esate baterako, orain 12 urte euskaraz zuzen idazteko eta itzultzeko ikastaroak eskaintzeari ekin zion. Ildo horretan, urte dezente daramatza Idazkuntza eta Itzulpengintza ikasta-

irakasleei idazkera jatorra irakasten baitie. Udalekin ere zenbait ikastaro sinatu izan ditu Donostiako enpresak: deialdi zabalekoak eta tokian tokiko euskaltegi-tako irakasleak trebatzeko direnak. Hala-ber, hedabideetan eta unibertsitatean klaseak eman ohi dituzte, kazetari eta ikasleen beharretara egokituz.

Euskara sailaren babeslea:

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalkuntzarako Lansaila

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

Ikastarook urritik maiatzera bitartean eskaintzen dira.

EHUrekin lankidetzan, esaterako, 1992tik 1997ra bitartean "Bigarren Hizkuntzen Irakaskuntzarako Irakasleen Formazioa: Euskara" izeneko ikastaroa paratu zuen, graduondoko Memoria prestatzen ari zirenei zuzendua, hain justu ere. Memoriako gaia jorratzeaz gain, unibertsitateko irakasleek beren idazmena garatzeko eta euskara teknika hobetzeko aukera izan zuten. Aurtengo udan, gainera, Juan Garzia Garmendiaren ardurapean "Itzulpengintza-Oinarritzko trebetasunak lantzen" ikastaroa egin dute, Gipuzkoako Udal Euskaltegiekin batera.

Ikasturte berriari dagokionez, HABEk euskaltegiatiko irakasleendako "Txukuntzen" mintegia aurreikusi du. Ikasturte berrian euskara hobetzeko ikastaroak on-line egiteko aukera ere izango da. Hiru ikastaro antolatuta ditu: "Testuaren dimentsio didaktikoa", "Testuak ikasgelan ustiatzeko bideak" eta "Testuak eta kurrikulua". Honen inguruko informazio gehiago www.habe.org web gunean aurki daiteke.

Bestalde, euskara hobetzeko klaseetan frogatu denez, euskaltegiatiko irakasleek testu nahasiak idazteko joera dute. Gainera, eten gutxi jartzen dituzte, eta horrek testuen ulermena zailtzen du. Dena den, HABEko prestakuntza ardura-dun Joanba Bergarak dioenez, "ikastaroei harrera ona dute, eta euskaltegiatiko irakasleak oso ikasle onak dira, esker onekoak. 2001/2002 ikasturteko frogen emaitzak ikustea baino ez dago".

AHOSKERA ETA IRAKURKETA LANTZEKO.

AEKri dagokionez, urtero ikastetxeetako irakasleei zuzendutako ikastaroak eskaintzen ditu, eta euskaltegietan bertan deialdi irekikoak. Bizkaiera jator batean mintzatzeko klaseak ere izaten dira AEKn. Izan ere, euskara hobetzeko ikastarootan, batez ere, ahoskera eta irakurketa lantzen dira, betiere zuzentasun gramatikala aintzat hartuz. Iraupen oso ezberdineko ikastaroak daude, klaseetan jorratu beharreko gai guztiak ez baitute denbora kopuru bera eskatzen. Izan ere, badi-ra 10 orduko ikastaroak, eta baita 100 ingurukoak ere. Oro har, talde txikiak osatzen dituzte ahoskera eta irakurketa lantzeko komenigarriak baitira.

◆ GONTZAL LANDA

Arturoren kaiera

IRAKASLE EUSKALDUN GUTXIEGI

2000 urtean EAEn ez zen ikastetxeen beharretara egokitu irakasleen lanpostu kopurua, Herri Kontuen Euskal Epaitegiak egindako txosten baten arabera. Bertan ageri denez, euskarazko ereduari ohi baino matrikulazio gehiago izan zen eta hori dela eta, ordezkotako irakasle gehiago kontratatu ziren. D ereduko ikasgelak nabarmen igo dira eta A eredukoak gutxitu. Horrexegatik, euskaraz irakasten duten irakasle gehiago behar dira, txostenaren arabera.

NAFAR ESKOLA KONTSEILUAREN ERRANAK

Nafarroako Eskola Kontseiluaren buru Guillermo Herrero B eredu bultzatzearen alde agertu da eta ikastetxeak bereiztearen aurka. Neurri horiekin elebitasuna bultzatuko litzateke, baita errespetua indartuko ere. Berak adierazi duenez, bi ereduak dituzten ikasteak mantendu behar dira.

EUSKARA GEHIAGO ENTZUN AHAL IZANGO DA ZINEMALDIAN

Poliki bada ere euskarak leku gehiago du urte Donostiako Zinemaldian. Aurten hamabi film eskainiko dira euskaraz, bi bikoiztuta eta hamar azpititulatuta, Eusko Jaurlaritzaren laguntzari esker. Berlinen Urrezko Hartza irabazitako "Chihiroren bidaia" euskaraz estreinatuko da Zinemaldian, zinema aretoetan gaztelaniaz estreinatu aurretik. Orain lau urte lau film azpititulatu ziren bakarrik, aurten hamar. Zinemaldiko zuzendari Mikel Olaziregik adierazi duenez, urtero euskaraz azpititulatutako bi film gehitzeko asmoa dute.

XIBEROKO BOTZA HOGEIGARRENEZ

Urriko programazioa prestatzen ari dira Xiberoko Botzako langileak eta kolaboratzaile boluntarioak; aurtengoa hogeigarren ekitaldia izango da. Zuberotarren artean egindako "Etxez etxe" urteroko kanpainari esker, lanpostu bat eta erdiren finantzazioa segurtatu dute; denera 29.880 euro eskuratu dituzte.

Urrea

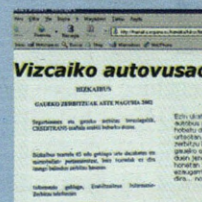

■ Ordenadore bidez erabiltzeko jokoak biltzen dituen gunea bilatu dugu Interneten: www.ludoteka.com/jokoak.html. Euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez eta ingelesez sartzeko aukera ematen du. Joko bakoitzaren jatorria eta funtzionamenduen nondik norakoak biltzen ditu.

■ Bizkaibus autobus konpainiak Bilboko Aste Nagusian jarritako ohar baten berri izan dugu. Bizkaibusek bi hizkuntzak erabili izan ditu, ondorengo euskara dela esatea zaila da ordea: "Bizkaibus txartela 65 edo gehiago urte dauzkaten eta minusbaliatu pertsonentzat, bere txartelak ez dira izango baliodun zerbitzu hauetan".

Ikatz

ikusi bazenu...

BIZITZA JOAN-ETORRITAN

Denok eseri gara inoiz taxiko gidakidearen besaulkian. Denok kontatu izan dizkiegu gure edo besteren bizitza kapituluak taxilariari, eta denok atera izan gara autotik gidariari buruz ezer gutxi jakinda. Zer ote da egun osoa bolantean ematea? Zer gauez ezezagunei atea irekitzea? Taxi geltokian txanda egiten zeuden bati eta besteri galdetuta, hauxe da kontatu digutena.

Taxiak berezkoa du dotoretasun garestiaren distira. Baina gaur egun, hain justu gazteak eta edadetuak dira luxuzko garraiobide hau gehien hartzen dutenak, beharrak eraginda. Etxe bakoitzean ipurdiak adina auto dauden honetan, "larrialdiko" egoeratan soilik hartu ohi da taxia: gehienetan parrandatik itzultzeko, edo ospitalera joa-

teko (inork biak batera ere egin izan ditu). Beraz, taxira jotzen duena ezohiko egoera batean aurkitzen da: presa bizian, edo lanetik berandu aterata, edo galduta, edo gaixorik, edo gehitxo edanda... eta taxilari-riek egoera "xelebrea" dagoen pertsonaia horrekin auto baten barruan joatea dute lanbide. Taxilarien egunik arruntena ere, Woody Allen-en film bat izan daite-

ke, alajaina. "Batzuetan benetako psikologo lana egiten dugu!", aitortu digu taxilari batek. "Parrandatik kazkartuta datoz, eta bat negarrez hasiko zaizu desamodio kontuak direla-eta, edo besteak amaren gaixotasuna kontatuko dizu... aldiro tentuz egon beharra izaten dugu, bezeroa zer tenpletan datorren antzeman, eta hari nola hitz egin neurtu...".

BEZERO-ERO. Kasu bitxiak kontatzen hasita, luzerako dute taxilariak: *"Behin herriko anbulatoriotik deitu zidaten. Bihotzekoak jotako gizon bat eraman behar izan nuen ospitalera! Pentsa zer beldur pasa nuen bidean. Beste lagun bati taxian bertan hil zitzaion aitona bat". Bezero berezirik bada, hori beste taxilari batek deskribatu diguna da: "Txakur bat eraman behar izan nuen Arano herrira, gidakidearen aulkian jarrita gainera! Nagusia bitartean tabernan, lasai asko, txakurra nirekin bidaltu!". Bezeroa bide ertzean utzi duenik ere bada: "Neska gazteak sartu zitzaizkidan, edanda, txolinduta, musika jartzeko eta jartzeko, builan. Esan nien ez nuela kaseterik, eta haietako batek: 'Horixe polita! ordaindu egiten dizugu gainera-eta!'. Esku-frenoa bota, eta hantxe utzi nituen. Txispatuta datozenei gu lanean ari garela ahaztu egiten zaie: lehenengo euren txorakeriak jasanarazi, eta gero haserretu egiten dira kobratu egiten diegulako!"*

ISTRIPU BIDEAN. Errepidea da istripuen paradisua: 2001. urtean, Hego Euskal Herrian 205 istripu izan ziren, eta 231 hildako. Istripuok, gehienetan gauze izaten dira, eta arrazoiak alkohola dela. Faktore horiek denek bat egiten duten

orduan, hain justu, izaten dute taxilarietan gehien: asteburutan, goizaldeko 4etatik aurrera, festan dabiltzanak erretiratzea tokatzen denean. Ordu horretan, gutxi bezala estimatzen dituzte taxilariak alkoholemia kontrolak.

Segurtasunik ematen ez diena, berriz, aseguru etxeak dira. Errepideko istripu kopurua ikusita, aseguru etxeek ez dute traturik nahi izaten taxilariekin. Beraz, asegurua garesti jartzen diete oso, eta taxilariak tratua onartu beste erremediorik ez du izaten. Taxiaren Espainiako

Konfederazioa bere bazkideei seguruak prezio onean eskainiko dizkion erakundea sortu nahian dabil, Taxiaren Profesionalek Mutua Nazionala izango dena. Taxilari batek esan digunez,

1.200 euro pasatxo ordaintzen ditu berak, hirugarren pertsona kategorian gainera, arrisku guztietarakorik egin ezinda.

ARRISKUAREN ESTAXIA. Urte-tako batailatxoak kontatzen hasi dira taxilariak, eta terrorezko film baterako adina eszena bildu dituzte. Bezero itxuran datozen lapurren beldur izaten dira. Ustekabeko eraso horientzat, taxilari bakoitzak bere txertoa du: badira makila, labana edo antzerakoak eramaten dituztenak, euren burua defendatzeko. Beste

Errepideetako istripuak eta lapurrak dira taxilarien arriskurik handienak

Taxien datuak Hegoaldeko hiriburuetan

✓ **Taxista kopurua:** hauetako gehienak, autonomoak izanagatik, elkarteren baten barruan daude.

- Bilbon: 774
- Donostian: 308
- Iruñean: 177
- Gasteizen: 157

✓ **Tarifak:** Foru Aldundiek proposatu eta Udal Gobernuak zehazten dituzte urteko tarifak. Adibide gisara, Bilboko Udalak 2002rako onartu dituen tarifak hauexek dira (eurotan):

● **1 Tarifa:** Hiri barruko ibilbidea denean, lan egunetan, goizeko 07:00etatik gaueko 23:00etara.

- Gutxieneko zerbitzua (2'3 Km edo 5-10 minutu): 2.84
- Bandera jeistea: 1.47
- Km bakoitzeko: 0.88
- Zain egondako orduko: 12.96

● **2 Tarifa:** Hiri barruko ibilbidea, kasu hauetako batean denean: lan egunetan gaueko 23:00etatik goizeko 07:00etara, edo igande eta festetan, edo larunbatetan eguerdiko 13:00etatik aurrera.

- Gutxieneko zerbitzua: 3.50
- Bandera jeistea: 1.47
- Km bakoitzeko: 0.74
- Zain egondako orduko: 18.51

● **3 Tarifa:** Hiriz kanporako ibilbidea denean, lan egunetan, goizeko 07:00etatik gaueko 23:00etara.

- Gutxieneko zerbitzua: 3.88
- Km bakoitzeko: 0.41
- Zain egondako orduko: 11.64

● **4 Tarifa:** Hiriz kanporako ibilbidea, kasu hauetako batean denean: lan egunetan gaueko 23:00etatik goizeko 07:00- etara, edo igande eta festetan, edo larunbatetan eguerdiko 13:00etatik aurrera.

- Gutxieneko zerbitzua: 4.26
- Km bakoitzeko: 0.45
- Zain egondako orduko: 12.24 ●

askok nahiago izaten du armarik ez hartu, "hartara, erabiltzeko arriskurik ez dago-elako".

Lapurtzen hasita, autoa kendu ziotenekoa kontatu digu batek. Bi gazte autoan sartu, "halako tokira" esan, eta bidean abiatuta pistola bat buru atzean jarri, eta begiak estali zizkieten. "ETAkoak gara. Jaitsi bertan. Lasai, esan Guardia Zibilei ez diogula lehergailurik jarri autoari". Hiru ordutara autoa beste herri batean aurkitu zuten.

□ Propio semaforotan gelditu baino taxilariak nahiago omen dute azkar iritsi eta bezero berriak hartzea

TAXIMETROA: DENBORA ETA ESPAZIOA DIRUTAN. Bezeroak bide osoa bi galderari erantzun ezinda ematen du beti: "Zer da taximetrotako zenbakiak gisa horretan aztoratzen dituen: kilometro kopurua, abiadura ala denbora?". Eta bigarren galdera: "Diru-zorroko txanpon denak batuta, zenbat diru ote dut?". Patrikako txanponena, eskua sartu artean erantzun ezinezko inkoznita izaten da, baina taximetrotako badu bere azalpena: denbora eta kilometroak dira bidaiari prezioa jartzen diotenak. Taxia 20 km/ordukotik gora doanean, kilometroen arabera joaten da taximetrotako gizontzen.

Baina taxia 20 km/ordutik behera doanean, edo semaforo aurrean gelditzen denean, denboraren baitan hasten dira zenbakiak igotzen. Taxilariak diotenez, "askok uste du apropos joaten garela semaforo gorrien bila, baina bai zera! Guri komeni zaiguna bidaia ahalik eta azkarren egin eta beste bezero bat hartzea da".

Beste errezelo txarrik ere izaten du bezeroak: "Seguru tranparen bat jarri diola makinari, hau azkarregi dabil-eta gauza onerako...". Gremiokoen esanetan, halako taxilari iruzurtirik ez dute sekula ezagutu, eta saiatzaren jarrita ere oso zaila omen litzateke: taximetrotako giltzatu egiten diete tailerrean, eta Ibilgailuen Azterketa Teknikoa (IAT) pasatzerakoan zorrotz aztertzen omen dute. Gainera tramankuluaren tripetan zer egin ez omen dakite, tailerrekoek makina berezi batekin mugitzen baitituzte zenbakiak.

BERE PATRIKATIK. "Taxia garraio garestia da berez", onartu digute txoferrek, "baina guri ere majo kostatzen zaigulako! Gasolina, mantenu gastuak, aseguru... gastu kate bat da azkenean, eta guztia garestitzen denean, geuk ere tarifa igo behar". Taxilariak badu, gainera, zama gainetik kentzeko nahikoa zor: "Postua erosi egin behar da, hasteko. Jubilatzen denak saldu egiten dio bere lekua atzetik sartzen denari. Legez hala behar lukeen ez dakit, baina halaxe funtzionatzen da behintzat. Neronek 12 milioi ordaindu nituen, eta

Donostian 32-33 milioi ari omen dira ordaintzen". Autoa bera ere erosi egin behar, nork bere patrikatik. "Auto enpresek erdi-prezioan saltzen digutela uste du jendeak, baina ez da hala. 35.000 euro pasatxo balio dituen taxia, 3.000 euro inguruko deskontuarekin lortzen da, hor nonbait".

Egoera ere ez omen dago bere onean: "Gaur egunean, etxe bakoitzean bi auto daude, hiru ez badira. Eta taxilari kopuruak ez du behera egin, lehen bezalaxe biztanleria kopurua hartzen baita kontuan". Gainera, hiriburutan asteburuz autobus zerbitzuak gau osoan jarri dituzte, eta "horrek hilabeteen 250 euro gutxiago ekarri dizkit", dio etsita.

HAMAR ORDUKO LANA. Taxilari gehienak autonomoak dira, elkarte baten barruan egon edo ez. Bakoitzak erabakitzen du zenbat ordu lan egin, baina legez, debekatua dute 10 ordutik gora lan egitea. Makina bat liskar etorri da bide horretatik: aurten, Bilboko 40 taxilari lege honen aurkako denuntzia sartu dute epailearen aurrean, eta taxilari asko dira egunean 12 ordu sartzen dituztenak. Gehiengo handi bat "ordu extrak" sartzen dituzten horien kontra agertu da bestetik.

□ Hamar ordutik gora lan egitea debekatzen dien legeak eztabaida sortu du taxilarien artean

Autoan pilotutako orduak karga handia dute: "bizkarra zuzendu ezinda iristen naiz asteburutan; festetan, gau bakarrean 400 km egitera heldu nintzen, distantzia oso motzeko bidaiak eginda". Baina ez omen da askoz hobe bezerorik gabe orduak eman beharra ere, zain eta zain. Jubilatzerako zer amets dituzten galdetuta, batek oso garbi zuen erantzuna: "Autoari su eman, eta biderik gabeko mendi puntan egingo nuke baserria. Ez dut sekula gehiago autorik hartuko!" ●

◆ IXIAR ETA ESTITXU EIZAGIRRE

Cesar Oroz

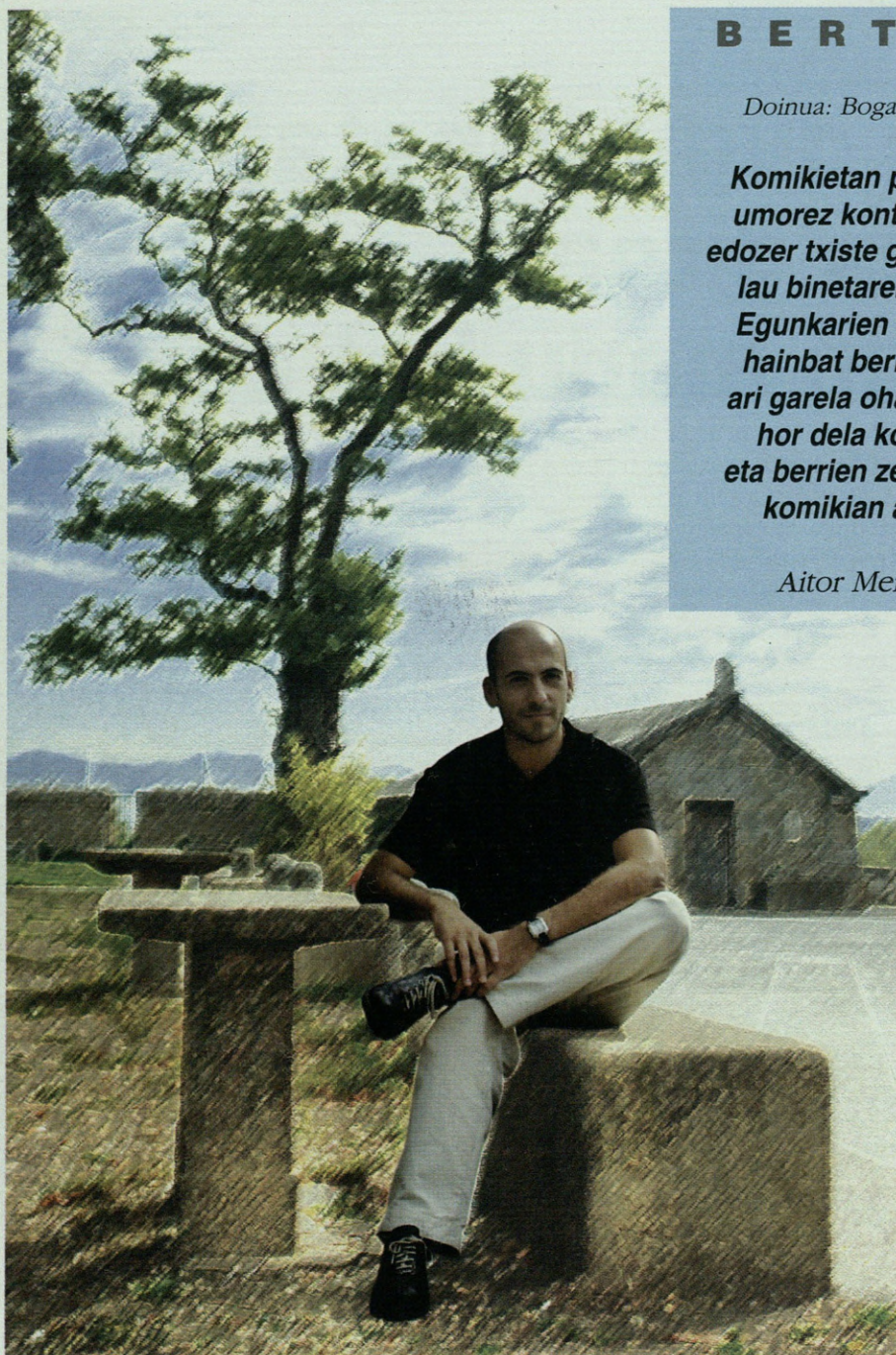
“Dena bizi dugu tripetatik, eta umorea giroa erlaxatzeko modu bat da”

P E R F I L A

Iruñeko bere estudiora sartu gara, komikilari ausartenaren bila. Horman kartela zintzilik, txokoan bere pertsonaien eskulturak, paperak istorioz zirriborratuta... Marrazki oroz inguratuta bizi da. Luma zorrotzez eguneko albistea zorrozten harrapatu dugu. Oso atsegina eta argia da hitz egiterakoan, eta bere begiak ironia ezkutatu ezinik ibiltzen dira.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Dani Blanco

BERTSOA

Doinua: Bogar eta Bilintx

**Komikietan pasatakoak
umorez kontatzen dira,
edozer txiste gisa mugatuz
lau binetaren neurrira.
Egunkariaren orri artean
hainbat berriei begira
ari garela ohartzen gera
hor dela komiki tira
eta berrien zentzua sarri
komikian ageri da.**

Aitor Mendiluze

egilea" nintzen, nola-bait.

■ **Zer komiki irensten zenituen txikitant?**

Ni "Super Lopez" en zaletu itsua nintzen. "Mortadelo y Filemon" eta "Asterix" ere oso gogoko nituen. Umore-umorezko komikiak gustatu izan zaizkit beti. Ez hainbeste super heroien abenturazkoak. Umorearen barruan, "kafre" xamarra dena, ez "Tintin" en umore serioa.

Lanbide hau ez denez akademian ikasten, bakoitzak eredu batetik edaten du. Nik komiki horietan erreparatzen nuen. Nola egin karikatura bat? Sudurra handituta, edo eskastuta...

■ **Komiki horiek zenituen marrazteko eredu. Baina istorioa, edo txistea sortzen nola ikasi duzu?**

Hor ereduak ez dute hainbeste laguntzen. Norberari irteten zaion zerbait da. Umorea oso pertsonala da. Bati grazia egiten ez dionak, beste bati ez dio ezer esaten, eta alderantziz. Batzuek pastela aurpegira botata algara egiten dute, umore kolpe horrekin. Eta beste batzuei umore sakonagoa, ironikoagoa gustatzen zaie.

Ez dut sinesten umorearen nazionalitatean. Sarri egiten den sailkapen horrek, umore ingeles, andaluz eta abarrek, ez didate balio. Umorea gauza pertsonala da. Nortasunarekin dago lotuta.

■ **Zuri zer umore klasek egiten dizu grazia?**

Niri bi klaseak gustatzen zaizkit. Umore kolpea, eta ironia. Umore kolpea askoz zuzenagoa da. Ironiarekin hausnarketa bat botatzen duzu, ziri eta guzti. Eta hor geratzen da, irakurleak harrapatu eta bere gogoeta egin dezan. Politika eta antzerako gaiak lantzeko, gehiago identifikatzen naiz ironiarekin.

■ **Noiz bihurtu zen komiki irakurlea komikigile?**

Umetan zaletasun hutsa zen marraztea, eta ez zitzaidan iruditzen sekula lanbidea bihurtuko zitzaidanik. Horregatik egin nuen enpresaritza. Ez nekien zer

Umetan komikitako txikito bihurria zinen? Edo, bestela, sudurra komikiei itsatsita pasatu zenuen haurtzarora?

Lanbide hau era berean zaletasun bat da, gustatzen zaidan horretan lan egiteko zortea daukat. Ni txikitant, eskolan irakasleei karikaturak egiten aritzen den horietakoa nintzen. Hamar urterekin irakasleak harrapatu egin ninduen, mahai azpian marrazten ari nintzela, bere azalpenei kasu zipitzik egin gabe eta sekulako zartakoa eman zidan.

Komikiak marrazten genituen lagu-

non artean aldizkari klandestino bat ateratzen genuen. "El mondongo" zuen izena, eta umorezkoa zen. Bost urte iraun zituen, irakasle batek harrapatu zigun arte. Akabo mondongoa!

Festak eta antolatzen genituenean, nik egiten nituen kartelak. "Txotxongilo

**"Karikaturak itxuraz
gain, pertsonaiaren
portaera ere harrapatu
behar du"**

ikasi, eta oso karrera zabala da (letretatik zenbakietarainokoa).

Karrera ikasten ari nintzela, "Diario de Navarra"n kolaboratzen hasi nintzen, astean behin Osasuna futbol taldeari buruzko marrazkiak eginez. Karrera bukatzean proba egin genuen, egunero tira bat ateratzen.

■ **Ikasle pisu batean gertatutako istorio sail bat sortu zenuen. Zure benetako esperientziak agertzen al dira hor?**

"Diario de Navarra" unibertsitateko gehigarria ateratzen hasi zen. Horri buruzko komikiak egiteko eskatu zidaten, eta nik garai hartan ikasle bizitza neraman. Zaragozan egon nintzen, eta ikasle pisuak joko asko ematen zuela ikusi genuen. Egunero jende asko pasatzen da, nahaste-borraste handia dago...

Gainera nire filosofia da, unibertsitatea ikastea baino zerbait gehiago dela, bizimodu bat. Gauza berri asko deskubritzen dituzu urte horietan, alprojakerietarako urteak dira. Beraz, guri gertatutako istorioak dira, edo besteri entzundakoa... Azkenean, belaki lana da gurea. Asko behatzen dugu zer gertatzen den gure inguruan. Baina ez dira ideiak zehatz-mehatz kopiatzen, bizi izandako egoerak edo mementoak abiapuntu gisa hartuta sortzen ditut istorioak.

■ **Nola sortzen da ideia bat?**

Profesionala ez banintz, etorri bezala sortuko lirateke. Baina sortzailea den edozein lanetan bezala, ideiak lanean sortzen dira. Eguna zabaldu orduko adi egoten naiz egunkari eta irratiei. Beste kazetari bat bezala, albiste bila ibiltzen naiz, niri egunean eguneko txistea egitea gustatzen baitzait.

Behin albistea aukeratuta, zirriborroak egiten ditut. Egun batean hamar ideia on sortzen dituzu, eta hurrengoan bakarria ateratzearekin gustura! Gehien gustatzen zaidan ideia garbira pasa, eta hori da hurrengo egunean aterako dena.

"Komikiari berritasuna eskatzen diot, gaurko gaiari punta ateratzea"

■ **Umorezko komikiak, formatu gisa, zer ezaugarri ditu?**

Niretzat behintzat, zerbait kontatu behar dizu. Eta ondoren, barre eragingo dizun umorea eduki. Algara ez bada ere, irribarre bat marraztu behar dizu, edo gairen bati buruz txispaz pentsarazi. Mezu bat iritsi behar zaizu.

■ **Nola joan dira aldatzen zure komikiak?**

Hasierako marrazkiak lekutan gelditu direla iruditzen zait. Marrak sinpletu egin ditut, jada ez naiz hainbeste konplikatzten, eta erraztasuna hartu ahala, ez zait hainbeste kostatzen lan egitea.

■ **Nola sortzen da karikatura bat?**

Aurpegi bat karikatura bihurtzeko bere ezaugarriak hartu eta exageratu egin

behar dituzu. Baina gero karikatura ikusita irakurleak ezagutu egin behar du pertsonaia zein den. Eta azkenik, karikatura horri mugimendua, bizia ematen badiotzu, ez du bere nortasuna galdu behar. Esaterako, Miguel Sanzen karikatura bat egin dezakezu baina geldirik dagoela, eta antza izan dezake. Baina bineta batean barre eta negar egin behar du, harridura aurpegia jarri... Horrek bereizten ditu karikaturagile onak eta txarrak.

Gainera, karikatura bakoitza ere aldatzen joaten da. Pertsonaia publiko berri bat sortzen denean, ikusi hasieran egiten zitzaizkion karikaturak eta azkenekoak, eta beti dago aldaketaren bat. Argazkitik

hasten zara. Baina karikatura ez da fisikoa bakarrik, bere portaera ere harrapatu behar du. Eta hori harrapatzen duzu, pertsonaiak publikoki nola jokatzten duen ikusten zoazen heinean.

■ **Zer dakar egunkari batentzat sortzeak?**

Gaueko hamarretarako lana bidali beharra daukat. Beraz, denboraren presioa daukat gaineen. Beste presio bat da egunero zerbait sortu beharra, egun ona edo txarra izan, berdin. Bestalde, "Diario de Navarra" da Nafarroan gehien saltzen dena, eta ardura sentitzen duzu, hurrengo egunean jende askok irakurriko duelako zuk egindakoa. Hori alde batera gozamen handia da, ondo egindakoa askorengana iristen delako. Baina txarrerako ere bada. Baina hori ofizioak irakasten du, eta ez dut irakurleengan pentsatzen. Nork ira-

- **Jaio:** Iruñean, 1968. urtean.
- **Komikilaria.**
- **Ikasketak:** Enpresaritzan Lizentziatua.
- **Argitalpenak:** "Diario de Navarra" egunkarian egunero ateratzen du atzeko orriko tira. Komiki liburuak: "Humor en rojo" (1989); "Siempre p'adelante" (1994); "Annus Horribilis" (1995); "Quién es quién en San Fermín" (1996); "Piso de estudiantes" (1997); "Hemos estado ahí" (1997); "Camile y otras fieras" (1998); "Hermano Guipuzcoano" (2001).

kurriko duen pentsatzen hasiko banintz, ez nuke ezer egingo. Nik nire bidea egiten dut, eta komikietan, pentsaerarekin koherente izaten saiatzen naiz.

Hasierako nire beldurra zen egunero komiki bat eginda ideiak agortu egingo zitzaizkidala. Baina hamaika urte pasatu ditut jada, eta oraindik ez zait horrelakorik gertatu! Gakoa da, egunerokotasunari eusten diodala, eta egunero gertatzen da zerbait berria. Eta bilatu ere egiten dugu,

ni behintzat, katuari bosgarren hanka aurkitzen aritzen naiz.

■ Ez duzu inoiz egunerokotasunaz kanpoko komikirik egiten?

Nik irakurle gisa, egunkari bati berrietasuna eskatzen diot, ez aurreko asteko kontuen berri ematea. Eta komikiari ere bai, eguneko gaiari punta ateratzea dut gustuko. Gaixorik jartzen banaiz, hurrengo egunean ez dago komikirik eta kito. Laneko baja da hori.

BIZITZAREN PASARTEA

Komikigile lanetan hasi eta pare bat urtera, "Diario de Navarra"ren aurkezpen bat egokitu zen. Aurkezpen horretan orduko Iruñeko alkate zen Jaime Ignacio del Burgoekin topo egin nuen. Hamaika bider marraztua nuen komikietan, eta ez zegoen oso gustura gizona.

Lankide batek alkatearengana eramanez ninduen, nik erreakzionatzeko denborarik izan baino lehen. "Alkate jauna, hau da Oroz, txisteak egiten dituen!" aurkeztu ninduen. Gogoan daukat alkatearen begirada hotza, eta bere erantzuna: "ez dakit zuri eskua edo bi zaplasteko eman".

■ Interneten web orri bat duzu. Zer asmorekin jarri duzu?

Esperientzia berri bat da. Oraingoz promozio gisa balio du, eta gauza berriak esperimentatzeko. Tebeo birtual bat egiteko irrika daukat. Jendea sartu, eta ideiak gehitu ditzala, komikiak irakurri eta pertsonaiak mugitu, bozkatu, interaktiboa izan dadila... Urtebete daramagu horretan eta pixkanaka lantzen joan nahi dudana proiektua da.

Bestalde, harreman bitxiak sortzen dira Internetez. Esaterako, Argentinako Euskal Etxe batetik mezu bat bidali zidaten lehengoan. Nire web orrian ikusi omen zuten marraztuta iruindar bat ardo zahatoa zintzilik eta zezenari eutsita zegoela. Haien zat hori omen da euskaldunen prototipoa, eta eskatu zidaten ea marrazkia utziko nien bandera bat egiteko.

■ Komikietan zirikatzaile aparta zara. Hori dela eta izan duzu arazorik?

Nik jada hortzak ondo zorrozuta ditut. Kontu pertsonaletan ez naiz sekula sartzen, bakean utzi beharreko esparrua baita. Baina pertsona batek publikoki egiten duenari punta ateratzea zilegi da.

Kexa asko jaso izan ditut. Gainera,

egunerokotasunari eusten dioten komikiak izanik, arazoez tentsio altuena bizi dutenean argitaratzen dira. Eta horrek izorratzen du gehien. Hilabete geroago argitaratuko balira, arazoa erdi hoztuta legoke eta ez luke hainbeste azkura eragingo. Irakurleak eskertzen du uneko arazoaz barre egitea, baina komikiko pertsonaia denari une horretan egiten dio minik gehien.

Nik beti izan dut garbi pertsona bat onerako eta txarrerako dela publikoa. Erreportaje edo elkarrizketa polit batean agertzen direnean, koloreko argazkiekin, eta bere familia osoa edo ume txikia erakutsiz, gustatu egiten zaie publikoki agertzea. Beraz, gustatu ezta ere, onartu egin behar dute karikaturetan agertzea.

Gainera, herri honetan ez dago umore grafikoak egiteko tradizio handirik. Azken urteotan gero eta komikigile gehiago atera dira, eta horren eraginez pertsonaia publikoak ohitzen ari dira. Orain 10 urte edonor ausartzen zen karikatura bat egitera!

■ **Zuri karikatura bat egingo balizute, zer?**

Fenomeno! Badakit txantxetakoak direla, eta kito. Ofizio honetan jarduteko ematen adina jakin behar da jasotzen. Jende askok idazten dit edo gelditzen nau kalean kritikak egiteko. Esandakoak

ARGAZKI ZAHARRA

1994an Oroz, bere karikaturekin: Alfredo Jaime, Fermin Ezkurra, Miguel Sanz, Spasic eta Alli.

entzun, eta beraiekin ados egon naiteke edo ez, baina aurrera egiten jakin behar da. Ikasi egin behar da kritikak onartzen eta ziriei dutena baino garrantzia gehiago

“Tebeo birtual bat lantzen daramagu urtebete eta pixkanaka garatzeko irrika dut”

ez ematen.

■ **Komikiak zer aukera ditu argitaratzeko?**

Gu ume ginela tebeo eta istorio gehiago argitaratzen ziren. Telebista, ordenagailua eta medio berrien eraginez, komikiak asko urritu dira. Bestalde, prentsan

asko ugaritu da komikia. Publizitate munduak ere marrazkilari asko hartzen ditu, eta telebistako marrazki bizidunek ere bai.

■ **Zer da zuretzat umorea?**

Giroa erlaxatzeko modua. Justu tentsioa sortzen duela badirudi ere. Zirikatu eta probokatu egiten duzunean, zuzenean zirikatu duzuna sutuko da, baina orokorrean, beste irakurle denek barre egiteko adina arnasa hartzen dute. Herri honetan dena bizi dugu tripetatik, gai denek asko eragiten digute. Eta umorearekin erlatibizatu

egiten da dena, gauzarik serioenak ez dela hain serioa irudi dezake. Lehendakaria bizarra moztu gabe ikusteak, edo gairik serioenari barre egiteak tentsioa baretzen du.

Gai denak landu daitezke umorez, nahiz eta gai bakoitza ezberdin landuko duzun.

n San Ferminetan Irrintzi peñako pankarta egiten duzu urtero...

Oso San Fermin zalea naiz. Peña bakoitzak gure pankarta ateratzen dugu, eta urtean zehar gertatutakoa marrazten dugu bertan. Bost metroko txisteak dira!

Festa guztietan zehar peña beti pankartarekin ateratzen da, berdin zezenetara eta poteora, eta ajoarrieroz eta ardoz zipriztinduta bukatzen du. Horrek zapore berezia ematen die pankartei ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

PRINTZA

PARISEN

Ricardo Ugartek "Eusko-news&Media"n bere ibilbide plastikoaz esanak dira hauek:

"Une jakin batean, nortasuna berreskuratu beharra zegoela ikusi zen leku askotan eta plastika ere irizpide unibertsal orokor batzuei jarraitzen ari zen. Katalanek eta euskaldunok zorte handia izan dugu mugatik hain gertu bizitzean; jende asko joaten zen Parisa eta handik eraberrituta itzultzen ziren. Horri esker, Espainian diktadura zegoen bitartean, mundu osotik isolatzen gintuen autarkia batean bizi ginen bitartean, beste herrialdeetako mugimendu artistikoak ezagutzeko aukera geneukan. Hirurogeiko urteetan, plastikaren eta literaturaren bidez, nortasun zeinu batzuk berreskuratzen hasi ginen. Oso garai interesgarria zen. Gure belaunaldiko intelektual eta artisten artean laguntasun eta kamaraderia giroa arnasten zen. Geroko belaunaldietan ez dut horrelakorik ikusi. Artista bakoitzak bere taldea zeukan. (...)

Nik nahi dudana nire burua asetzea da. Nire obra egite-rakoan ez dut ikusleengan pentsatzen; bestela beste arte mota bat landuko nuke. Sorkuntzaren bidea, existentziaren bidea bezala, ez da sekula amaitzen (...)"

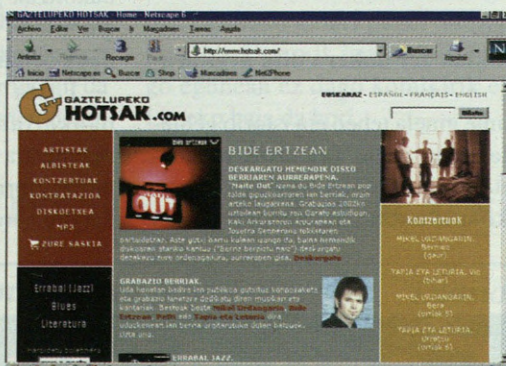
DATORREN HAMABOSTALDIA ARTE

AMAITU da 63. Musika Hamabostaldia, eta balantze egiteko ordua da. Kalitate handiko Hamabostaldia izan da, oro har, aurtengoa eta kantitateekin ere pozik daude antolatzaileak: 52.000 entzule, aretoak %97an beteta, 855.000 euro sarreraren salmentan...

Eta dagoeneko hurrengo urteko ekitaldia prestatzeko hasi dira lanean. Badakigu zeintzuk izango diren 2003ko abuztuaren 6tik irailaren 6ra ospatuko den Hamabostaldiaren ekitaldi nagusiak: "Romeo eta Julieta" obra, Montecarlo baletaren eskutik; Israelgo Orkestra Sinfonikoa, Zubin Metharen zuzendaritzapean; eta Comediant's talde kataluniarraren "Orfeo ed Euridice" estreinatu berria.

HOTSAK.COM

GAZTELUPEKO Hotsak zigiluak web gune berritua aurkeztu du berriki. Diskoetxearen katalogo osoaz gain, gune honek toki egingo die bluesari, jazzari (Errabal jazz zigilu berriak gune honetan izango du lehen agerraldia) eta literaturari (Koldo Izagirre, Iñigo Aranbarri, Kirmen Uriberen testuak jasoko ditu, besteak beste). www.hotsak.com helbidean, MP3ak jaisteko aukera dago eta baita kontzertuen agenda ere. Aurki argazki erakustokiak, kontratazioarako

■ Gaztelupeko Hotsaken web gune berria.

informazioa, musikariekin solasaldiak, erosteko aukera... zabalduko ditu hotsak.com-ek.

MALLORCAKO GALEUZCA

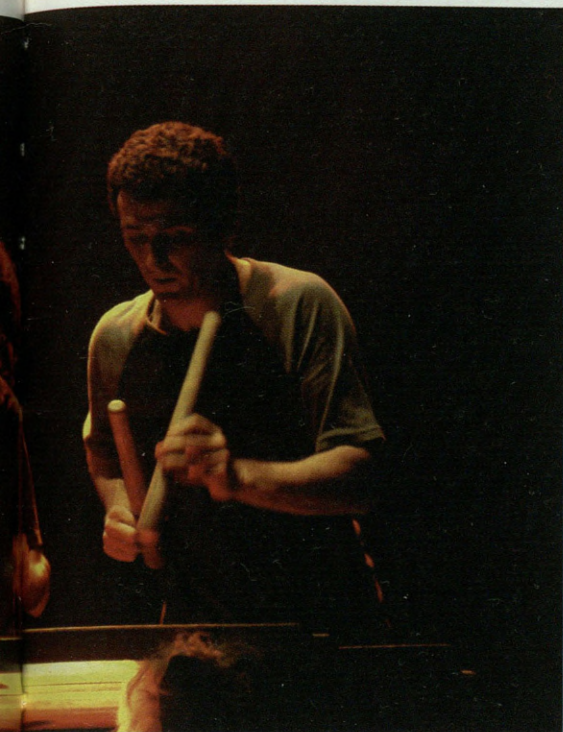
AURTEN Palman burutuko da, azaroaren 7tik 10era, idazle galegoak, katalanak eta euskaldunak biltzen dituen Galeuzca topagunea. XXII. edizio honetan literatura eta itzulpengintzaren arteko lotura izango da aztergai. Datorren urtean idazle euskaldunei egokituko zaie bilgunea antolatzea eta gai bera sakontzen jarraituko dutela aurreikusten da.

LESAKAKO ZAMBRA

NAFARROAKO Lesakan Zambra (arabieraz "gaueko festa" edo "burrumba") izeneko aretoa zabaldu berri dute. 2.600 pertsona har ditzake aretoak eta orokorrean Euskal Herrian

H I T Z B I T A N

- Miriam Ocariz diseinatzaileak "El Correo"n esandakoak: "Inguratzen nauten joerak eta bizi naizen testuingurua interesatzen zaizkit. Horrek guztiak nire sorkuntzan inkontzienteki eragiten du. Arteaz ikasi dudana guztia nire arropan dago".
- Iñaki Gurrutxaga Lizardi Bertso Sariketako irabazleak, "Euskaldunon Egunkaria"n honakoa dio: "Orain arte bertsolaritza oso belaunaldika joan da: Egañaren-eta belaunaldia, Maialenena... Orain arte, horien itzalpean ibili behar izan dugu, ez ginen iristen eta.

ALBERTO ELOSEGI

GOI MAILAKO TXALAPARTA

Ikasketa berritzaileak eskainiko ditu Musikene Euskal Herriko Goimailako Musika Ikastegiak. Berritzaileak eta hala ere, tradizioan oinarritutakoak. "Musika tradizionalaren joera berriak" izena dute ikasketok eta Kepa Junkera izango da koordinatzailea. Junkera bera, Ibon Koteron eta Iñaki Plaza izango dira irakasle lanetan. Bi urte iraungo duen ikastaroan txalaparta izango da oinarriko musika tresna nagusia, baina trikitixa, alboka, panderoa eta perkusiozko beste hainbat tresna ere landu ditzake ikasleak. Ikasgaien artean konposaketa, inprobisazioa, beste kulturetako musika eta musikaren historia ere izango dira. Donostiako Ikastegian prestakuntza amaitzen dutenek gainera, etorkizunean nora jo izango dute, 2003ko amaieran Euskal Txalaparta konpainia gauzatuko baita.

eta, bereziki, eskualdean dagoen gabeziari aurre egiteko saioa da.

ZINEMAREKIN ZITA MIARRITZEN

DONOSTIAKO Zinemaldia amaitu eta Miarritzen La Citaren txanda iritsiko da, irailearen 30etik urriaren 6ra. Urtero bezala Hego Amerikako zinema eta kultura landuko dira bertan. Film jaialdian Urrezko Eguzkiak banatuko dira urtero lez, baina horrez gain, literatura, erakusketak, musika eta antzerkia ere izango dira.

LAUGARREN ELEKTRONIKALDIA

URRIAREN 11tik 13ra bitartean laugarren aldiz burutuko da Nazioarteko Musika Elektronikoen Donostiako Jaialdia eta mundu osoko 52 artista bilduko dira bertara. Egunez Kursaalean izango dira ekitaldiak, gaur azaldu, Egia auzoko

Gazteszenan. Kontzertuez gain, DJen sesioak, mahainguruak eta disko azoka bat ere izango dira.

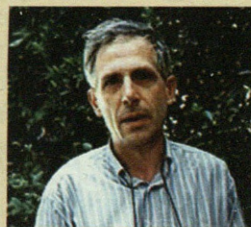
DANI BLANCO

■ DJak ere izango dira elektronikaldian.

Baina orain, sendotuta gaude, eta hasi beharko dugu, batzuek burua ateratzen".

• Markos Zapiain filosofoak "Gara"n esanak: "Niri gaia eta idazlearen ikuspuntua interesatzen zaizkit, eta horrek forman duen eragina. Idazlearen izaera filosofikoa hor dago, batzuetan garbi azaltzen da eta besteetan konturatu gabe, baina hor dago".

• Luisa Etxenike idazle donostiarrak "Deia" egunkarian esan duenez, "arte bisualek eduki ezin dezaketen eremua dauka literaturak. Ilunean, intimitatean, ikustezin horretan orientatzen da".

■ Andres Nagel.

IZENAK

Andres Nagel eskulturgileari Zornotzan bere lan bat jartzea proposatu dio Udalak. Hiriguneko biribilgune batean jarriko litzateke Nagelek prestatutakoa Udaltzazak onartuko balu.

Miguel de Unamunoren ibilbidea argazkiei eta idazkiei esker ikus ahal da Bilboko Bidebarrieta liburutegian urriaren 8a arte.

Jorge Oteizaren sei metroko eta 30 tonako eskultura jartzen hasi dira Donostiako Paseo Berrian. Obra 1957. urtean Sao Pauloko Biurtekoan aurkeztu zuen. Urriaren 21ean, bere urtebetetze egunean, aurkeztuko da.

Pilar Rodriguez Literatura irakasle donostiarrak "Mundos en conflicto: Aproximaciones al cine vasco de los noventa" izeneko ikerketa aurkeztu berri du.

Txalo Produksioak "Nata-txa" izeneko antzezlanaren estreinatu berri du Gernikan. Ainhoa Aierbe, Nagore Aranburu, Nora Chouza, Itziar Urretabizkaia eta Julen Vega aktoreak aritu dira obran. Gidaritza lanak Anartz Zuazuk egin ditu.

■ Txaloko aktoreak.

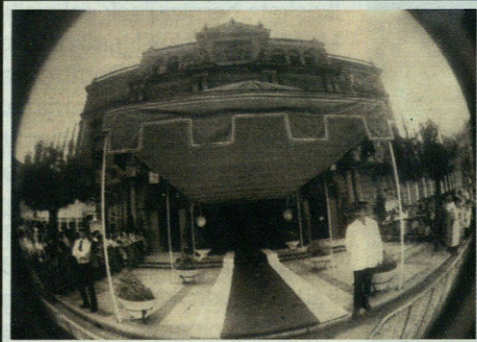

ITZALI MUGIKORRAK

Berrogeita hamar urte. Erraz esan baina hain erraz konplitzen ez den marka da hori. 1953an sortu zen Donostiako Zinemaldiak hainbatetan egin baitu estropezu 2002. urtera iristeko bidean. Kategoria irabazi eta galdu, filmak nahastu... Mila gertaera izan dira. Izaera bera ere aldatu du Jaialdiak.

Hasiera batean, Espainiako izarrak izan ziren nagusi; ondoren Hollywoodera abiatu ziren Zinemaldia antolatzen zutenak izar bila eta azkenik, Jaialdia herrira hurbiltzeko xedea nagusitu ei da. Jaialdiaren antolakuntzaren arduradunen izenak ere aldatu dira. Azken aldaketa, iazkoa: Diego Galanek lekua utzi baitzion Mikel Olaziregiri. Azken honek urteak zeramatzan Zinemaldiaren antolakuntzan, baina zuzendaritzatik gauzak nola ikusten diren azaldu digu. Ezin ahaztuko genituen, urrezko eztei hauek posible egin dituzten Zinemaldiaren beste aurpegiak: prentsa, aktoreak, zinegileak eta bereziki, fide-lak izan diren ikusleak.

Testuak: Jon Garaño

Donostiako Nazioarteko Zinemaldiak 50 urte bete ditu, 1953an jaio baitzen Donostiak zinearekin urtero izaten duen zita hau. Donostiako hamar merkatarik intentzio turistikoeekin sortutako zinemaldi txiki hura, handi bihurtu da mende erdi honetan.

1953. urteko lehen Zinemaldi hura, egia esan, Zinemaldi bat baino "zinearen aste" bat izan zen. Donostiako uda luzatzeko merkatarik elkarre haren ideia baten ildotik jaiotakoa. Luis Mariano, Carmen Sevilla, Marujita Diaz edota Paco Rabal izan ziren lehen edizio hartako izar nagusiak eta

nahiz eta aktore hauek publiko orokorrari oso ezagunak egiten zitzaizkion, jaialdiak ez zuen antolatzaileek desio izanen luketen oihartzunik izan. Horren lekuko izan daiteke, esate baterako, donostiar batek baino ez erosi izana zine asteak eskaintzen zuen filmak ikusteko abonua (Donostiar honek abonua erosten bakarra izateagatik pribilegio desberdinak izan zituen, horien artean, akaso deigarriena, jaialdiko festa ekitaldi desberdinetara joateko aukera izatea).

Lehen Zinemaldi hartan "izar" nagusiak espainiarrak izan ziren. Hollywoodetik etorritako lehenengo izarra, Gloria

FILMA HASTERA DOA

E. MATEOS/H. DENDET

■ Jaialdiak bilakaera handia bizi izan du. Ezkerrean ikusten ditugunak lehenengo urteetako argazkiak dira. Ondoren, zine izarrez eta glamourrez bete zen. Egun handitasun horrez gain, herrikoitasuna du ezaugarritzat.

Swanson, bigarren zinemaldian etorri zen, 1954. urtean, zine astea Zinemaldi bilakatu zen urtean, hain zuzen. Izan ere urte honetan jaio baitzen berez Zinemaldia, zine astea antolatu zuen merkataritza taldeak espainiar ikuskizunen sindikatuak jarritako delegatu bati, Miguel Echarriri, lekua utzi zioenean. Lehen urteetan, Jose Luis Tudurik Zinemaldiaz idatzitako bi liburuetan dioen bezala, Espainiako Kultura eta Turismo ministerioa oso interesatua zegoen Zinemaldian, mundu osoan zehar Espainiaren normaltasun eta oparotasun irudi bat emateko baliagarria izan zitekeen

lakoan. Egia esan Zinemaldia fisikoki Donostian gauzatzen zen arren, Madrilen hartzen ziren erabaki gehienak eta hortaz, esan daiteke Donostian baino Madrilen antolatzen zela Zinemaldia lehen urte hauetan.

Era guztietako ekitaldiak antolatzen ziren Zinemaldiaren inguruan: uso-tiro lehiaketak, zezenketak, dantza lehiaketak, modeloen pasarelak eta abar. Zinemaldiak etortzen ziren atzerriarrak entretenituak egoteko lan berezia egiten zuela pentsa daiteke, baina batik bat hauek Espainiaren irudi positibo bat hartu eta zabaltzea zen antolakuntzaren desiorik handiena.

Antolakuntza filmeen kalitatean baino Zinemaldiko ekitaldietan arduratua egon ohi zen. Filmak gainera, oztopo handi batekin topatzen ziren maiz: zentsurarekin, hain zuzen (1960an Buñuelen "Viridiana" k Cannese-ko zinemaldian sari nagusia atera zuenetik egoera areagotu egin zen, bertako produkzioa zein inportatzen ziren pelikulak gehiago kontrolatzen hasi baitziren). Hau horrela izanik, nazio gehienek pelikula arin zein hutsalak bidaltzen zituzten Donostiako Zinemaldira.

1955ean, Zinemaldiaren urte haietako mailaren neurri izan daitekeen anekdota bat gertatu zen: Ava Gardner Zinemaldia gauzatzen ari zen egun berberetan Donostian zen. Kointzidentzia baino ez zen izan, baina antolakuntzak ez zituen erreflexu arinak izan Gardner Zinemaldira gerturazteko.

Dena den, urteek aurrera egin ahala Zinemaldian gero eta film hobeagoak aurkezten joan ziren eta horien artean, Sail Ofizialean, guztietan esanguratsuenak akaso, historiako hamar filmerik onenen artean behin baino gehiagotan izendatua izan den Alfred Hitchcocken "Vertigo", Donostian urrezko maskorra irabazterik izan ez zuena.

Garai honetan, 50eko hamarkadaren bukaeran eta 60ko hamarkadaren hasieran, AEBetako film esanguratsu dezente ikus-tekko aukera izan zen Donostiako Zinemaldian. Hau Espainiko Kultura ministerioak burututako estrategia baten emaitza zen: Donostiako Zinemaldira film esanguratsuak ekartzen zituzten produktoreek, gero euren beste film batzuk Espainian estreinatzerako orduan erraztasunak izaten baitzituzten. Urte hauetatik aurrera Donostiara Hollywoodeko izar gehiago etortzen hasi ziren. Ordutx gero Kirk Douglas, Sofia Loren, Deborah Kerr, Mel Ferrer, Audrey Hepburn, Elizabeth Taylor edota Anita Ekberg bezalako pertsona entzutetsuak Donostiara etortzen hasi ziren.

Baina zine izarrek edota zinemaren historian mitiko bihurtu diren filmak kenduta, Donostiako Zinemaldiak hain lortuak ez ziren beste hainbat gertakizun bizi izan zuen 60ko hamarkadaren hasiera honetan. Horrela, azpizitulerik gabeko filmak, nahastutako pelikulen proiektzioa, garaiz iritsi ez ziren filmak... ugaritu ziren, honek Zinemaldiaren ospe galtzean eragina izan zuen. Nazioartean, Donostiako Zinemaldia ez zen oso seriotzat hartzen sarri asko eta horren ondorioz bigarren mailako filmak bidaltzen hasi ziren atzerri-tik.

1963an A Kategoriako zinemaldia izateari utzi behar izan zion, nahiz eta hurrengo urtean berreskuratu.

Urte hauetako anekdota bereziak garai-ko egunkarietako kroniketan edota Tuduriren Zinemaldiari buruzko liburuetan irakurri ahal dira. Hauetako bat 1962an gertatu zen. Gerra Zibilaren inguruko gidoi lehia-keta baten berri eman zuen Espainiako Kultura ministerioak. Horren aurrean, García Berlanga zuzendari espainiarrak istorioa zein ikuspuntutik idatzi behar zen galdetu zuenean, erantzuna argia izan zuen: "Irabazleen ikuspuntutik, jakina, baina garaiak errespetatuz". Istoriok Gerraren inguruko ikuspegi neutral bat izan ote zezaketen ere galdetzera ausartu zen zinegile valentziarra. Erantzuna orduan ere garbi askoa izan zen: Ez.

Hamarkada honetan ikusi ahal izan zen, baita ere, 1965ean, diktadura hasi

zenetik Euskal Herrian osoki eginiko lehen filma: "Pelotari". Urte batzuk beranduago, 1968an, Donostiako Turismo bulegoak denboraldiko toreatzailerik hoberenari urrezko maskorra eman nahi izan zion jende askoren harridura eta haserretarako. Zinemaldiko arduradun bera ere, Miguel Echarri, kontra azaldu zen.

Hamarkada honetan, dena den, pasadi-
zoak alde batera utziz, Zinemaldiaren sen-
dotzea etorri zen. Hurrengoan, 70eko
hamarkadan, berriz, politizazio garaiak
bizi izan zituen Zinemaldiak. Partiduen
legalizazioen aldeko, amnistiaren aldeko
edota autonomia eskatzeko manifestazioak
egin ziren garai honetan, eta batzuetan isti-
lu larriak izan ziren. Gizarte beraren isla
izan baita Zinemaldia.

Pixkanaka Zinemaldia herrikoia goa
egiten hasi zen: mahainguruak antolatu
ziren, auzoetan filmak proiektatzen ziren
eta abar. Dena den, antolakuntzan aldaketa

tu zuen. Zine kritikari gazte bat ere hasi
zen aholkulari moduan: Diego Galan.
Hauekin beste gestio mota bat hasi zen,
Zinemaldia modernizatu egin zen, eta
eduki aldetik, berriz, beste gauza batzuen

Beste zinemaldietatik bereizten duen ezauga- rria hartzen ari da Zinemaldia: gero eta herrikoia goa da. Iaz, 200.000 ikusle izan ziren

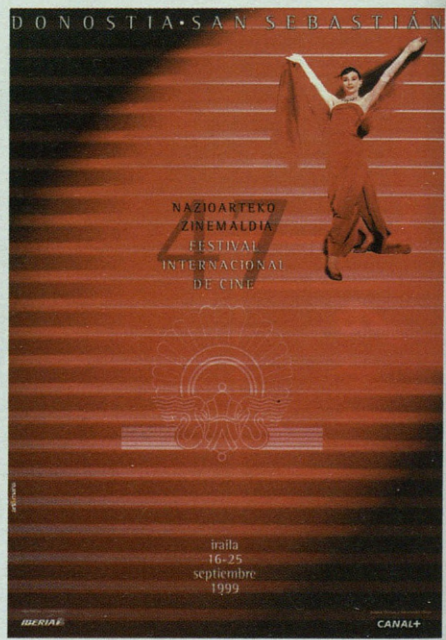
artean, gero hain arrakastatsua bihurtuko
zen Zabaltegi sortu zen.

Hurrengo urtetik aurrera Diego Gala-
nen lehenengo zikloa hasi zen Zinemaldi-
aren buru bezala. A kategorian mantetzea
izan zen helburu, baina horrekin batera

gatuak, Peio Aldazabalek, hartu zuen
antolakuntzaren ardura. Urtebetez baino
ez zen izan, hurrengo urte bietan Rudi
Barnett belgikarrak hartu baitzuen leku-
koa polemika askoren tartean. Urte zai-
lak izan ziren haiek. Barnetti bertako
Zinemaldiaren jakitun ez izatea eta gau-
zak azkarregi egin nahi izatea kritikatu
zitzaion.

Besteak beste, Donostiako alkateak
bultzatuta, 1989an Zinemaldia utzi zuen
taldea berreskuratu zen ekitaldiaren ardu-
ra hartzeko. 1993tik aurrera Zinemaldiak
suspertze deigarria izan du, Pérez Estre-
meraren ardurapean lehenengo eta
1995etik, Diego Galanen eskutik.

Iaz Diego Galanek antolakuntzan tal-
dekide zuen Mikel Olaziregiri utzi zion
Zinemaldiaren ardura, eta honekin batera
handi eta entzutetsu bilakatu den zine-
maldi bat gidatzeko aukera. Izan ere,
azken urte hauetan, gainontzeko zine-

■ Pisu handia du kartelak Zinemaldian. Goian, lehenengo urteko kartela eta azkeneko urteetako beste bi ikus ditzakegu.

asko izan ziren urtero eta horren ondorioz,
Zinemaldiaren ezegonkortasuna argudiat-
tuz, 80ko hamarkadako lehen edizioan
zinemaldiak A kategoria berriz galdu zuen.
Gero jakin zen, hala ere, A kategoria gal-
tzeke benetako arrazoiak Espainiako zine
federakuntzak nazioartekoari (FIAP)
ordaindu ez izana izan zela. Hau ordaindu
bezaingo pronto kategoria berreskuratu zuen.

Horrela jarraitu zuen 1985. urtera arte;
izan ere urte horretan zuzendaritza kole-
giatu batek hartu zuen antolakuntzaren
ardura eta A kategoria betirako berreskura-

zinema jende multzo ahalik eta handienari
zabaltzea. Hala hasi ziren hondartzako
zine proiektzioak edota Oliver Stone
zuzendari estatubatuarrek munduko zine
aretorik onena bezala izendatu zuen belo-
dromoaren istorioa. Honekin batera, Gre-
gory Peck aktoreak jaso zuen Donostia
Saria ere sortu zen. Hortik aurrera, zine
izar handi ugari urtero jaso izan dute
Donostia sari hau.

Diego Galanek dimititu egin zuen
hala ere, 1989an, arrazoi administratibo-
ak medio. Euskadiko Filmategiko dele-

maldietatik bereizita egiten duen ezauga-
rri bat hartzen ari da Zinemaldia: gero eta
herrikoia goa da. Hiritarren partaidetzari
kasu egitea besterik ez dago: 200.000
ikusle iaz. Eta hau maiz gertatzen den
ezein epaimahaien epai desegokien gai-
netik jarri beharreko zerbait da Zinemal-
di baten maila neurtzerako orduan. Fil-
men kalitatea beste kontu bat da, beti
baitaude horrelakoetan film on eta txar-
rak. Egunetan gertu dauden Zinemal-
dien konpetentzia alde batera utzita, hau
zorte kontua ere izaten baita ●

ALBERTO ELOSEGI

Zinemaldiak 50 urte betetzen dituen arren, aurten Mikel Olaziregiarentzat bigarren urtea baino ez da Donostiako Zinemaldiaren arduradun nagusi bezala. Zinemaldian lan egiteko ETB utzi zuenetik jada hamar urte pasa dira.

“IZEN HANDIKO ZUZENDARI BATZUEN FILMAK EZ DITUGU ONARTU”

Zinemaldiko zuzendari bezala zure estreinaldiko urtea izan zen iazkoa. Paco Rabalen heriotza edota New Yorkeko atentatuen ondorioak bizi behar izan zenituen.

Egia da hasiera nahiko tristea izan genuela. Hasiera horrekin iazkoa urte makala izango zela uste genuen, ez baita urtero gertatzen Donostia Saria irabazten duen aktorea hiltzea edota AEBetako izarrak etortzea eragotziko duen atentatu bat gertatzea. Baina tira, azkenean lehengo urteko edizioa arrakastatsua izan zen, film onak ikusteaz gain jendearen partaidetza ikusgarria izan baitzen. Finean zinemaldi batean aktore bat edota bestea etortzea baino garrantzitsuago izaten baita zinea bera, eta zentzu horretan bai komunikabideek eta baita ikusleek ere

Zinemaldi ona izan zela esan zuten.

■ Zinea garrantzitsuena den arren, Zinemaldiak esfortzu handi bat egiten du aktore/aktorea sonatuak ekartzeko. Lehengo urtean Donostia Saria jasotzerik izan ez zuten Warren Beaty eta Julie Andrews, iaz esan zuten bezala, aurten etorriko al dira saria jasotzera?

Julie Andrews ez dator. Lanean dago. Warren Beatyrena kolokan dago. Nik uste etorriko dela, baina ez bada etortzen ez naiz gehiegi harrituko. Iaz aurten etorriko zirela esan zutenean, nahiz eta azkenean ez etorri, intentzio onez egiten zutela uste dut. Baina aktore baten lana horrela izaten da: bat-batean lan bat ateratzen zaie eta ezin dute lana nolanahi utzi.

■ AEBetako izar gutxi etorri zen arren, Harvey Kietel hemen izan genuen. Zergatik ez zen mementoa

aprobetxatu Kieteli Donostia Saria emateko?

Teknikoki ezin zelako. Bere film bat sail ofizialean lehian zegoen eta horrek aukera hau baliogabetzen zuen. Dena den sariaren merezidun da Harvey Kietel dudarik gabe, eta ez pentsa aurrez saiatu ez garenik saria ematen. Egiteke geratzen zaigun zerbait da. Bestalde AEBek bizi zuten egoera berezi hartan Kietelen jarra goraipatzekoa da Donostiara etortze hutsagatik.

■ Famatuak Zinemaldi baten parte ere badirela, alegia.

Bai. Egia esan zinemaldi batek oreka izan behar du gauza guztien artean. Zine industriarentzat zerbitzu bat izan behar du, zine ona eskaini behar dio zine aretora doan ikusleari eta abar. Donostiako Zinemaldiak, bestalde, esfortzu handia

egiten du zinema balore berriak aurkitzeko. Zentzu honetan, aurtan 1969an urrezko maskorra jaso zuen Francis Ford Coppola ezezagun hari sari bat emango diogu. Horrelako zuzendari gehiago deskubritu nahi ditugu Zinemaldian.

■ **Zinemaldiak zine zuzendari berriei espreski eskaintzen dien saria da honen lekuko.** Dena den, zine zuzendari berriei gain Zinemaldia Hego Amerikako zineaz bereziki arduratzen dela dirudi.

Bai. Nazioarteko beste zinemaldietan akaso Hego Amerikako zinea ez da hain nagusi. Donostiakoan horrela izateko arrazoi logikoa ere bada hizkuntza eta, hortaz, Zinemaldia Ameriketako zine hau Europan sartzeko ohiko atea bilakatu da.

■ **Aurtan "Zinea eraikitzen" ekimena sortu da, adibidez.**

Hego Amerikan bizitzen ari diren egoera ekonomikoarekin lotua dago honen sorrera. Berlineko Zinemaldian sortu zela esan daiteke. Bertan parte hartu ahal izan ez zuten bi zinegilekin topo egin genuen. Beren filmak bukatzeko dirurik ez zutelako zeuden kanpo. Toulouseko Hego Amerikako topaketak burutzen dituztenekin egoera horri aurre egin behar zitzaioela otu zitzaigun eta horrela sortu zen ekimen hau. Bukatu gabe geratzen ziren filmak bukatzeko laguntza bezala; finantzaketa bila dezaten.

■ **Eta ekimenak funtzionatu du?**

Gu oso kontentu gaude. Sei film aurkeztu ziren eta horietako bat sail ofizialean ikusi ahal izango da aurtan, beste bat Zabaltegin eta beste bi Made in Spanish sailean. Hortaz, pozik. Donostian gainera beste sei film erantsiko zaizkio proiektuari eta horien artean Euskal Herriko produktore baten lana dago: Koldo Zuazuaren "Ataude de Luz", hain zuzen.

■ **Zinemaldiak zine industriaren alde gauzatzen dituen ekintzen artean sar daiteke.**

Bai, baina baita Zinemaldiak kultura zabaltzeko duen asmo argi baten barne. Izan ere, glamourra edota industriari zerbitzua emateaz gain kultura igorle garrantzitsua ere bada Zinemaldia.

■ **Gerora zinegile arrakastatsuak egiten badira hauen partaidetza lotze-**

ko bidea ere bada.

Izan daiteke, baina ez da beti horrela izaten. Gainera interes handiak egoten dira pelikula guztien atzetik. Berarekin dugun harremanagatik edota beste edo-

ALBERTO ELORRIAGA

■ **"Glamourraz edo industriari zerbitzua emateaz gain, kultura igorle da Zinemaldia".**

zergatik, Stephen Frears zuzendariak bere azken filma Donostiara ekarri nahi izan zuen, baina produktorak filma Venezian ikusi nahi zuen. Azkenean Venezian egon zen ikusgai eta hortaz...

■ **Nola egiten da lehiatzera datozen filmeen hautatzea?**

Zinemaldia bukatu eta urrian jada hasten gara gure filmeen datu basea begiratzen. Datu base horretan aldizkari espezializatueta edota Zinemaldiak dituen delegatuen informeei esker filmen infor-

gauzak ez diren deskuidatzen. Atzera begirako onak egin nahi badira, dena den, zikloak eskatzen dituen film guztiak lortu behar dira. Hots, Michael Powellek 40 film egin baditu hauek lortzen saiatu behar gara eta ez da lan erraza izaten. Hortaz, hobe lehenbailehen hastea.

■ **Kalitatezko atzera begirakoak egiten ari dira Donostiako Zinemaldian eta publikoak ondo erantzuten jakin izan du honen aurrean.**

Nik uste jendeak baduela nolabait zine klasikoarekiko gose nabari bat. Lehen telebistan zine mota hau ikusteko aukera bazegoen, baina jada ez da apenas existitzen. Telebistan botatzen diren film klasiko bakarrak "Casablanca" edota "Hirugarren Gizona"ren modukoak dira.

■ **Gainera zine klasikoak pantaila handi batean ikusteko aukera eskaintzen da.**

Jakina, hori ere abantaila handia da. Gauzak beste dimentsio batean, beste egitura batekin, beste kalitate batekin ikusteko aukera ematen du zine pantailak eta hori ere asko esker-tzen da.

■ **Zergatik erabakitzen da Michael Powell edota Volker Schlöndorff bezalako zuzendariei atzera begirako bat dedikatzea?**

Arrazoi nagusia intereseko zuzendariak diren ustea daukagula da. Eta pena bat da jende askok euren lanak ikusteko aukerarik ez izatea; generazio gazteek, atez ere. Jendeari hauek ezagutzeko parada ematen diegu ziklo hauekin. Arrazoi hau urtero dago presente. Gero, kasuak kasu, beste arrazoi batzuk ere izaten dituzte urte bakoitzeko aukeratuek.

Batzuk "X" gaiak jorratzeko joera agertzen dutelako, beste batzuk espresibide berezia erabiltzen dutelako eta abar. Arrazoi asko hartzen dira kontuan.

■ **Sail Ofizialerako aukeraketak egiteko orduan lan egiteko erak**

derrigor desberdina izan behar du. Beste Zinemaldiekin lehian, nolakoak izango da aurtengo Sail Ofiziala?

Aurtan Sail Ofizialean inoiz baino izen deigarriagoak daudela begi bistakoa da. Neil Jordan, Paul Schrader, Chen Kaige edota Aristarain bezalako izen handiak Zinemaldian egotea ez da ohikoa.

□ "Instituzioen aldetik askatasun osoa dugu. Urte hauetan ez dugu jaso sekula inongo inposiziorik kontzepzio artistikoan"

mazioa osatzen joaten da. Hortik banan-banan interesekoak izan daitezkeen filmak ikusten joaten gara. Zinemaldia ez da hiru egunetan inprobisatzen, lan luzea izaten da.

■ **Egiten den lehenengo gauza atzera begirakoak antolatzea izaten da?**

Izan daiteke, nahiz eta gainontzeko

Baina izen handi hauen ondoan oso eza-gunak ez diren Islandia edota Zelanda Berriko filmak ere izango ditugu lehian. Gu, egia esan, oso pozik gaude aukeraketarekin.

□ “Orain urte batzuk Zinemaldi triste bat zegoen Donostian, baina hau asko aldatu da. Alaia da oraingoa. Giro bat sortu da”

■ **Aurten Sail Ofizialean sona handiko izenak edukitzeagatik esfortzu berezia egin da?**

Ez. Horrela tokatu da. Ez da egokia esatea, baina izen handiko zuzendari batzuen filmak ez ditugu onartu. Kontua ez da zuzendari famatuen filmak lehian sartzea baizik eta film onak sartzea.

■ **Jose Luis Garciren filma ez aukeratzek istilua sortu zuen...**

Adibide bat izan daiteke esandakoa egia dela erakusteko. Dena den, istilua handietsi egin zen. Filmari buruz guk ez genuen ezer esan, baina... Normalean film bat aukeratzen dugunean edota ez dugunean aukeratzen ez dugu inongo kritikarik egiten. Egia esan, nahiko gai desatsegina izan zen eta ez dut asmatzen jakitea zergatik atera zen.

■ **Badirudi politikak beti egon behar duela presente.**

Komunikabideetan esan ziren zentzugabekeriaren artean filma espainiarra zelako Zinemaldian aukeratua izan ez zela esan zen. Sail Ofizialean Leon de Aranoa

edota Martin Patinoren filmak aukeratuak izan direla ikustea besterik ez dago, eta mundu guztiak dakien bezala filmak espainiarrak dira.

■ **Paradoxikoki aspaldidanik Zinemaldiak gai politikoetatik at egoteko bidea hartu duela dirudi.**

Nik uste nahita harturiko aukera bat izan zela. Azken finean zinemaldi bat da hau eta, hortaz, zineak izan behar du garrantzitsu. Ahal den heinean gainera, zinea unibertsala den neurrian, batu egin behar gaituen zerbait da, zineak eskaintzen duen pluraltasuna errespetatuz.

■ **Politika utzita, zer uste duzu eskaini diola Zinemaldiak Donostiari?**

Era askotako ekitaldiak burutzen diren arren, nik uste Zinemaldia dela

Donostian burutzen diren gauza guztien artean nazioartean oihartzun gehien izaten duena, famatuen a. Hirian, hiritarren buruan, bestalde, oso sartua dago irailean Zinemaldia datorrela. Komertzio edota ostalaritzari aberastasuna ere ekartzen dio. Baina nik uste gauza guztien gainetik donostiarreri ilusioa

eskaintzen diela Zinemaldiak. Orain urte batzuk Zinemaldi triste bat zegoen Donostian baina hau asko aldatu da. Alaia da oraingoa. Giro bat sortu da; zine-

ra joateko edota izar eta ez izarrek ikusteko.

■ **Hiri zinemasalea ere bihurtu du Zinemaldiak Donostia?**

Horretan bere errua ere izan dezake. Kanpotik etortzen diren zinegile askorentzat deigarria izaten da hiritarrak Zinemaldiarekin zein harreman duten ikustea. Ikusle eta egileen arteko harremana Donostiako Zinemaldian beste inon baino nabariagoa da, eta hori zinegile gehienek gogoko duten zerbait da.

■ **Eta Donostiak zer eman dio Zinemaldiari?**

Jairolekua. Donostiako Zinemaldia eta hiria bat egin dira. Gaur egun ez da zalan-tzan jartzen Espainiako mailako jaialdirik garrantzitsuenak dela eta hori gainera horre-

■ **“Ikusle eta egileen arteko erlazioa Zinemaldian inon baino nabariagoa da, eta hori zinegile gehienek gogoko dute”.**

la izango da betiko. Bestalde, hiriaren tamaina, jendearen izaera, zinearekiko eta filmeekiko jarrera eta beste hainbat gauza Zinemaldiaren espirituarekin bat datoz.

www.kaiixo.com

■ **Donostiak beraz Zinemaldia bertua du.**

Bai. Urte txarrak eta urte onak izango dira, ziurrenik. Baina hemendik beste berrogeita hamar urtera Donostiako Zinemaldiak ehun urte beteko ditu.

■ **Dagoen bezala mantentzea da Zinemaldiaren helburua?**

Lehen aipatu ditugun helburuak, hau da, industriari zerbitzua ematea, balore berriei bideak irekitzea eta hiriri zinea eskaintzea bezalako helburuak, betetzen joaten garen heinean, gure asmoak betetzen goaz, osasun oneko Zinemaldia egiteko.

■ **Zuen buruzagi diren lau instituzioek zentzu honetan zer pentsatzen dute? Zein da euren jokabidea?**

Egia esan instituzioen aldetik askatasun osoz jokatzeko baimen osoa dugu. Urte hauetan guztietan ez dugu jaso sekula inongo inposiziorik kontzepzio artistikoan. Askatasun osoa dugu.

■ **Urtero epaimahaiaren erabakia polemikoa izaten da.**

Aurten epaimahaiakideen artean Win Wenders, Mariano Barroso, Mirtha Ibarra edota Ariane Ascari de daude. Denak ere beren arloetan ezagunak eta izen handikoak. Banan-banan hartuta kontrastatua dago horrelako epaimahai batean egoteko euren ahalmena. Euren artean nolako kimika egongo den ez dakigu. Orain printzipioz inork ez du trabarik jartzen, baina askatasun osoz erabakiak hartzeko libre direnez, euren erabakiak komunikabideen kinuelekin bat ez etortzea gerta daiteke.

■ **Nahiz eta akaso Zinemaldien artean salbuespena izan, Canneseko Zinemaldian ez da hainbeste iskanbilarik izaten eta kritika bat etorri ohi da epaimahaiarekin.**

Egia esan Canneseko jaialdiak hau nola lortu duen jakin nahiko nuke. Azken urte hauetan asmatu dute, nahiz eta esan beharra dagoen Cannesera joaten diren film denak onak izaten direla. Zinemaldietan lehena da Cannesekoa dudarik gabe. Berlin, Venezia edota Donostiakoaren gainetik dago.

Dena den, Donostian aukeratuak izaten diren film guztiak dira, aukeratu izate hutsagatik, sari nagusia etxeratzeko kandi-

datuak. Guretzako denak dira onak eta ez dugu epaimahaiaren erabakietan parte hartzeko desiorik. Ez dugu egin eta ez dugu egingo. Epaimahaiari arautegia baino ez zaio ematen. Erabakia, gustukoa izan ala

□ **“Epaimahaiari arautegia baino ez zaio ematen. Erabakia, gustukoa izan ala ez, eurena da”**

ez, eurena da.

■ **Erabaki batzuk entzunda, hala ere, noizbait ere pena emango du bada...**

Bai, baina horretan geratzen da. “Muer te entre las Flores”ek adibidez ez zuen sari nagusia irabazi Donostian eta pena ematen du pentsatzeak orain Joel Cohenek gure

ikusten dugu. Bertan zinearekin erlazioa izan duten artistek abestuko dute, Alaskak DJ bezala egingen du lan, Els Comediantsek antzerkia egingen du, euskaraz, Francis Ford Coppolaren omenaldia egingo dugu eta

Donostian orain artean ikusi ez den soinu eta irudi espektakulua ikusi ahal izango da. Festa benetan ikusgarria.

Bestalde, 50eko 50ak zikloa ere hor izango da eta baita “Loturak” izeneko dokumental berezi zein interesgarri bat, non Donostiara etorri diren pertsonaia famatu eta mitiko guztiak euren arten izan zituzten edota dituzten erlazioen bitartez lotzen joango diren, inongo off ahotsik gabe. Benetan interesgarria eta ikusleari joko polita planteatzen diona, bera izan beharko baita pertsonaien arteko loturak zeintzuk ziren edo diren asmatu beharko duena.

■ **Donostiatic pasa diren pertsonaia hauen guztien artetik zein da zure gustukoena?**

Robert Mitchum. Benetan maitemindua utzi ninduen. Gauzak esateko zituen erak txunditu egin ninduen. Beti zorrotza zen komentarioetan. Behin jatetxe batean zerbitzari batek argazkia atera nahi zuen berarekin eta ea inporta zitzaion galdetu genion. Ezetz esan zigun, argazkia ateratzera zihoana biluzik jartzen bazen.

■ **Bukatzeke, enpresa gizona ala zinemazalea izan behar al da Zinemaldi bat zuzentzeko?**

Ni bi gauzak naiz, hortaz... zinemazalea txikitatik izan naiz, zineklub eta horrelakoetan sarritan parte hartutakoa. Super 8ko lan batzuk ere egin nituen nire garaian. Dena den, ETB sortu aurretik Donostiako Prim kalean

jarri zituzten bulego batzuetan lana eskatzera joan nintzenean galdu nituen eta, hortaz, galduak dira. Tira.

Zinemaldian sartu aurretik ETBn produkzio lanetan egin daitezkeen lan guztietan lan egin nuen Diego Galanek Zinemaldian bere taldeko partaide izateko deitu zidan arte. Eta tira, ordutik hemen egin dut lan.

■ **Urte askotarako** ●

ALBERTO ELOSCEI

■ **Aurtengo kartela du eskutan Olaziregik.**

saria izan zezakeela esku artean eta ez duela. Baina tira, pena maila horretan geratzen da. Epaia epaimahaiaren eskuetan dago onerako edo txarrerako, eta horrela izaten jarraitu behar du.

■ **Beno, eta 50. urteurrena?**

Ilusio handia dugu. Ekitaldi nahiko daude. Akaso Ilunben egingo den festa izango da oihartzun handiena izango duena. Hau urtebetetze festa bat bezala

*Zinemaldia ulertzeko era asko daude. Kalean jendeari Zinemaldiari buruz galdetuta, ziu-
rrenik zine izar edota Sail Ofizialeko eta Zabaltegiko filmeei buruz hitz egingo ligukete.
Baina Zinemaldia hori guztia baino beste zerbait gehiago ere bada.*

BESTE ZINEMALDIK

■ Goian, "Sales Office" a, kazetariak argazki sesio baten aurretik eta jendea Zabaltegiko film bat ikusi baino lehen.

Donostiako Zinemaldia iraileko hirugarren ostegunetik aurrera hasten diren hamar egun baino zerbait gehiago da, bertan lan egiten dutenek egin behar izaten dituzten lan egunei erreparatzen badiegu behintzat.

"Aurreko zinemaldia bukatzen denean hasten da hurrengo urteko Zinemaldia. Opor egun batzuk hartu ostean berehala hasten gara hurrengo urteko ekitaldi egitaraua prestatzen. Horretarako, egiten den lehenengo gauza, azken Zinemaldiko puntu positiboen eta negatiboen arteko balantzea da", zioen lehengo urteko Zinemaldia bukatu bezain pronto Mikel Olaziregi Zinemaldiko buru nagusiak.

Zinemaldiak Donostiako Usandizaga kalean -orain bi urte arte Victoria Eugenia Antzokian- bulego iraunkor bat dauka eta bertan biltzen dira lan egitera egunero Zinemaldiko arduradunak. Han, tramite burokratikoak aurrera eramateaz gain, ekarri beharreko filmeaz, hobetu beharreko gauzez edota beste hainbat gauzaz hitz egiteko parada izaten dute Zinemaldiko arduradunek.

Lan nagusienetako bat, dena den, filmak ikustea izaten da. 1.000 filmetik gora ikusten dira Sail Ofizialean parte hartuko duten hemezortzi pelikulak aukeratu aurretik. Ikusketa hau gogorra izaten da, nahiz eta, jakina, aukeraketa komiteko kide guztiek ez dituzten film guztiak ikusi behar izaten.

Hauetako ikusketa batzuk, zine formatuan egiten diren gehiengoak, Amara auzoan dagoen Filmatetik proiektio gela Zinemaldiaren eskura dago urte guztian zehar: urtean zehar hautaketa lanerako behar dugunean nahiz Zinemaldia bera burutzen den egunetan epaimahakideei egiten zaizkien proiektio berezietarako", dio Euskadiko Filmatetik arduradun den Peio Aldazabalek.

Peio Aldazabal berak ere argi dauka Zinemaldi bateko lana ez dela hamar egunetara mugatzen, eta berak ongi daki zertaz ari den. 1990. urtean Diego Galanek bere lehen aroa amaitu zuenean,

□ **"Gogorra da
Zinemaldi batek eska-
tzen duen lana, nahiz eta
kanpotik beste era
batean ikusi daitekeen"**
PEIO ALDAZABAL

Zinemaldiaren ardura nagusia bere gain hartu zuela kontuan hartzekoa da, nahiz eta aurretik ere hainbat urte zermatzan Zinemaldiarekin kolaboratzen. "Urte konplikatuak izan zen hura. Baina denborarekin balorazio positiboa egiten dut.

Gogorra da Zinemaldi batek eskatzen duen lana, nahiz eta kanpotik beste era batean ikusi daitekeen".

Aldazabalek Zinemaldiak urteekin gora egin duela uste du. Nazioartean errespetatua den Zinemaldia izatera iritsi da. Horren lekuko dira Sail Ofizialera zein Zabaltegira etortzen diren filmak edota Aldazabalek gogorarazten digun bezala, Zinemaldiak antolatzen dituen atzerabegirakoen kalitatea: "Kontuan hartzekoa da hiritik kanpo Zinemaldira atzera begirakoak ikustera bakarrik etortzen direnak ere badirela".

Zinemaldia gauzatzen den egunetan, zine aretoetan filmak ikusteko aukeraz eta zine izarren bisitez gain, badira beste hainbat ekitaldi Zinemaldiaren inguruan eta horretara etortzen dira, besteak beste, zine produktore zein telebista kateetako zine programatzaile asko. Zinemaldiaren inguruan antolatzen diren festez gain, Kursaalera jauregian espreski antolatzen den "Sales Office" aretoan biltzen dira hauek. Alicia Luna da Donostiako Zinemaldiko "Sales Office"eko arduradun nagusia: "Zinema industriari laguntzeko plataforma bezala jaio zen eta horretan darrai 'Sales Office'ak. Bertan zine saltzaile eta erosleak biltzen dira euren tratuak burutzeko. Gainera, Zinemaldian aurkezten diren filmez gain, beste film batzuk ere egon daitezke".

Bertan egon daitezkeen batzuk aurtan

Zabaltegin euren lehen film dokumentala aurkeztuko duten Amukal, Oasis eta Carmona produktora madrildarrak ditugu. "Howard Hawks, San Sebastian 1972" aurkeztuko dute Zinemaldian, non zinegile amerikarrak orain dela 30 urte Jose Luis Cuerda eta Samuel Martinez Leoni eskainitako elkarrizketa baten berreskuratzea ikus daitekeen azkenaren semearen aldetik: "Hawksi buruz hitz egiten da, baina baita zinemaz, zinemaldiaz eta hiriaz".

Samuel Martinez Martinek aitaren pelikula lata zaharrak ikusi bezain pronto

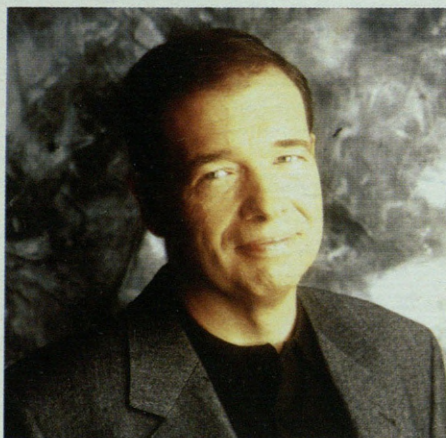
dokumental polita esku artean zuela ikusi zuen. Dena den, lana osatzeko lehenengo urteko Zinemaldian eta Donostiara eginitako beste bisita batean, gaur egungo erreallitatearen alderdiak grabatzea erabaki zuten, orain dela hogeita hamar urteko Zinemaldiaren eta egungoaren arteko desberdintasunak agerian uzteko.

Madriletik Zinemaldia Espainian zine munduan egiten den jaialdirik handiena bezala ikusten dela diote Hawksen inguruko lana gauzatu duten madrildar hauek eta, hortaz, ilusio handiz hartu zutela antolakuntzak Zinemaldian parte hartuko

zutela esan zienean.

Jose Mari Goenaga zinegile gaztea da baita ere aurten lehen aldiz Zinemaldian bere lan bat proiektatua ikusiko duenetariko. Bestelako proiektua da ordea berea eta Zinemaldian aurkitu duen txokoa ere ez da berdina izan. Euskal zinearen inguruan antolatzen diren ekitaldien barnean ikusi ahal izango baita hare "Tercero B" film laburra. "Ilusio handiz hartu dut. Aurrez leku askotan ikusi ahal izan da film laburra, baina hain gertutik bizi izan dugun Zinemaldiaren barnean egoteak poz handia ematen du".

■ Bizialdi oso bat

Felix Linares
Zine kritikoa

□ "Publikoak ez daki izarrak ere humanoak direla (...); gainerakoak bezalaxe, kokteletan kanape harrapaketan ibiltzen direla; batzuetan, besteren logelara sartzen direla Los Angelesekin telefonoz hitz egitea doan gerta dakien"

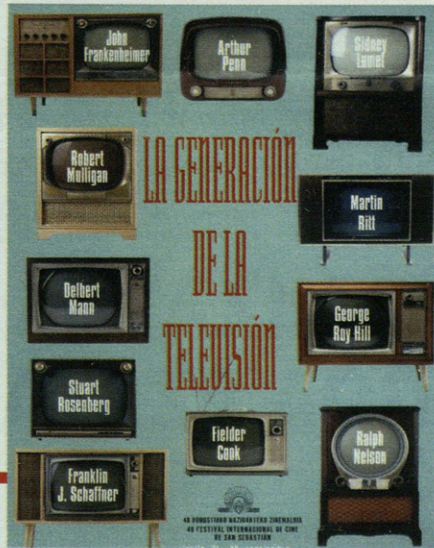
Sinetsi samartuta nago pozik biziko nituela xarmaz eta izarrez jositako 50eko hamarkadako lehen jaialdi haiek. Izarren artean, Gloria Swanson eta Kirk Douglas handiak, esaterako; sarien artean, "Jainkoaren eta sabelaren gerra" bezalako inozokeriak; itzal handiko pertsonailetan, Alfred Hitchcock bera, alajaina. Orduan, denetarik izaten zen: hantxe agertzen zen Sara Montiel, baina baita Anthony Mann bere senarra ere. Ziur aski, ederki gozatuko nuen 60ko esperimientuekin; "nouvelle vague" mugimendukoekin, adibidez: denak hantxe beren bidearen bila; edota "free cinema" taldekoekin, ahal zutena egiten zuten haiekin; itzaltzen ari ziren izarrekin eta bandera ziren zinegileekin. Ez dakit estilo nahasiko 60ko hamarkadak gogobeteko ninduen, baina, hori bai, estimatuko nituen zinema espainoleko pelikula batzuk, hala nola, José Luis Borau edo Victor Erice zuzendarien izenak goratu zituztenak eta Luis Buñuel bezalako beterranoek inguratu zizkigutenak, eta, egia esan, ohiko eskaintza amerikarra bera ere gustura ikusiko nuen: lehen buruan, Steven Spielberg jaunaren "Marrazoa" edo "Galaxietako Gerra", zeinetan Harrison Ford ezezagun bat agertzen baitzen. Alabaina, niri 80ko zinemaldia bizitzea egokitu zitzaidan, oraintxe A kategoriakoa eta hurrena apalagokoa zen hura, zuzendarietako urtebete irauten zutenekoa eta polemika handiena Victoria Eugenia antzokiaren fatxadan Batmanen irudi erraldoia jartzeak ala ez jartzeak sortzen zuenekoa; hain zuzen ere, Coen anaien "Heriotza loreen artean" pelikula ez saritzeko burugabeke-

riarekin amaitu zen hamarkada hura. Hartarako arrazoia? Bada, pelikula amerikarra izatea. Eta nork hartuko erabaki hura? Bada, Ken Loach eta Axel Corti miretsiek (jenioak ere erratzen diren seinale). Eta nor gertatuko makur haren erantzule? Bada, José Luis Borau lehendakaria, ezinbestean. Azkenean, saria norentzat? Bada, Montxo Armendariz zuzendariaren "Alouren gutuak" filmarentzat. Bai, batzuetan horrelaxe izaten dira kontuak. Aurreko guztia erreferentzietatik bakarrik ezagutzen dut, funtsean, eta horregatik ederragoa da irudia, mitifikatuagoa, historian finkatuagoa, baina orduko hark ematen dit eta digu jaialdiaren irudia.

Nolanahi ere, jaialdi batek hainbat irudi ditu. Antolatzaileena, adibidez: beti irribarretsu, beti arretatsu, beti jaialdiaren bila-kaerarekin pozik; nekea neke, beti dotore arraio; nerbioak nerbio, beti garbi-garbi; egunean 30 ordu lan eginez eta behingoz eta betiko tormentua noiz bukatuko zain. Gonbidatuena ere beste irudi bat da, izarrak, epaimahaikoak eta gainerakoak barne direla. Horiek guztiak ere beti zortzen edozerekin: antolaketarekin; publikoarekin, zeinek, zinemari hain aditua izanik, bai baitaki aurkeztu zaion filma aintzat hartzen; bertako gastronomiarekin, zein exotikoa baita benetan, nahiz eta hanburgesa koipetsuen eta garagardo garratzagoaren mira egin; filmak hautatzeko batzordearekin, zeinek ekarri egin baititu jaialdira; egokitu zaien epaimahai bikainarekin, baina betiere, noski, hark erabakia noiz emango, ez baita bizimodu zerbait jasoko dutela aditu eta zain

Ez da Goenaga donostiarrak Zinemaldia biziko duen lehenengo aldia izango. Bere lan bat aurkeztu aurretik, Zinemaldia era desberdinetan bizitzeko aukera izan du, "unibertsitatean nintzela gazte epaimahai-kide bezala izan nintzen eta gerora pertsonalitateen laguntzaile bezala aritu naiz. Hala ere gauza guztien gainetik ikusletzat hartzen dut nire burua. Egun bereziak bezala bizitzen ditut urtero".

Jose Mari Goenaga bezala asko dira Zinemaldia gauzatzen den egunetan, urtero, horrelako Zinemaldi bat hain gertu izateagatik zorionekoak sentitzen direnak.

■ 48. ekitaldiko ziklo baten kartela.

delakoari: "Aizu, nor zara?"). Publikoak jaialdiaren irudi ona du, sekzio batzuetan pelikula interesgarriak ikusteko modua izango duela baitaki (alabaina, ez daki hilabete gutxiren buruan horrelako itolarrik gabe ikusi ahalko dituela). Nolanahi ere, alde batera uzten ditu omenduen filmen proiektzioak eta izarrek ikusten saiatzen da, baina, salbuespenak salbuespen, horretan ere ez du denbora askorik xahutzen. Badaki han dabilzala eta telebistan ikusiko dituela. Publikoak, bestalde, ez daki horiek ere humanoak direla, gauza xumeak eskatzen dituztela ("Chinchón" bat; Dom Perignon eta antzekorik ez);

□ "Jaialdiaren distiran sinesten dutenei esan beharrean gara azken batean dena errutina hutsean oinarritzen dela"

gainerakoak bezalaxe, kokteletan kanape harrapaketan ibiltzen direla; batzuetan, besteren logelara sartzen direla Los Angelesekin telefonoz hitz egitea doan gerta dakien; zenbaitek uste duela azafaten beharra dela, besteak beste, zinemagileen apeta sexualari erantzutea eta abar. Bizimodua bere soilean; zineman oso gutxitan ispatatzen den bizitza, alegia. Bai, halaxe da, nahiz eta 50 urtetan film mordo bat betetzeko adina gertaera eta anekdota txiki metatu.

Jaialdiaren distiran sinisten dutenei

Hamar egunetan zinema komertzialetik kanpo dauden klasikoak, zine forma arriskutsuak edota urrunetik etorritako zine proposamen berriak ikusteko aukera izaten baita. Kaleak jendez betetzen dira eta baita zine aretoak ere. Aldazabal bat dator honekin: "Zoragarria izaten da egun hauetan hiriak bizi duen zine giroa ikustea. Zinea denen ahotan dago; helduenetan zein gazteenetan. Azken hauek Zinemaldiarekiko urtero agertzen duten leialtasuna erabat pozgarria da, zaletasuna hor dagoenaren froga eta zinemaldiak etorkizun oparoa ziurtatua izan dezakeenaren seinale" ●

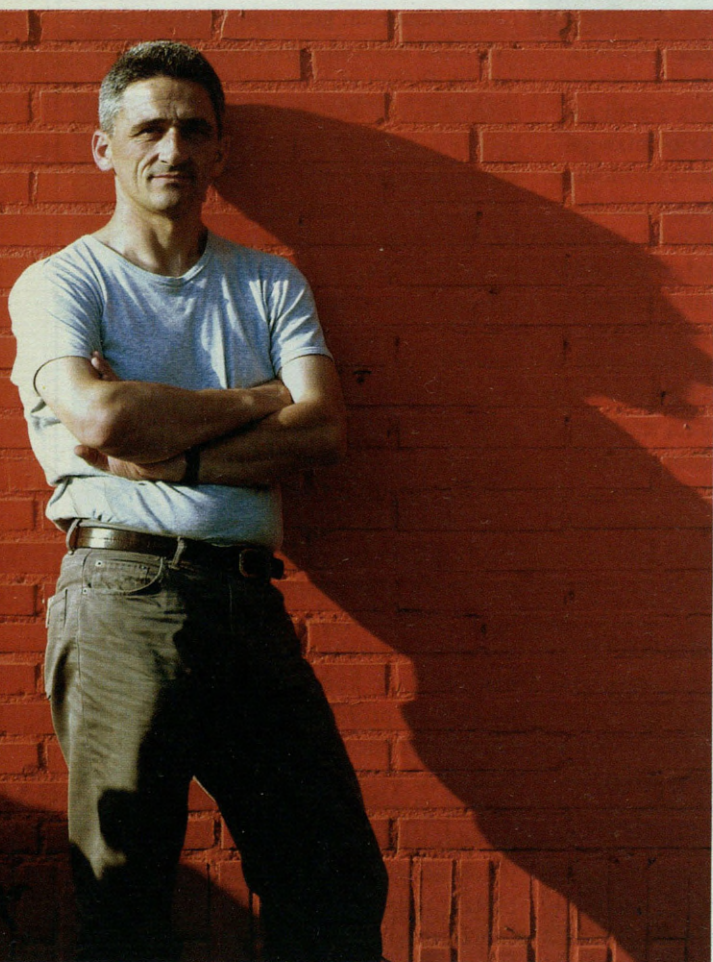
esan beharrean gara azken batean dena errutina hutsean oinarritzen dela. Goizean, 9:00etan, prentsarentzako emanaldi berezia; segidan, prentsaurrekoa, betiere proiektatu den pelikularekin ikusizun duen norbaitekin; gero, hamabietako emanaldian, aurreko guztiaren errepikapena. Tartean, kazetaritzako lanen bat: kritika idaztea, irratian zerbait komentatzea, telebistarako zerbait grabatzea... Ondoren, aitaren bateko bazkaria, zeren berriekin jarraitu beharra baitago, eta, izarra nekatuta dagoelako, inoiz egingo ez den elkarrizketa egiaztatu beharra baitago. Eta, zinta eskuan hartuta, beste itxaronaldi bat gainerako berriemaileekin, B planeko elkarrizketa harrapatzeko. Hurrena, lortu dena editatzera, zein, jeneralean, autografo goseen arteko inkestaren bat izaten baita, horni duelarik saihestu gaituen izarren altuerari edo antzeko zerbaiti buruzko komentario barregarriren bat, edota, proiektio jakinen bat, baina hori ahal denean, zeren ziur aski, zein film ikusi nahi harexen sarrerak ahitzen baitira. Horrez gainera, behin behar eta, gaueko hamabietarako programatutako jaira joan gabe geratuko gara, zeren ordu bietan izango baita azkenean (artistek inoiz presarik ez, eta hurrengo goizean jokaera bera). Kondizio horietan, nola gustatuko zaizkigu, bada, ikusten ditugun filmak? Eta, horrelaxe gabilzala, ezustean, jaialdiaren 50 urteak iritsi zaizkigu; Oscar saririk lortzen ez zuten zinemagileak saritzetik (Alfred Hitchcock kasu) gerora urrezko estatua eskuratu duten izarrek saritzera (Susan Sarandon eta Nicolas Cage, adibidez) heldu den jaialdia. Aurrerapen handia dirudi bizialdi oso bat iragan duen lehiaketa batentzat ●

eta zain egon behar izatea. Bien bitartean, epaimahaia erabat ernegatuta, hainbeste lelokeria ikusi beharrezekin (gogoan al du norbaitek "Goldberg bariazioak" filma? Hungariako pelikula zen, eta butaken gela batean gertatu diren berriketaldi eta ihes nabarmenenak sortu zituen). Kideen nahia, beraz, lehenbailehen bukatzea, hots, egundo denen asebetekoak izango ez diren sari dontsuak banatzea. Nik neuk aitortu behar dut, dena den, jaialdi bateko epaimahaiko izan ostean, inork ez dugula beste ezer izan gura horrelako lehiaketetan, zeren, filmak oso itxurazkoak ez izanagatik, tratua bikaina izan ohi da eta lana neurri-neurrikoa. Ordea, ia beti kazetari irudiarekin gozatzea egokitzen zait, zein bi multzo handitan bereiziko baitituz. Batetik, aktibitate sozialen arloan mugitzen direnak daude: beti idoloaren adierazpenen irrikan, itxaroten eta itxaroten, film bakar bat ere ikusi gabe. Bestetik, kritikoak ageri gara edo zaizkigu: egunean hiru, lau pelikula ikusten ditugu (batzuetan bost ere bai). Hala ere, hori ez da larria, zeren ohituta baikaude. Larria ondoko hau da, hots, kokteletan eta jailetan kanape bat ahoratzeko borroka. Egia, denak hantxe harrapaka, eta orain are amorratuago, zeren horrelako jaialdietan gutxitu egin baitira mokadu goxoak. Arrazoiak? Produktoreek ez dutela dirurik diote, eta instituzioak jabetu dira aski direla kopakada bat ardo eta pintxo batzuk, klase informatzailearen burmuina mantentzeko otordu gisa. Azkenik, publikoaren irudia ere hortxe dago: beti pilatuta, dela leihatilan, dela saletan, dela ospetsuen agerraldietan eta Maria Kristinaren inguruan (han, autografo gosearen gosez, zenbaitetan honela galdetzen diote dena

MUSIKA

Rogelio Botanz "Taller de Canción Canario" delakoan eman zen ezagutzera. Bide oparoa egina du musikari gisa. Legazpiar honen ibilbide musikala ezagutzeak merezi du, baita bizitzan urratu ibilbidea ere. Gustuak gustu, musikari bezala ez du parekorik.

"NOMADA IZATEA EZ DA INONGOA EZ IZATEA"

DANI BLANCO

■ "Kanarietara iritsi aurretik Gabriel Arestiren 'Nire poesia' kantua lantzen hasia nuen, 'Harri eta Herri' liburuarekin eta autorearekin oso identifikatua nintzen".

Rogelio Botanz Legazpin jaio zen 1956an. Duela hogeit bat urte Tenerifen bizi da. Patu petralak -soldadutzak, kasurako- Kanaria Uharteetara eraman zuen; artean, maisu ikasketak burutzen zituela. Irakaskuntza du ogibide. Musika, berriz, bizibide.

baitziren. Pixka bat izutu nintzen arren, 'eutsi motel!' esan nion nire buruari eta aurrera", gogoratzen du Rogeliok. Maisu ikasketako hirugarren urtean ari zen eta, halabeharrez edo -patua ez baita beti zorigaiztokoa- "Conchi la canaria" izeneko ikaskide bat eza-

Musika ibilbide oparoa urratu du dagoneko. 1985ean "La nueva canción canaria" diskoa plazaratu zuen Andrés Molina eta Pedro Gerra kanariarrekin. Hauekin osatu zuen "Taller de Canción Canario" delakoa, halaber. "Castillos de arena" diskoarekin bakarkako ibilbideari ekin zion. Iaz, "Tiempo" diskoa argitaratu zuen. Joan berri den uda hone-tan, ibilbide berezi honi buruz jardun ginen Legazpiko Mirandaola auzoan.

"CONCHI LA CANARIA". Pertsonon geroa ez da patuak seinalatzen digun bidearen araberakoa izaten beti, patua petrala izanagatik ere: "Uharteetara joan behar nuela jakiteak izugarri kolpatu ninduen, oso urrun

gutu zuen: "To, bada, 'La canaria' deitzen bagenuen, kanariarra izango da, pentsatu nuen uharteetan bi hilabete neramatzala. Conchiri deitu nion, eta hark gaztedi kanariar sentikorrekin jarri ninduen harremanetan. Urte haietan eskolako maisuak, alegia", diosku hunkiturik.

Euskal Herriko egoera halatsu gogoratzen du baita ere. Irakaslegaiak euskara irakaskuntzan eman zedin manifestatzen ziren. Borrokarako giroa izugarria zen eta irakasleek modu berezi batez borrokatzen zuten: "Euskara ikastea erabakigarria zen, orduan aparejadore edo mediku batentzat, adibidez, ez zen horrela. Guretzat berealdikoa eta erabakigarria zen ordea".

Euskaldunon kolonian murgildu zen, baina gainontzeko euskaldunek ez bezala, Rogelio beste era batez hurbildu zen Kanarietako errealtatera. Soldaduék lantzen ez zuten harremana landu zuen ia hasieratik, eta, ondorioz, modu ezberdin batez ezagutu zuen hango giroa: "Garai hartan, Santa Cruzera 'guaguaz' jaisten ginelarik, auzo gatazkatsuetatik pasatzean, ez zen arraroa soldaduen ibilgai-luak harrikatzea". Antonio Cubilloren MPAIAC taldearen garaia zen. Penintsulatik zetorren edonoren aurkako jarrera

□ **"Euskal Herrira iristeko hasitako prozesuan bete-betean nintzela hasi nuen Kanarietarako prozesua. Jarraipen bat izan zen niretzat"**

■ Izaerak eta sentimenduak

“Euskaldun berri izan daiteke, baina ezin da guantxe berri izan”

Derrigorrezko soldadutzak Kanaria Uharteetara eramán zintuen orain hogeita bost bat urte inguru. Kanariarra al zara dagoeneko, kanariarra sentitzen al zara?

Oso alderdi delikatua ukitu duzu, gero! Ez naiz kanariarra sentitzen. Ni oso sentsibilizatua nago betidanik gai linguistikoa-ekin, haur kanariarrei irakurtzen eta idazten erakutsi diet. Prozesu hau berez oso konplexua bada, are konplexuagoa da haien oso bestela hitz egiten baduzu. Eta guk eta haiek oso era ezberdinez hitz egiten dugu gaztelaniaz. Kanariarren erara mintzatzaren saiatu nintzen, horretarako irakurketa ariketa erruz eginez. Alderdi hori moldatzen hasi eta ohartu nintzen zailagoa dela zure azentua aldatzea euskara ikastea baino, edo hizkuntza berri bat ikastea baino. Azentuak zure gogoan edo ariman eragina dauka, zu zaren hori ukitzen zaitu, baina ez hori soilik, zure azentuak eta adieraz moldeak hautematen zaituen solaskidea ere ukitzen du, hau da, konturatzen da ez zarela zu, eta bera bezala hitz egin nahian ari zarela.

■ Euskararekin ez zenuen antzekorik sentitu?

Bai, baina ez! Nire auzoko euskaldunek -euskaldun zaharrek- gaztelau gisara ezagutu ninduten txikitan, euskaldun haiekin gaztelaniaz baino ez nuen hitz egin. Beranduago, gazte garaian, euskaraz egiten nuenean, maitasun izugarriarekin hartu ninduten, gauza izugarri bat egiten ari nintzen haientzat. Kanariarrak berriz, haiek bezala hitz egiten ari zarela ohartzean, gaizki sentitzen dira, herri ezberdineko historia eta izaera dira tarteko.

■ Orduan...

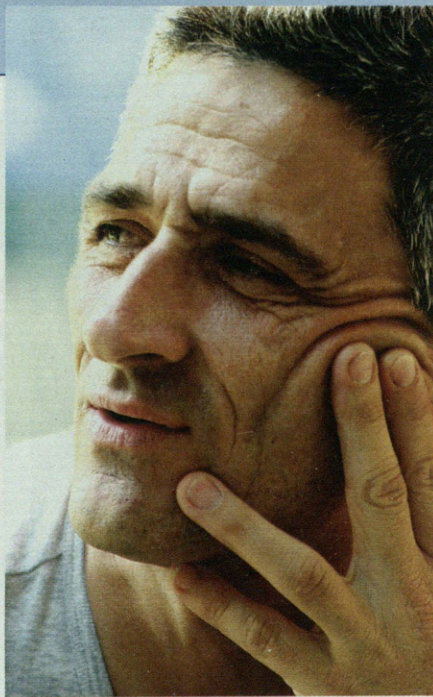
Orduan, euskaldun berri izan daiteke -edo naiteke, nire esperientziak ari bainaiz- eta gauza handia da, baina ezin da guantxe berri izan, ezin da kanariar berri izan. Inoiz ez. Gehieenez “godo zaharra” izan zaitezke (irriak). Nik hainbeste urte eman dut haien artean, eta azkenean, baliteke “godo zaharra” hori nolabait barkatzea. Beraz, ez naiz kanariarra, ez dut kanariarra sentitu nahi ere, ez dut zergatik gainera. Nire seme-alabak kanariarrak izatea? Bada, ondo baino hobeto. Bestalde, halaber, uharteetan euskalduna sentitzen naiz, baina aizu, ez dut nire euskalduntasuna ozenki aldarrikatzen ●

zegoen gizarte mugimenduetan.

Soldadutza bukatu orduko maistra batekin maitemindu zen: Soledadekin; bere lehen emaztea izandakoa. Artean, irakasle plaza atera zitzaion EAEn eta itzuli zen. Hasieran, Soledadekin Madril biltzen zen hilabetero. Gisa hartara ezinezkoa zitzaion harremanari eustea, eta elkarrekin bizitzea edo harremanari uztea zirt edo zart egin behar izan zuten: “Oso zaila egin zitzaidan mundu hau uztea. Ikasketak egin bitartean Hernaniko Altzuetan baserrira joaten nintzen euskara lantzeraz, gogo biziz; euskara ikasi berria nintzen. Kanarietan geldi nintzekeela pentsatzea... Uf!” Bolada baterako izango zelakoan onartu zuen, ezingo baitzuen bizi bestela. Egundean batean Euskal Herrira itzultzeko asmoz jarri ziren bizitzaren Kanarietan.

Uharteak mundu babesgabea dira, espazioak txikiak egiten omen zaizkizu, burua egokitu beharra daukazu. Gero, bertan bizitzean, ez omen da horrela, baina irudipen hori daukazu hasieran, eta areago duela 25 urte, “Soldadutza madarikatu hark” eramán baitzuen Rogelio hara.

TALLER CANARIO DE CANCIÓN. Musikaren ibilbidean nolabaiteko bidea eginda iritsi zen uharteetara:

■ “Gauza bat da euskaldun bat kanariar batekin maitemintzea, bertan gelditzea, eta beste gauza bat, zu haiei kantatzera joatea”.

“Nolabaitekoa, eh!, txikia. Transzendentziarik gabeko bidea, han hemenka ibilia eta grabazio txikiren bat eginga nintzen...”. Jose Ignacio Aranbururekin kantatzen zuen, probintzian barrena ateratzen hasiak ziren. Kantu ingelesak gaztelaniaz abesten zituzten; Bob Dylan

enak, kasu. Laster hasi ziren euskaraz abesten: “Gabriel Arestiren ‘Nire poesia’ kantua orduan hasi nintzen lantzen, ‘Harri eta Herri’ liburuarekin eta autorearekin oso identifikatua nintzen aspal-ditik”. Uharteetan bi aukera zituen: euskaldun gisa aritzea, hau da, kanariarrei euskaraz abatea edo kantua lantzea bertako kulturaren bidean: “Inork ez zekien nik abesten edo kantua egiten nituela. Poeta kanariarren letrak musikatzea erabaki nuen”. Kantu hauetako batzuek Taller Canario de Canción delakoan berealdiko eragina izan zuten, baita bere bizitzan ere. “La Maleta” esaterako, eraserki eta bandera da egun, “hala ere, kantua hori egin nuenetik publikoki kantatzen hasi nintzen arte urte asko pasa ziren”. Zergatik? “Gauza bat delako euskaldun bat kanariar batekin maitemintzea, bertan gelditzea, eta beste gauza bat da, zu haiei kantatzera joatea (irriak); eta are gehiago bere gauzez kantatzea. Pentsa, ni nire kantuekin noa ‘Nire Poesia’ kantua erekin, kasu-, eta berez zaila bada, haiena kantatzea are zailagoa da oraindik”.

“La Nueva Canción” deritzan kantua generoak parametro batzuk ditu, eta bizitzaren duzun errealitateak ematen dizu parametro hauetako bat: “Euskalduntze proze-

■ Silbo edo txistu gomeroa

“Ipar Euskal Herrian ere euskara txistukatu zen”

La Matanza de Sendejo herrian hormirudi erraldoi bat dago (15 x 6 m). Rogeliok margotua da, oso ospetsua da uharteetan. “El Bucio” izeneko quantxe batek gaztelau bat hartua du bere menpe; quantxeek espainiar konkistatzaileei irabazitako batailaren lekuko irudia da: “Murala bost urtetan behin margotzen dugu ikasleekin. Orain, zeramikan berritu nahi dugu”. Botanzen heziketa berdintzaile lanetan (Maestro de Educación Compensatoria) dihardu, marginalitateko ikasleekin. Kanaria Uharteetako Hezkuntza Saileko “Contenidos Canarios” egitarauan ari da. Irakasleekin dihardu azken zortzi urteotan, oso harro dago beren lanaz. Usadio berriak nahiz zaharrak lantzen dituzte, edota zaharrak berritu. Azkeneko ekimena, txistu edo silbo gomeroa eskolan sartzea izan da; aukera historikoa bere hitzetan: “Komunikazio sistema bat da, quantxeek eta aborigenek antzina erabili zutena. Uharteetako indigenek berberera txistukatzen zuten. Hori da berberetik bizirik dirauen elementu linguistiko bakarra”, diosku legazpiarrak. Hitzez azaldu eta “Roge txiki” bere semearen bitartez ederki erakutsi ere, Rogeliok berak ikasi eta menderatzen baitu txistukatzeko molde hau. Txistu agerraldia ikusita txunditurik geratu gara, hitzak ahozko fonemaz bihurtzen ditu txistuka: “Komunikazio sistema hau galbidean zegoen. Hainbat ikasleren gurasoek irakaskuntzan sartu eta derrigorrezko ikasgaia izan zedin nahi zuten. Nik lagundu diet programan sartzen”. Ekimenak askoren irribarre maltzurra sorrarazi zuen, orain, ordea, Gomerako ikasle guztiek ikasten dute

txistuka. Datorren urtean Munduko Hizkuntza Txistukatuen I. Kongresua burutuko da: “*Ipar Euskal Herrian euskara txistukatu zela badakigu. Euskaldunak txistuaren bidez ere komunikatu zirela, alegia. Beran ere honen berri badute. Badakigu bestalde, Turkian eta Mexikon badaudela molde honetako txistulariak; gaia ikertu dutenak ere badaude. Ipar Euskal Herrian euskara txistukatu zenaren beste berririk balego euskal eta berbere mundua beste behin ere lotuko lituzke. Federiko Krutwigen “Garaldea” ren mundu irudikatutik errealitaterako beste pauso bat litzateke horren berri izatea*”, adierazi digu ●

DANI BLANCO

■ Rogelio bere semearekin, Legazpiko Mirandaola auzoan.

sua, euskaldun izatea, borondatezko nahi-karia da, aukera bat: euskaldun izan nahi dut. Eremu batera ailegatzeko burutu behar duzun bidea da. Euskal Herrira iristeko hasitako prozesuan bete-betea ari nintzela hasi nuen Kanarietarako prozesua. Niretzat jarraipen bat izan zen. Hemen hasitakoak izugarri lagundu zidan hango errealitatera iristeko. Prozesua berdina zen. Gabriel Aresti ezagutzen hasi

berria nintzen eta Pedro Garcia Cabrera-ekin jarraitu nuen”.

1983. urtean erreperitorio bat osatzen hasi zen. 1984an -bere burua ezagutzera ematen hasia zela- Andres Molina ezagutu zuen, La Matanza de Sendejo herriskan ezagutu ere, kanariarren garaipenaren urteurrena ospatzen zen egunean. Oso herriska berezia omen da, espainolek suntsipen izugarria jasán zuten han. 3.000

□ “Uharteetan inork ez zekien nik kantuak egiten nituela. Bertako musikara hurbildu eta poeta kanariarren letrak musikatzearabaki nuen”

soldaduko armada batek 1.000 galdutuzituen quantxeen aurka: “*Hantxe aurkeztu nion Andresi nire burua, lotsaturik. ‘Baina, baina, zer arraio abestuko du godo honek?’ pentsatuko ote zuen beldurrrak nengoen, ‘godo’ tzat hartuko ote ninduen beldur nintzen*”, gogoratzen du legazpiarrak.

“Godo”arena, denborarekin zehaztuz doan kontua da. Alabaina, uharteetako mundura hurbiltzean berak ere hauxe entzun izan du askotan: “*Bai, baina zu ez zara hemengoa*”. Andresek Pedro Gerra aurkeztu zion: “*Pedro eta Andresengandik egundo ez dut halakorik entzun, ez sentitu ere. Beste batzuegandik bai, baina bi lagun hauengandik sekula ez*”.

1985ean, La Matanza de Sendejón buruturiko bigarren topaketaren kariatara tailerra gauzatzen hasi zen. Ez dok amai-ruk eragina zuen Rogeliorengan urte batzuk lehenago, “*alegia, errezitala banaka eman orde, jendea aspertu beharrean, zergatik ez kantuak abestu elkarrekin, ahotsak egin, perkusioa sartu hemen, gitarra hor...?*” Horrela sortu zen “*Taller delakoa. Nola deitu, ordea?: ‘Taller Canario de Canción?’*”. Ez! “*Taller de Canción Canaria*”. Kanturako tailer bat zen eta Kanarietan zenez, kanariarra: “*Geroko irakurketa bat da hau, tailerra desegin ondorengoa. Izan ere, nik han aurkitu nuen euskarria aurkitu gabe ezin izango nien kanariarrei bere gauzez kantatu. Pedro eta Andresek onarturik, inor ez zen ausartu esatera: baina zer egiten du ‘godo’ batek zuekin abesten?*”.

+... PUNTOS SUSPENSIVOS.

Tailerrak 1998. urtera arte iraun zuen. Pedro eta Andres, bakoitza bere bidetik ari dira gaur egun, Madrilén. Urte hartan, Rogeliok + ... Puntos suspensivos taldea osatu eta bere ibilbidea segitu zuen. “*Gofio-rock*” egiten duela diosku, txantxetan eta serio antzean: “*Gofioa kanaria-*

rrren elikagai nazionala da. Artotik ateratzen den irin xigortua, antzinatik mantentzen den elikagai bakarrenetako bat da. Termino aborigen asko dago kanariarren eguneroko hizkuntzan”, argitzen digu Rogeliok.

+... Puntos suspensivos banda oso proiektu konplikatu da. 10 musikari dira eszenategian. 10 horiek uharteetakoak ziren hasieran. Azkenaldion, berriz, sekzio elektrikoak euskaldunez osatua da. “Tiempo” diskoa Gaztelupeko Hotsak zigiluarekin eгина du, Soraluzeko zigiluarekiko harremana aspaldikoa da. Halaber, “Tiempo” diskoaren beste edizio bat eгина dauka Kanarietako beste zigilu batekin, eta “Tic tac” diskoarena ere bai.

Nomada izaten segitzen ote duen galdetu diogu: “Behin behinean geratu nintzen uharteetan. Nire lehen emaztearengandik bereizi nintzenean, bateren batek ‘Rogeliok emaztearekin moztu du eta uharteekiko lotura ere moztuko du, Euskadira itzuliko da’, esan zuen. Oso barregarria iruditu zitzaidan, ez baitzen horrela inola ere izan.

Nire etxea bertan nuen, eta arrazoi asko medio = ‘Nire aitaren etxea defendituko dut’ delakoarekin gogoratzen naiz. Nik, berriz, nire seme-alaben etxea defendituko dut. Nire seme-alaben etxea bertan dago, eta biziki preziatzen dut”.

“Ea nomada naizen? Ni ez naiz kanariarra eta izateko

asmorik ere ez dut, baina Kanariak intentsitate handiz bizi ditut. Hau ez dago ni neroni gero eta euskaldunagoa sentitzearekin kontrajarrita. Nomada izatea ez da inongoa ez izatea, leku askotakoa baizik. Badakit ezin duzula leku guztietakoa izan, baina zoazen tokietara arreta handiz begiratzea badago. Hartara, hobe ulertzen duzu bertakoek bertakoari dioten atxikimendua” ●

◆ MIKEL ASURMENDI

■ Musika, letra eta odola

“Duela bi urte jakin nuen aitonak euskaraz zekiela”

Hona Pello Lizarralde idazle eta zure lagunaren hitz batzuk: “*Rogeliok talentu handia dauka, kantu sortzaile eta interpretatzaile aparta da, eta, nire gustuko, hala behar luke nabarmendu. Gitarra hartuta, zuzenean eta talderik gabe agertzen den Rogelio hori diskoetakoa baino hobea da, nik uste. Diskoak kargatuegiak iruditzen zaizkit, ez dute Rogelioren indarra eta neurria azaltzen*”.

Pello nire ibilbide musikalez askatasun osoz hitz egin dezakeen lagun ona da, berau ondo ezagutzen baitu. Berak badaki nola konposatu nituen “Nire poesia”, “Hoy tú” edo gitarra soilez jotzen ditudan beste kantuak. Bere ikuspegia oso argia da, oso ondo ulertzen diot “Tiempo” diskoaz duen iritzia.

bat desanimatuak geratzen dira. Nireki hurbiltasuna galtzen dute, nolabait. Jakina, rockak ez du trobadorearen hurbiltasuna eskaintzen, rocka musika larderiatsua da. Batzuetan gauzak esateko molde hori behar dut, ordea.

■ “*Siniroque al sol*”en zure aita abesten duen jota zoragarria da.

Nire aitaren gazte garaian tabernetan egiten zen kantuz, berak jotak abesten zituen, zoragarri; oraindik ere artista da jotak abesten. Alemaniako esaera zahar batek dienez, “*odola arrazoa baino lodiagoa da*”. Aita-amarengandik seme-alabengana doan odolak gidatzen du herrien eta gizabanakoen historia. Orduan, aita diskoan nirekin izatea zoragarria izan da. Oro har, harro nago Tailerrekin egindakoaz, baina zaila egingo zait “Tiempo” bezalako obra bat burutzea, horren modu erabatekoan zabaldu eta ixten dena. Bilduma onak egin daitezke -eta ez dakit geroak zer ekarriko didan-, baina, disko honetako makilariak, txistulariak, txalapartariak eta abar, denak berriz biltzea, zaila izango zait.

■ Diskoaren letren ondoan, aitaren jatorriaz ere idatzi duzu.

Nire aitaren aldetiko familiarena hunkigarria izan da niretzat. Aitaren aita Etxarri Aranatzekoa zen. Bada, duela bizpahiru urte jakin nuen euskalduna -euskal hiztuna- zela. Berriak izugarri kolpatu ninduen. Pertsona nahiz komunitate bezala izugarria da. Aitari esan nion: “*Aitona Juliok euskaraz egiten zuen?*” Eta berak erantzun: “*Bai, tabernetan. Etxean inoiz ez, edo gutxitan*”. Belaunaldi bakar batean hizkuntzaren transmisioa horrela etetea ere, aitona-rengandik ilobarengana, eta guk ezer ez jakitea... Horrek txunditu eta ikaratu egiten nau. Orain, berriz, etxean, belaunaldi batean galdu dena beste batean berreskuratzen ari garela ikusteak pozten nau. Ez ni bakarrik, nire arrebak irakaskuntzan ari dira, eta maila handiz darabilte euskara. Ez da erraza, jakina, berreuskalduntzeak lan eta emankortasun handia eskatzen baitu. Niretzat hori da bizitzaren kontzepzio globalaren eta partikularren gakoa eta funtsa ●

Baina, nik disko hau honela egin nahi nuen, ezinbestez. Esaterako, nire aita kantatzen duen jota, “Hoy tú” edota antzeko kantuak horrela behar nituen jo, baina “Tiempo” edo “Bihotzean da indarra” kantuak ez. Berauek interpretatzeko moldeak sakon hausnartu izan dut. Jende asko, ni gitarrak eta bakarka entzuten ohitua dago, eta lehen aldikoz bandarekin jotzen ikusten nauenean era-

Ale hartan Errialdek Nafarroa euskalduna zela aldarrikatuaz eginiko idazlanari erantzun zion Knörrek Araban ere euskaldunak bazirela gogoratu.

Zazpigarren alaba ere etxekoa da

ALBERTO FIOSEGI

■ Gorka Knörrek "Gasteiztik" izenburupean Araban ere euskaldunak bazirela azpimarratu nahi izan zuen bere idazlanean.

Asmo onez betea omen dago infernua. Izan ere, zenbaitzuetan, gure borondate onak egundoko liskarrak sorraraztera garamatza. Begira bestela, hainbestera iritsi gabe, nolako ondorioa izan zuen ZERUKO ARGIAren lehen orrialdean azaldutako pasartetxo batek. Fermin Irigarai Goizueta “Larreko” zenari egiten zitzaion gorazarrea zeukan hizpide Errialdek sinaturiko idazlan hark, eta honek, halako batean, bihotzak agintzen zionari jarraika-edo, Nafarroa euskaldu-

na zela gogorazazi zien horretaz ahaztu-
rik egon zitezkeenei. Eta nafarrak ez
dakit, baina Gorka Knörr mindu egin
zitzaion behintzat. Hona hemen gorabe-
hera haren nondik norakoak.

AUKERA-MAUKERAKO EGUNA

Auritzekoa zen sortzez “Larreko” idazlea, eta Auritzen antolatu zuen Euskaltzaindiak hari eskaini behar zitzaion eguna. Gauzak horrela, egingo ziren ekitaldien berri eman ondoren, Z. ARGIAko irakurlea haietara gonbidatu nahian ziur aski, honakoxea idatzi zuen Errialdek: “Aukera-maukerako eguna igande hau edozein euskaltzaleentzat. Nafarroan da gainera. Nafarroa euskaldunean. Askok ez bait dakite Nafarroa euskaldun denik. Nafarroa berriz, bai hizkuntzaz, bai dantzez, bai kondairaz, bai kulturaz eta abarrez oso euskalduna dugu, oso zahar eta aberats”.

Gero, gauza orokortzen saiatzen zen Errialde, esanaz “beharrezkoak” ditugula “denok noizbehinka arnasartzeak eta indarberritzeak. Erdal giro eta etsipenezko joeran bizi gara askotan, zoritxarrez. Euskal giro garbian egurasteko egokiera izango dugula uste dugu Auritzen ‘Larreko’ zenaren omenez”.

Baina alferrik zen, jada, aurretik ida-

■ Célestin Freinet-en seme-alabák

Garazi, 1972-IX-24

Dinamarkako Hillerod herri txikian bildu dira, hamabost herrialdetatik berrehunen bat hezitzaile joan dan udan. Izan ere, Boskarren Nazioarteko Freinet-Hezitzaileen Topaketa ospatu da Copenhagetik 40 kilometrotara dagoen herrixkan. (...) Bada oraintxe mende erdia Célestin Freinet-ek heziketa lanetan aurrea arrapatu zuela. Ikasleengan batez ere kritika eta askatasun zentzuak sortarazi eta hazten saiatu zen. Hortarako, eskola-liburu eta etxerako lanak baztertu egin zituen. Ez zuen ezer buruz bakarrik ikasteko agindurik ematen. Eskola-liburuak, irakur-gaiak, ikasle txikiek berek egiten zituzten, nahi zituzten hitzak jarritz. Irakur-liburua baino gehiago, beste eskoletako

haurrekin idatziz zituzten harremanak zerabilzkiten lan-tresnatzat. Haurrak berak aurki zezala jakinduria, nahi zuen Freinet-ek, eta inolaz ere ez jakinduria haurrei ezarri indarrez bezala. Eta hau “la letra con sangre entra” nagusi zen garaian. Bere denboran Freinet jauna eskola nazionaletatik bota egin zuten, iraultzailea baitzen. Eta bere jarraitzaileek ere, urteak igaro zituzten bazterturik, beste irakasleen ezin ikusia jasan beharrez. Garai haie-tan, Freinet-zale izatea, iraultzaile iza-tea zen. Gaur ez da hainbestearainoko iraultza. Direla hamar bat urte mundu guztian onartuak izan dira Freinet-en ideiak. Askotan, nahiz eta bere izena ez aipatu, heziketa-planetan oso osorik erabiltzen dira (...)

[illegible]

tzitakoa han gelditu baitzen. Eta hara non, handik pare bat astera, Gorka Knörrek zekarkiona!

Gorka Knörrek "Gasteiztik" izenburua zeukan idazlan oso bat bidali zuen 499. zenbakian argitaratzeko, 1972ko udan izandako euskal jaien berri emanaz. Azaltzen zituen artean, Gasteizen bertan ospatu zen Dantzari Eguna, Olarizuko erromeria, Abornikanoko jaiak zirela eta egin zen euskal kanta jaialdia, Donostiako Euskal Jaiak, Manuel Iradier abesbatzari eman zitzaion "Celedón de oro" saria eta beste, zeuden. Nolanahi ere, idazlan horrek "Euskaldunak gara, ez besterik" zeritzan atal luze samar bat zekarren, eta begira zer agertzen zuen hartan.

ARABARREN HASERREA

"Aspalditxo hontan -zioen Gorka Knörrek-, eta erdal eta euskal izpe-rringietan agertu izan diren albiste- bidez, zenbait euskal jaialdiren berri jaso dugu Araban. Eta ni be- hintzat haserre bizian jarri naiz, zeren haati- kan arabar gixajook boskarren inpernuko seme-alabak izaten jarraitzen dugula ikus-ahal izan dut. Nunbait euskaldun 'de primera' direnak ez omen dira kontu- ratu ezen Araban ere euskaldun gixajo pranko bizi garela. Ez eta beste gauza aunitzetaz ere. Euskaldun 'de primera' horientzat ez omen da Araban euskaldun jenderik, ez kanta talderik, ez kanta zaha- rrik, ez dantza talderik, ez eta euskal kan- tari soilik ere. Eta arabarrok leporaino gaude, bai horixe! Euskaldun 'de prime- ra' hoik baitira errespetu guztia! Eta txar- rena, okerre, euskaldunek berek ez

ENCICLOPEDIA HISTÓRICO-GEOGRÁFICA DE NAVARRA

■ Auritzen antolatu zuen Euskaltzañdiak "Larreko"ren omenezko eguna.

dutela aldatzeko gogorik erakusten. Aipa ditzadan, exenplu gisa, gertatu zaigun zenbait kasu".

Eta jarraian, Arabako "euskaldun gixajo"en samina piztu zuten hainbat gertaera azaltzen zituen. Adibidez, 1970ean Zarautzen ospatutako lehen Dantzari Egunera bi dantza talde arabar joan, eta ez zituztela aipatu ere egin, "besteak dantzatzan ari ziren bitartean, ez eta mugitu ere. Hura bai haserraldia! Gero bai, altabozetik barkamena eskatu eta abar...".

1972ko Donostiako Euskal Jaien barruan, "Kanta Zahar" saioa eratu zutela, "La Voz de España" deitu egunkarian "vinieron hasta los apartados zuberotarras" irakurtzeko aukera eman zitzaizela, eta... "Ederki -zioen Gorka Knörrek-, baina nik dakidanez saio hartan ez zegoen arabar kantaririk eta Araban ba da euskal kanta zaharrik, bai eta Euskal Herriko poema epiko zaharrenetakorik...".

Beste hainbeste gertatu bide zen Hondarribiako Euskal Jaietan. Kantaldi bat antolatu, "zuberotarrak ahan- tzi gabe", baina... "arabarrok ahan- tzi gabe" (Kasu hontan ere ez dute bizkaitar kantaririk aipatzen). Baina tira! Ia urrengo jaialdirako zuzentzen duzu- ten edo!".

Eta bukaera gisa, "Araba euskal- duna" titulutzat zuen pasarteia mahai- gaineratzen zuen Gorka Knörrek, hain zuzen ere Z. ARGIArekin - edo Errialdetik hartan idatzitakoarekin, nahi bada- zuen nahigabea agertuz: "Azkeneko 'Zeruko Argia' daukat nere aurrean, aurreko orrialdean 'Larre- ko' zenaren omenaldia aipatzen duena. Eta lerro batzutan esaten da ezen ez dugula ahan- tzi behar Nafarroa oso eus- kalduna dela, hizkuntzaz eta historiz, eta abar. Baina zeinek ahan- tzi? Batzu- tan ere holakoak esaten dira Arabaz. Eta pentsatu behar duzute, jaunok, ezen gauza horiek gogaitzen gaituztela, zeren-haati- kan, gure iritziz, ez dago holakorik esan beharrik, ondo baino hobeto baitakigu Araba euskalduna dela, hontan dudarik ez" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Fanderiako pentsuak

Iragarkia, 1972-IX-24

Fanderia: Ez Merkeenak, Bai Onenak! Erretereri. Janari bidez izaten dira / ganadu on, indartsuak / Eta nora jo jakin bear du / baserritar burutsuak / Berebizi- ko aragi pillak / Gañera esne putzuak / Oiek guziak berekin ditu / Fanderia'ko pentsuak ●

■ Emakumearen lekua

S. Larrea, 1972-IX-24

Gure gizarteko ezberdintasun ugari- nak, emakumeen arloan ikusten ditugu oraindik, Sartaldean eta Sortaldean. (...) Lanean, emakumeen eskubideak zaintzeko, nazio aurreratu guztiek erabaki garrantzitsu bat onartu zuten, oinarri orokorra bezela: "Lan berdinari sari berdina dagokio". Ahatik, erabaki ori astiroegi egiztatzen dalako, EEE-ren (Ekonomizko Erkide Europarra edo CEE erderaz) Batzordeak, azalketa bat erabili du oraintsu, nolako neurriak laterri baz- kideetan artu diran jakiteko. Egoera, 1968-ko Abenduaren 31koa izango da. (...) Oraindikarren, onetariko ezberdintasunak azaltzen dira: emakume langileen zail- tzea lantsari maila beherengoetan; lanerako gertuak dauden emakumeak, lanleku apaletan erabiltzea; sariak eta lantegiko aurrerakadak, iritzi arbitrariokaz egitea, bidezko iritziak ahaztuta ●

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

LERRO GUTXIKO LITERATURA HANDI HORI

GALERIA DE HIPERBREVES

Batzuen artean

TUSQUETS

143 orrialde

10,50 euro

Tusquets-ek plazaratutako “Galería de hiperbreves”-ek, 1992an Madrilén sortutako Círculo Cultural Faroni delakoak munduko bazter askotatik bildu ahal izan dituen hirurogei kontakizun nemiño agertzen ditu. Prosazko poesia, gregeria edota fabula ukituko narrazio beti ere txundigarri hauek, hamabost lerroko luzera daukate gehienez ere, eta beraien egileek oso ugariak dira, Argentina, Kanada, Mexiko, Albacete edota Euskal Herriak -Julia Otxoa idazlea, adibidez-, liburua, Luis Landeroren “Juegos de la edad tardía” nobelako protagonistetako baten

izena daraman Faroni kultur zirkuluak, egungo literaturak arintasuna, zehaztasuna, ikuspena eta ugaritasuna kontuan hartu behar dituela-eta, luzera hori duten kontakizunentzat antolatzen duen literatur lehiaketara aurkeztu diren lan guztien artean egindako derrigorrezko aukeraketa baten ondorio delako. Lehiaketa horren sariak sinbolikoak izan arren -debaluaturiko txanpenez edota anis botilez osatuak-, milaka idazlan jaso dituzte hamar urteotan, “Galería de hiperbreves” kalera-tu duten bigarren liburua delarik (aurretik, “Quince líneas” izenburukoa plazaratu zuten).

▼ Egileari Galdezka

“Generoaren berezitasuna ezertara ez mugatzea da”

Julia Otxoa García

ALBERTO ELOSEGI

■ Zerk bultzatu zintuen poesiatik mikrofikziora?

Egia da nik poesia idatzi izan dudala gehienbat, baina halako batean irudi ezberdin batzuk sortu zitzaizkidan, filma edo argazki irudi finko batzuk izango balira bezala. Bat-bateko argia zeukaten istorioak ziren haiek, ez ziren poesia, narrazio elementuak zituzten-eta. Horrela ekin nion mikrofikzioa idazteari.

■ Zer ezberdintasun dago inspirazio mota batetik bestera?

Beno, mikrofikzioak poesiatik badu, baina poesiatik ezberdintzen duen inspirazio mota bat da. Poesiak izan ditzakeen sentipenak eta abstrakzioak dauzka, baina gehiago doa argumentuaren edo narrazioaren ildotik. Dena den, mikrofikzio generoaren berezitasuna, ezertara ez mugatzea da. Ez dauzka nobelak edo ipuinak daukaten lokarri klasikoak, alegia, hasiera, korapiloa eta amaieraren lokarriak. Mikrofikziozko idazlana, poema batekin has daiteke eta saio nemiño batekin amaitu, edota narrazio batekin hasi eta poema irudi batekin amaitu. Nolanahi ere, ez da atzo goizean sorturiko generoa, gutxienez 4.000 urte baditu. Sumerioek eta egipziarrek munduaren itzulpen sinbolikoa eginez idatzitako mikrofikzioak aurkitu dira. Beraien munduaren agerpen sinbolikoa egiten zuten haietan, eta jakina, lau mila urte hauetan, mikrofikzioa ere eboluzionatuz joan da.

■ Nolakoa izan behar luke oraingo mikrofikzioak?

Nire ustez, egungo mikrofikzioak inguratzen gaituen errealitate konplexua irudizkatu behar du. Ezin du Joyce, Cortazar, Borges eta maisu handi horiek idatzi zutenaren berdina izan. Ezta duela hamar urte bizirik zeuden ideologiak eta pentsamoldeak irudikatu ere. 2002ko jarrera etikoak eta estetikoak azaldu behar ditu.

L I B U R U A K

CANOPUS

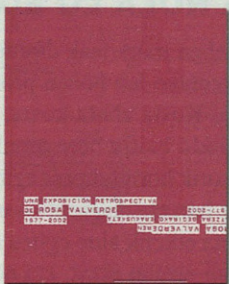
Clemente Bernard/
Fernando
Armendáriz
ONGARRI
112 orrialde
9,02 euro

ARGENTINARRAK ATZO ETA GAUR

Clemente Bernard argazkilari nafarrak jasotako irudi adierazgarrietan eta Fernando Armendárizek burututako "Argentina. Hurbileko begirada" idazlan argiaren bidez azaltzen du Ongarri argitaletxeak plazaratutako "Canopus" liburu ederrak, argentinarren gehiengo bati iraganean eta gaur egunean jasatea egokitu zaien egoera tamalgarria. Duela bi mende inguru, batik bat Europa aldetik, itsasoa zeharkatu eta Argentinako lurraldeetan finkatu ziren haien ondorengoak, aireportuetako leihatiletan pilatzen dira egun, arbasoen lurraldeetara itzuli ahal izateko baimena emango dien txartelen zain. Aurretik, jeneral kolpisten garai zitala, Peronen ondorengo diktadura militarra, haien jarraian bizi izandako itxaropenen porrota, goikoen ustelkeria...

25 URTE ROSA VALVERDERENEAN.

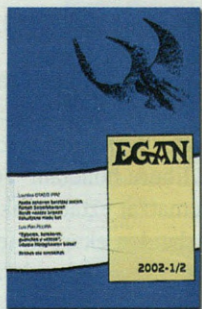
Francisco Javier San
Martín
GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA
143 orrialde

ROSA VALVERDE, AZKEN 25 URTE HAUETAN

Artista, uharte bihurtua, itsaso hurbil baten olatu tematiek bainatua, baina neurri handi batean haietatik bereizia. Honela azaltzen du Javier San Martínek, "Rosa Valverderen atzera begirako erakusketa. 1977-2002" liburua- ren egileak, bizitasunez beteriko margolari honen hasierako eginahala. Vicente Amezttoy, José Llanos, Ramon Zurriarain, edota are, Sistiaga, Amable Arias edo Carlos Sanz bezalako aurreko belaunaldikoekin, modernidadearen aire berrietarantz ekin zion garaia ziren haiek. Frankismoaren aurkako militantzia politikoko aldi baten ondoren, Rosa Valverde bete-betea pinturara dedikatzen hasi zen denbora. Geroztik, liburuan agertzen den 25 urteko arte-lana.

EGAN

Batzuen artean
EUSKALERRIAREN
ADISKIDEEN
ELKARTEA
314 orrialde
12 euro

"EGAN"EN ALE BERRIAREN MAMIA

Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteko "Boletín"aren euskarazko gehigarri Egisa egun azaltzen den "Egan" euskal literatur aldizkariaren azkenengo zenbakian, euskal literatur sorkuntzak 2001ean izan duen emaitza, urte bereko poesia kritika, Aita Justo Mari Mokoroaren omenaldia eta zenbait idazlari- nei eginiko kritikaz gainera, besteak beste, honokoak aurki ditzakezue: Lourdes Otaegiren "Asaba zaharren baratza" z orainik Ramon Saizarbitoriaren "Gorde nazazu lurpean" irakurtzeko modu bat", Luis Mari Mujikaren "'Egipcios, bereberes, guanches y vascos', intuizio filologikoaren bidea?", Inaxio López de Aranaren "Léon Azoulay: euskarazko lehen soinuak (1900)", eta Patziku Perurenaren "Orixe: Maitemin ezin haragitua".

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

**ZERREKO ZERA
ZERTZEN
DELAKO ZERREKO
ZERAREKIN**
Alaitz Olaizola
Borda
EUSKALTZAINDIA/
BBK FUNDAZIOA
58 orrialde
4,16 euro

IAZKO TORIBIO ALTZAGA SARIA

Euskaltzaindiak eta BBK Fundazioak antolatzen duten "Antzerkia" Toribio Altzaga saria, 2001 urtean, Alaitz Olaizola Bordaren "Zerrekota zera zertzen delako zerarekin" lanak irabazi zuen. Esaera zaharrei jarraituz idatzitako antzezlan hau, metroko geltoki batean dago kokaturik, eta honakoxeak ditu bere pertsonaiak: metroan bizi zen hizkuntza aberatseko gizona, bere lanaz asperturik dagoen metrozaina, batzuetan emakumezko eta besteetan gizonezko gisa agertzen dena, maitemindutako telefonista, dirua gordeta daukan andrea, esaera zaharrak inork baino hobeto dakizkiela frogatu nahi duen gizon dotorea, neska haserretia, denbora guztian izutua dagoen gizona, emakume negartia, sendagile izateko eskatzen dioten albaitaria...

XAGUXARRARENA
Jokin Mitxelena
AIZKORRI
36 orrialde
4,40 euro

BURUZ BEHERA NOLA LO EGIN

Aizkorri argitaletxeak lehen irakurleak direnei eskaintzen dien Mendi Sor-
gindua sailean plazaratutako lan honen protagonista, Isabela eta Jenobe-
ba xaguxar txikiak ditugu. Kosta ahala kosta, buruz behera lo egiten ikasi
beharrean daude, hala agindu baitie bere amak. Zoritarrez, ordea, ahizpa
hauek ez dute abildade askorik horrelakorik egiteko. Eskegitzen dira sabaitik,
bai, baina berriz askatu ere bai, eta dagoeneko urratu dute sudurra, urdin dute
burua, kozkorrez beterik, eta etxetik alde egitea erabakitzen dute. Urrun baino
urrunago doaz, zazpi mendi atzean utziz, eta noski, neka-neka eginda buka-
tzen dute. Arbola mardul bat ikusi, eta haren azpian etzateko asmotan dira,
baina zuhaizpe hartan zingira bat dago, igel eta dortokez bete!

**DESARROLLAR
LO LOCAL PARA
UNA
GLOBALIZACIÓN
ALTERNATIVA**
Batzuen artean
HEGOA/
EUSKAL FONDOA
194 orrialde

BESTELAKO GLOBALIZAZIOA ERATU NAHIZ

Iaz Hegoak eta Euskal Fondoak Donostian antolatu zuten Garapenaren
Tokiko Lankidetzari buruzko biltzarrean eztabaidatu ziren ponentziarik
garrantzitsuenak bildu dituzte "Desarrollar lo local para una globalización
alternativa" izenburua duen liburu honetan. "Tokioa garatu bestelako globa-
lizazioa lantzeko" zeukan lematzat eztabaidak, eta parte hartu zutenek, libu-
ruaren lehen atalean jasota dauden ekarpen teorikoez gainera, jadanik mar-
txan jarritako hainbat esperientzia ere aurkeztu zuten bertan, eta horietatik
bildu dituzte bigarren atalean: Bolivia eta Guatemalan aurrera eramanezkoak,
Brasilgo Porto Alegreko aurrekontu partehartzailearen kasua... Hirugarren
atalean, berriz, hiritartasuna eta globalizazioa aztertzen dituen gogoeta dator.

DISKOA

**BEGI ITXIEN
AMILDEGIA**
Ileon
OIHUKA
10 kanta
13,90 euro

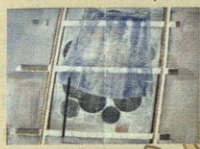
ILEON, HEAVY BITXIAREN EREMUKO DISKOAN

Kanaren gitarra eta ahotsak, Roblesen baxuak, Rubenen gita-
rrak, Zarraren bateriak eta Mikelen txalapartak osatzen dute Ileon,
1997tik aurrera martxan dugun Lekeitioko taldea. Eta heavyaren
egarri latza daukaten bost lagun hauek, heavy bitxia eskaintzen digu-
te orain, Ajo, Iñaki Marin, Portu eta Jokin Erdoziaren omenez egindako
"Begi itxien amildegia" deitu disko-

an, non beldurraren beldurrez men-
deratzera behartu nahi gaituztenen
aurrian menderakaitz agertzeko aha-
leginean saiatzen diren, honoko
hamar kanta hauetan: "Beti itxien
amildegia", "Nahia eta ezina", "Lore
iluna", "Kiskaltzen", "Mil caminos",
"Lur arima", "Vorágine de soledad",
"Erromesaren bide bakartia", "¿Fe?"
eta diskoko abestirik gogorrena,
"Txala-death" izenburua daramana.

DURANGO, urriaren 19a arte
Erakusketa

Durango Beittu Art Gallery-k Ana Bellido artistaren erakusketa antolatatu du. Argazkian, ikusgai dauden lanetariko bat ageri da. Astelehenetik larunbatera
10:00- 13:30 eta 16:30- 20:30
Beittu Art Gallery

EIBAR, irailak 24
Antzerkia

...Eta kitto! Euskara Elkartearen 10. urteurrena dela-eta, egitarau zabala prestatu dute. Horietako ekitaldi bat Taupada taldearen "Printze txikia" antzezlanaren izango da.
17:00
Portalea

DONOSTIA, irailak 20
Hitzaldia

Jaime Olveda Legaspik Euskaldunek Mexikoko iparraldearen konkistan izan zuten garrantzia izango du mintzagai eta José María Urkia Etxabek jardungo du aurkezpen lanetan.
19:30
Dr. Camino Liburutegia

ANGELU, irailak 21
Irteera

Euskal Kultur Erakundeak Angeluko etxeen arkitektura ezagutzeko ateraldia antolatatu du. Parte hartu ahal izateko, derrigorrezkoa da aurretik izena ematea: 05 59 93 25 25 telefono zenbakira deitu.

BILBO, irailak 24
Antzerkia

"Un marido de ida y vuelta" izeneko antzezlanaren eskainiko dute Bilboko Ayala antzokia, irailaren 17tik 29ra bitartean. Komedia honek Jardiel Poncelaren antzerkiaren ezaugarriak ditu: egoera guztuz burujabea erabateko barne logikaz garatzen da.
20:30
Ayala antzokia

BILBO, irailak 25
Hitzaldi kantatua

"Amodiozko kantuak Lapurdin, Baxenabarren eta Zuberoan" izenburupean hitzaldi kantatua eskainiko dute. Esatariak Kattalin Totorika eta Pantxo Etxegoin izango dira, eta kantaria berriz, Iker Robles-Arangiz izango da.
20:00
Euskal Museoa

GASTEIZ, irailak 19-22
Magia jardunaldiak

Gasteizen Nazioarteko XIV. Magia Jardunaldiak antolatatu dituzte eta hiru egunetan hainbat emanaldi ikusteko aukera izango da. Hala nola, irailaren 22an Bertran Lotth frantziarrak jardungo du hiriburuko zentroko kaleetan.
19:00

ELGOIBAR, urriaren 2a arte
Ikastaroa

Lurki elkarteak buztin ikastaroa antolatu du haurrentzat. Ikastaroa astelehenetik ostegunera, arratsaldeko 18:00etatik 20:00etara eskainiko da. Izena emateko Aita Agirre beheko ezkerreko joan behar da.

LASARTE, irailak 21
Kontzertua

Tradiziozko musika kubatarren duen talderik tipiko eta benetakoena, La Familia Valera Mirandak (Son cubano), emanaldia eskainiko du Lasarten. Sarrera 6 eurokoa izango da.
20:00
Auditoria

IRUNEA, urriaren 25a arte
Lehiaketa

Iruñeko Udalak Egile Berrientzako XVII. Literatur Lehiaketa antolatu du. Ohi bezala, lau literatur generoko lanak aurkeztu ahal izango dira: olerkia, narrazio laburra, bertso-papera eta komikia. Berriak dira, ordea, aurreko ezarri diren bi modalitateak: euskara batuarena eta Nafarroako euskalkiena.

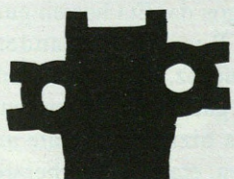

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

k u t x a

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Hego haizeari begirako etxea edukiz gero komenigarria da hesi bat eraikitzea. Egokia da horretarako ezpela edota erramua; erabakia orain hartu behar dugu landatzeko garaia baitator.

HEGO HAIZEAREN HESIA

Hego haizeari begira, muturrez mutur, eraiki nahi dute lagun batzuek etxe berria. Lur sail ederra bai, egutera-egutera, baina zintzilikatutako gobada ardi, ahardi eta moxalen bizkar eta hankapeetan bildu nahi ez badute nagusi den hegoa nola edo hala zertxobait baretu behar. Lehenengo otutakoa, hesi bat. Ezpela (*Buxus sempervirens*) edo erret erramua (*Prunus lauro-cerasus*) aipatzen zuten aukera. Ezpela hor nonbait, baina erramu hosto handi itsusi hori etxe bueltan ez ikusteagatik... Ia beste etxerik ez da ageri inguruan eta egokiena mendialde horretako zuhaitz eta zuhaixkak nahastuz

■ *Buxus sempervirens*, ezpela.

osaturiko eskardura sortzea zela deliberratu genuen. Landareak aitatu ahala beraiek aurkitzen zizkieten aldeko arrazoiak: ezpela beraren hosto txikizko eite trin-

koa, astigar arruntaren (*Acer campestre*) hosto txikien udazken sutua, gorostiaren (*Ilex aquifolium*) hosto eta pinporta gorrien distira, elorri zuri (*Crataegus monogyna* eta *C. laevigata*) eta beltzen (*Prunus spinosa*) loraldiaren elurtea eta uzta ederra, pagoaren (*Fagus sylvatica*) neguko hosto ihar esekiak eta udaberri poxporesentea, haginaren (*Taxus baccata*) beltz pozoitsua eta fruituen gorriaren lika gozoa...

Orain, erabaki, orain. Landareak topatu eta landaketak gauzatzeko garaia uste ordurako gainean dugu eta... ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Bernard Alexanderri ezarritako bihotz artifizial autonomoak bere bizi-kalitatea hobetzearekin batera, ikerlariei, gaixotasun koronarioak hobeto ezagutzeko aukera emango die.

BIHOTZ ARTIFIZIAL AUTONOMOA

Bernard Alexander, 61 urtetako britainiarra, izan zen bihotz artifizial autonomo bat ezarri zioten bigarren paziente (aurrenekoak, Robert Tools izenekoak, 5 hilabeteko bizi iraupena izan zuen, 2001eko uztailaren 2an AEBetako Luisvilleko ospitale batean bihotz artifiziala transplantatu ziotenetik). Britainiar hori erabat azkenetan zegoen, bere bihotzeko muskulua hain zegoen inflamatu, ezen medikuek lau urte baino ez zitzaizkiola gelditzen esan baitzioten.

Baina orain, Jarvik 2000 izeneko bihotza hartu ondoren, Alexanderrek oso ongi erreakzionatu du, eta bere bizi kalitateak izugarritzko hobekuntza izan du. Orain gai da ohetik jaiki, eta egunean hainbat kilometro egiteko. Dena den, paziente horrek

■ AbioCor izeneko bihotz artifiziala.

badaki motxila batean daraman bateria txiki batekin funtzionatzen duen bihotz artifizialak, bizimodu ia normala egiteko aukera ematen dion arren, denbora epe jakin eta mugatu baterako besterik ez diola luzatuko bizitzeko itxaropena. Baina

Robert Toolsi gertatu zitzaionaren antzeko zerbait gertatzea espero du Alexanderrek; hari ere hilabeteko epea iragarri zioten arren, ia urte erdia bizitzera iritsi baitzen bere bihotz berriarekin.

Bestetik, Jarvik 2000 modeloa hasierako AbioCor hura baino berriagoa eta eboluzionatuagoa da. Eta horren guztia- ren gainera, Bernard Alexanderrek berak aitortu duenez, ezarri dioten bihotz berriarekin bi gauza lortu dira: batetik geratzen zaion bizitzak kalitate maila duina edukitzea, eta bestetik, berarekin egindako ikerketari esker, urtero-urtero hainbeste heriotza eragiten dituzten gaixotasun koronarioak hobeto ezagutzea, guztion onerako ●

◆ JABIER AGIRRE

Trabakua eta Urrutxuako bentetatik Oiz mendira

ASIER AGIRRESAROBÉ

■ Oraindik ez gara Oiz tontorrera iritsi. Trabakuatik abiatu eta Zengotita gainean gaude falta zaigun bideari so.

Durangaldea hegoaldean eta Lea-Artibai eskualdea iparraldean dituela, Gernikako inguruetatik Gipuzkoako mugetaraino luzatzen da Oiz mendi bizkarra. Bizkaiko behatokia izateaz gain, Euskal Herriko behatoki ere baden gailurra, bere 1.029 metroekin beste mendi ugariren ikuspegietan erreferentzi puntua izan ohi da, batez ere gailurreko antena eta errepikagailuak. Izan ere, Oiz "komunikazioaren" mendia da, dozena bat telebista eta irrati antena eta hedagailuek gaina hartua baitute. Antzina ere, antena eta horrelakoak etorri baino askoz lehengo, Oizeko gailurretik, ordezkariei deitzen omen zitzairen Bizkaiko Batzar Nagusietara joan zitezen, dela suen bidez dela adarraren bidez. Horrela Oiz mendia, Ganekogorta, Gorbeia, Kolitza eta Solluberekin batera Bizkaiko 'boziner'otako bat da.

Erosi sarrerak

BBK-ko

kutxazainetan

www.bbk.es

Bide ugari ditu gailurrera heltzeko, Berriztik edo Garaitik abia gaitezke, Muxika udalerriko Maguma auzunetik ere bai, Bizkaiko Balkoia begiratokia, Ziortza, Trabakua... izan daitezke abiapuntu, ordu pare batean baino gutxiagoan tontorrera iristeko. Gailurra igo ondoren indarrak berritzeko edo, Trabakua mendateko eta Urrutxuako bentak aukeratu ditugu abiapuntu-tzat, bide batez ere, tabernariarekin benta haien iraganaz berba egiteko asmoz. Mendi luzanga honen bi muturretan kokatzen diren bi gune elkartzen baditugu batetik abiatuz bestera iristeko Oiz mendi bizkar guztia zeharkatuko dugu alderik alde, baina itzultzerako orduan nahiko gaizki kokaturik egongo gara. Horrela bada, bi abiapuntu ezberdin hauetatik abiatuz bi ibilbide proposatuko dizkizuegu, ibilbide aukeraketa zuen eskuetan utziz.

Trabakua mendatetik ibilbidea: Markinarako errepide nagusian, Traba-

■ Oizek Euskal Herriko mendi "antenatsuena"ren errekorra al dauka?

kuako mendateko gunerik garaienean kokaturiko Goiko taberna deitzen zaionetik abiatu gara (400 m). Bi eraikuntza daude bertan, parke dotorearen ondoan dagoen jatetxea eta zertxobait aurrerago Goiko taberna eta berari itsatsirik dagoen etxebizitza. Trabakua Artibai eskualdeko Ondarroa eta Markinako bide nagusia den aldetik, aspalditik ezagu-

tzen da mendate gainekeo taberna hau, batetik bestera doazenei atseden hartzeko parada ematen diena. Bai egun, errepide hobetu eta berritua izan denean eta baita Trabakua mendate zail eta bihurgunetsua zen garai haietan ere.

Gerea eta Longa auzuneetara doan bidea abiatzen da bertatik eta gure txangoko lehen urratsak bertatik eman ditugu. Bizkaiko BI-24 eta BI-28 ibilbide laburren adierazgailuak topatu ditugu bidegurutzean. Guk noski, Oiz dioenari jarraituko diogu. Ordu eta hogeita hamabost minutu behar direla ipintzen du bertan.

Kasik bi ordu behar izango ditugu guk, orde. Ikuspegi apartak erritmo patxadtsuan igotzera bultzatu gaitu, antza. Lehenengo ehun bat metroak burutu ostean, ezkerretara abiatzen den basapista lokaztutik gora jo dugu. Pinudian gora Zengotitako gainerantz abiatzen da pista. Ezkerrean ur depositu eraikuntza bat utzi eta hurrengo bidegurutzean

FITXA TEKNIKOA

OHARRAK

Lehen ibilbidea bigarrena baino osoagoa da, bigarrena ia guztia errepidez egin baitateke. Oiz zoritxarrez gizakiak asko desitxuraturako mendia dela ikusi ahal izango duzue. Ikuspegiak merezi du, beraz lainorik gabeko egunetan joan.

GARAI EGOKIA

Edozein urtaro, udako egun beroetan salbu.

LUZERA

Tr (Trabakuatik): 6 km
Bi (Bizkaiko Begiratokitik): 5 km

DENBORA

Tr: 2 ordu / Bi: ordu eta erdi

DESNIBELA

Bietatik 630 m

ZAILTASUNA

Tr: ● ● ● ● ● ● ● ●
Bi: ● ● ● ● ● ● ● ●

BIBLIOGRAFIA

Urdabai mapa-gida. 1:50.000 Nordik.
Durangaldea. M. Angulo 1:50.000.
Sua

eskuinetara jo dugu. Berehala pinudian murgiltzen den zidor ibili baten aztarnak sumatu ditugu eta baita bertatik gora ekin ere. Beste basa-pista zikin eta lokaztu batekin egin dugu topo segidan eta gorantz garbien egiten duenetik hartu dugu. Pinudiaren goialdean gaude eta gero eta mendi gehiago ageri dira gure inguruan, altuera irabazten goazenaren seinale. Pinudia utzi eta sasi, iratze artean zuzen gorantz doan bide lauso bat topatu dugu ondoren. Malda latza igoarazi digu senda honek, baina azkenean, gainera irten izan ahal gara, Zengotitako gurutzetik ehun bat metro lehenago, ia ordubete daramagunean.

Zengotitagana (805 m), postontzia, erpin geodesikoa eta burdinazko gurutze bat. Ikuspegia dagoeneko aparta da, nahiz eta Oizeko tontorretik ikusi ahal izango dugunaren aurrerapen bat besterik ez izan. Urrutian argi bereizten dira Oiz tontorreko antenatzarrak, bide luzea eduki arren egindakoa baino askoz samurragoa da.

Oiza-bidean aurrera egin dugu, txilar arteko zidor estuak zertxobait behera egin eta lepo zabal batean utzi gaitu soilgune batzuetan. Metro batzuk haratago, bide nagusia Iturizuriko gainerrantz doan bitartean, alanbrada hesi bat igaroz eskumatara joko dugu berriro ere pinudian barneratzeko. Lauan ibiliz laster inguru heze batekin egingo dugu topo, Iturzuriko iturrian gaude. Iturri ederra edalontzi eta guzti. Aldamenean, aterpe edo etxola zahar bat egoera nahiko txarrean: zikin samarra. Iturrian, ordea, zera ipintzen du: "Ez dezala inork esaterik esan /lotsagarri gera baitzaitezke/ hemen dena zela ederra/ zeu etorri zinen arte/Artibai Mendigoizale Taldea. Markina."

Ura edan eta aurrera egin beharra dugu. Gain belartsuak bata bestearen atzean gaudituz, mendi bizkar zabalean gora egingo dugu. Oiz mendiaren magaletan pinudia, zoritxarrez, jaun eta jabe bada ere, altuera jakin batetik gora larreak hartuko du nagusitasun hori, ganadu ugarentzat primerako bazkaleku izanik. Antenatzarrak gero eta handiago bihurtu zaizkigu, azken kaskoaren pean gaude. Mugarri zahar

■ Urrutxuan jatetxea eta taberna daude. Argazki txikian orain hutsik dagoen eraikinak duen izkribua: "parador".

baten albotik alanbrada hesia gaudituz eta harearrikzko bloke berezi batzuetatik gora eginez gailurreko postontzira helduko gara.

Oiz (1.029m), arestian aipatu bezala antena eta errepikagailuek hartua dute gaina. Ez bat edo bi: hamar bat kontatu ditugu. Penagarria! Zarata handia egiten dute antenatzarrok gainera! Zorigaitzak jotako mendia dela esan ohi da, mendia desitxuratzen duten hamaika dorre, pista eta pinudiz gain, Euskal Herriak oraindainsa ahaztu ez duen hegazkin istripu larria jazo baitzen bertan 1985eko otsailaren 19an. Sondikako aireportuan lurrartzera zihoan hegazki-

nak, laino trinkoa zela eta mendiaren kontra jo eta bertan zihozten 148 bidaiariak bizia galdu zuten.

Kostaldetik Durangalderainoko gailurrik garaiena izanik, kontu ezinezko mendi mordoan antzeman ahal da bertatik: hegoaldean, Durangaldeko Udaltz, Anboto, Untzillaitz, Mugarra kareharrizko mendi malkartsuak eta hauen atzean Gorbeia mendi multzoa; hegoekialdera, Zazara eta Aizkorriko gailurrak; ekialdera, Gipuzkoako gailur nagusiak eta Nafarroako hainbat; iparraldera berriz, primeran menperatzen dira Lea-Artibai eskualdeko gailur nagusienak: Urregarai, Bedartzandi,

■ Trabakuako mendatean dago aspalditik ezaguna den Goiko taberna.

■ Oiz zaratatsua: ehiztariak, motorrak eta autoak

Aste osoz bulegoetan edo fabriketan lanean asteburua noiz iritsiko zain aritzen den hiritarra, natura eta isiltasunaren erdian egindako mendi buelta eder batetik indarberrituta itzuli ohi da berriro porlan, asfalto eta aire kutsatzeko bere mundu zaratatsura. Gaurko ibilbidea ez da, bada, oraindik hondatu gabeko inguruneren batera lasaitasun bila joan nahi duenarentzat. Oiza egindako txango honetan gure herriko mendiek dituzten gaixotasun ia guztiak batera ikusteko aukera desatsegina izan genuen. Ibilbidearen hasierako pinudian jada, dozenaka esplotazio-pistak eratutako labirinto modukoan galdu ginen. Euri garaian leku hura ibiltezin izango dela iruditu zitzaigun, lokatzetan galtzeko modukoa. Ehiztariakin kontuz ibiltzeko aholkatzen zuen seinale triste bat ikusteko aukera izan genuen; baina...

ez al dira ehiztariak berak kontuz ibili behar dutenak inori tiroren bat oparitu gabe? Mundua aldrebes dago, zeharo. Gerra ez du inork maite teoriarik, baina gure mendi askok gerra eremua dirudite "ehiza" garaian. San Kristobala igo-tzen den pistan, erromeria egunean, zaila zen arnas hartzea eta ikustea ere, kotxe eta motoek oinez zihoana halako ke eta hauts laino batean uzten baitzuten. Eta zaratá, jendea oihuka hitz egiten... argazkietan islatzen ez dena. Eta Oiz gailurreko antenak? Mendizaleek mendi altuena, zailena, edo ezezagunena, beti errekorren bat duena bilatzen dute, bada, hona hemen Euskal Herriko mendi "antenatsua". Eta handik kilometro gutxira, Mañaria inguruko harrobi ezagunak... Zoritxarrez, dena den, Oizen gaixotasunak kutsagarriak dira oso... ●

■ San Kristobal ermitako erromeria uztailaren 10ean. Alboan kotxea antenei begira.

Iluntzar...; azkenik ezin aipatu gabe utzi Urdaibai eta hauen atzean dagoen Sollube. Oiz bezalaxe, honek ere giza-kiak eragindako kalte latzak pairatzen ditu.

Urrutxuatik ibilbidea: Mendata udalerriko bidegurutze batean kokaturiko auzunea da, sei-zazpi etxek osatua (350 m). Antzina komunikazio bide garrantzitsuen bidegurutze eta pausaleku, egun ardatz nagusietatik at, jatetxe eta taberna dotorea dago bertan, menditik bueltan indarrak berritzeko aproposa. Gaztela eta Errioxatik kostaldeko itsasportu garrantzitsuenetara ardoa eta olioaren eraman ohi zen bide honetatik, itzulera arrain freskoa ekartzeko. Merkatarien pausaleku zen Urrutxua, bertan "paradorearen" parean katea baitzegoen eta zerga ordaindu beharra zuten igaro ahal izateko. Egun hutsik dago parado-rea zen etxea, baina garai hartako bentaren aztarnak antzeman daitezke

aurrealdeko ateburuan duen harri grabatua begiratzuk gero.

Baina Oizera igo ahal izateko Urrutxua baino, kilometro pare bat aurrerago dagoen Bizkaiko balkoia begiratu-kia aukeratu dugu abiapuntutzat. Horrela errepide bazterreko aparkalekuan autoa utzi, orientazio mahaiari begiradaxoa eman eta goruntz abiatu gara (420 m). Ibilbideak ez du batere zailtasunik, zati askotan hormigoizko pistari heldu beharko baitiogu. Haserako zatia gerta daiteke nahasgarriena. Aparkalekuko eskuinaldetik abiatu gara Donesolo deitu muinoaren bizkar guztia zeharkatuz, San Kristobalgor ermitara daraman betoizko bidearekin bat egiteko gutxira. Aurrerantzean ez dago arazorik, San Kristobal lepora igo (800 m) eta bertatik jada gailurreko antenatzarrak ikusgai izango dituzue. Ordu eta erdi nahikoa izango duzue gailurrera iristeko.

Aipatu lepoan larre berde ederren artean 1978an konpondutako San Kristobal ermita xumea kokatzen da. San Kristobal jaia uztailaren 10ean da, baina erromeria hurrengo domekan ospatu ohi dute, Durangaldeko, Busturialdeko eta Lea-Artibaiko biztanleek. Egun horretan, meza ondoren, trikitia eta musika saioak, bertara autoz nahiz oinez hurbildu diren guztiak alaituko dituzte. Nola ez! egun horretarako preski prestatutako txosnetan salda beroa hartzeko aukera ere badago. Hori bai, Oiz aldera egun lasai eta sosegatua igarotzera joan nahi izanez gero hobe erromeria ospatzen ez den beste egun batean joatea egun hori erromeriaz gain 'eromena' baita... Beste gauza askoren artean, ehunka auto Oizeko maldetan gora nola igozten diren ikusi ahal izango duzu... ●

◆ ASIER AGIRRESAROBÉ
◆ MUSKILDA TELLABIDE

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

KAYLA

Senarra besaulkian eserita, mundia-
letako futbol partida lasai arraio
ikusten. Bat-batean emazteak, seku-
lako perka eman dio buruan:

- Zein da Kayla, eh? Zein da Kayla?
- Baina zer diozu? Zertaz ari zara?
- Zure galtzetako patriketako batean
paper mutur hau aurkitu dut. Zer da
hau Mikel, e? Zer da hau? -nega-
rrari ezin eutsiz-

Senarrak papera hartu eta bertan
idatzitakoa irakurri du: "Kayla" eta
telefono zenbaki bat.

- Emakumea! Baina nola burura
dakizkizuke horrelako txorakeriak?
Joan den igandean zaldi-karrera
ikustera joan nintzen... Gogorutzen
zara?

- Bai, eta?

- Bada, "Kayla" lasterketan esku
hartu zuen zaldi baten izena da eta
telefono zenbakia, zaldi haren alde
apustu egiteko dirua eman zidan
lankide batena.

Emaztea lasaitu eta, tentsioak ahaz-
teko, distentsioari ekin diote biek,
besaulkian bertan.

Handik bost bat egunetara ordea,
Mikel, besaulkian eserita pilota par-
tida ikusten ari dela, Amaia berriro
atzetik hurbildu eta aurrekoan baino
perka handiagoa eman dio, garrasika
honako hau esaten dion bitartean:

FREEX

2AZPIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

OROKERRA

Ikuspegi zabalaz begiratu baina gai guztietan, une
orotan eta gauza guztietan uste okerra duena,
edo haren juzkuak

**MAIZ BERE IDEIA OROKORRAK OROKERRAK
GERTATZEN DIRA.**

Metepatas, enterologo /
Gaston lagaffe... qui est à côté de la plaque / Smarty

- Mikel, zoaz agudo telefonoa har-
tzera, joan den eguneko zaldiak dei-
tzen dizu eta!

ZUZENDARI BERRIA

Oporretatik itzuli eta kafe makinan
egin dute topo bi funtzionarioek:

- Neska, ez dun aurpegi onik. Zer
gertatzen zain?

- Hago isilik! Zerbitzura zuzendari
berria ekarri ziguten eta nire onetik
aterata nagon! Leher eginda!

- Zer bada? Asko estutzen al zaituzte
lanarekin edo?

- Bai, zera! Zurrunga egiten din!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

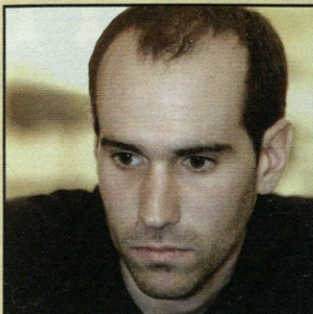
- GOITIK BEHERA

- # Ekar bosteko hori!

Aurki itzazu
8 dantzaren
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

K	A	I	E	T
A	L	T	Z	O
I	T	O	A	K
E	Z	A	M	A
T	O	K	A	K

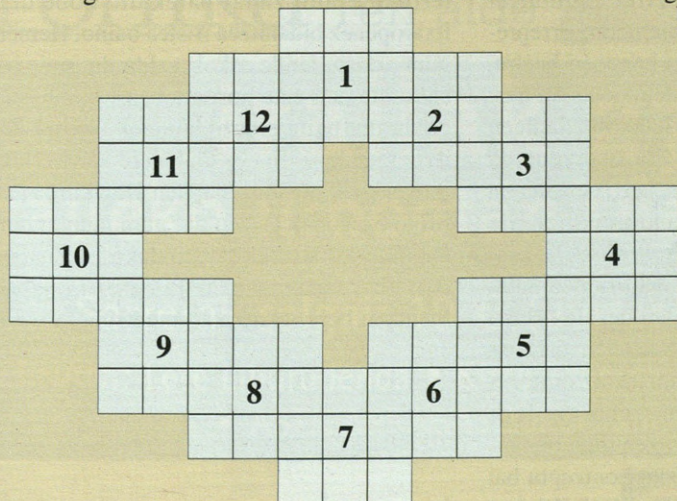
Hitza Gezidunak

	Ilea	Itsas arraina	Izena	Palestinako erakundea	Ipar., berritsua
	Almazenak	Musika nota	Pl., jakintza mota	Europako estatua	
	Lauko multzoa				
	Sufrea				
Ilunabarra	Begira	Zer lekutara?		50	
Ardi, hitz elkarketan	Barazki mota	Zaren hori		Bizkaiko herria	
	Larru		Bizkaiko ibaia		
	Zuberoan, ordokiak		Leku horretan		
Edari al-koholdun		Uranioa	Izanikoak		
Zoritxar		Lurralde	Iodoa		
		Gora eramana		Bokala	
		Bihi		Gor	
Ezin aipatuzkoa			Iridioa	Estrontzioa	
Deitura			Osmioa	Hizki baten izena	
				Ozta	
				Bokala	
Euskaraz eta kitto!		Eskaria			

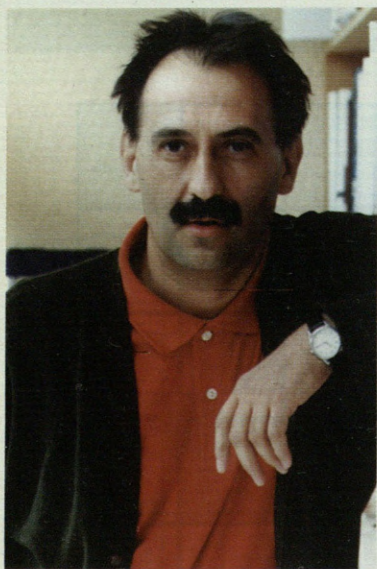
Pertsonaia: Txirrindulari euskalduna

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Mingotsak
- 2.- Esnez egindako elikagaiak
- 3.- Garaitza
- 4.- Arbola
- 5.- Nafarroako herria, Arakilen
- 6.- Gertatutakoa
- 7.- Orain dela gutxi
- 8.- Lanean emandako tartea
- 9.- Eraikuntza
- 10.- Soka
- 11.- Haize zurrumbiloa
- 12.- Eguerdiko otordua

ALBERTO ELOSEGI

JOXEMARI ITURRALDE

URTEBETE BERANDUAGO

I raila berriro ere baina urtebete beranduago. Ez gaude iaz baino hobeto. Irailaren 11koa gertatu zenetik gauza asko aldatu dira eta denak, bai politikagintzan behintzat, okerrerako izan dira. Eta berdin da mundu osoari erreparatzen diogun, Espainiari edo Euskal Herriari. Duela urtebete baino lehen nekez egin edo esango ziren gauzak orain, terrorismoaren aitzakiaz, lasai aski egin eta esan daitezke. Badirudi agintean daudenak indartu eta harrotu egin direla nahi dutena esan eta egiteko. Honen guztiaren oinarri funtsezkoa irailaren 11n gertaturikoa datza gehiengoaren ustez baina munduko politikaren gorabeherak gertutik segi eta aztertzen dituzten intelektualei kasu eginez lehendik omen dator hau guztia.

NOAM Chomsky-k, esate baterako, dio "terrorismoaren aurkako gerra" ez dela orain hasi, hogeitaz lehenago baizik Reagan zenean AEBetako presidente. Kontua da gaur egun - Clintonen parentesia atzean utzi ondoren - jende berak jarraitzen duela agintzen erretorika berbera errepikatuz. AEBetako kanpo politikaren ardatz nagusia "terrorismoaren aurkako politika" da. Hemen komeni da ordea zehaztasun txiki bat egitea, terroristarik handienak azken hogeitaz urte hauetan beraiek izan dira, bi zonalde garrantzitsu izan dituztelarik beren txikizioak egiteko: Erdialdeko Amerika eta Ekialde Ertaina. Orain, Irailaren 11koa gertatu ondoren, mundu guztiko agintariei aukera bikaina suertatu zaie neurri errepresibo latzak areagotzeko bai kanpoari begira, hots, beste herrietako jendea mendean hartzeko eta baita beren herrietako biztanleen kontra ere erabiltzeko. Eta okerrera da "terrorismo" hitza behin eta berriz eta denon ahotan jarri eta erabili ondoren biztanle horiek isilik egotera behartuta daudela, bestela susmagarri bihurtuko baitira berehalaxe. Noam Chomsky-k dioen bezala "Herri askok lege berriak ezarri dituzte terrorismoari ekiditeko baina lege horiek ez dute zer ikusirik terrorismoarekin, halaz ere lege horiek diziplina bat inposatzen dute biztanleengan. Bada abertzaletasun kontzeptu bat haxe esan nahi duena: Zaude isilik eta

bitartean nik nahi dudana egingo dut". Gobernu horiek inposatzen dituzten lege berriak normalean gizarteak ez litzuke inolaz ere onartuko. Baina jendeak isildu egin behar eta legeak onartu behar besterik gabe. Chomsky-k adibide bat ematen du, AEBetan aberatsei zergak gutxitu egin dizkiete lege baten bitartez eta horrek ez du zer ikusirik terrorismoarekin.

Garbi aski adierazi zuen Bush presidentek bere arrazonomendua ezin sinpleagoan: gurekin ez dagoena gure etsaia da, beraz "Gaizkiaren ardatz" horretan kokatzen da, beraz terrorista da. AEBak munduko indar politiko handiena direnez kontrol osoa nahi dute lortu eta, bide batez, errekurso guztiak bereganatu. Petrolioia, dirua, boterea, indarra... Kasualitatez "terrorista" handienak omen direnek petrolioia daukate: Irak, Iran, Venezuela (Hego Amerikan), eta gainera ez dira makurtu Bushen aurrean. Etsaia dira beraz eta laster piztuko omen du Bushen "terrorista" horien aurka gerra latza. Ederki gaude.

GERTUAGO ere ez gaude bada askoz hobeto. Hildakoak, bonbak, errepresioa, atxiloketak, sufrimendua, tranpa hutsa besterik ez den sasi-lege mordoia... Azken urte honetan gauzak ez dira baretu eta ez du ematen, orain arte esan dugunagatik eta beste arrazoi gehiagorengatik, gauzak lasaitzeko bidean datozenik. Ez horixe. Zoritxarrez. Jende asko dabil etsiturik eta ilusio gutxiz. Itxaropen gero eta txikiagoz. Ingaltarrako esaldi zahar batek dio hobe dela itxaropenez bidaia tzea iristea baino. Hemen, gure artean, jende askok galdu du inoiz iritsiko ote den uste hori eta beste hainbestek galdu du, baita ere, bidaia tzeko behar den itxaropen hori. Eta ez da batera harritzekoa, ikusitakoak ikusita. Stephen Hawking zientifiko ezagunak esaten du, gure mundu honi eta unibertsoari buruz egindako hausnarretan, giza espeziea ez dela bereziki nabarmentzen bere jokaera adimentsuagatik. Eta egia da ●

"Orain, Irailaren 11koa gertatu ondoren, mundu guztiko agintariei aukera bikaina suertatu zaie neurri errepresibo latzak areagotzeko bai kanpoari begira, hots, beste herrietako jendea mendean hartzeko eta baita beren herrietako biztanleen kontra ere erabiltzeko"

FAMILIA VALERA MIRANDA

Kubako "Son" Musika

HERNANI

TABERNA,
MOJITO
eta guzti

HERNANIKO
kronika ren alde

Irailak 27 ostirala

gaueko 11:00etan Oialume dantza lekuan

Sarrerak salgai: 10 € (aurrez erosita) • 12 € (egun berean)

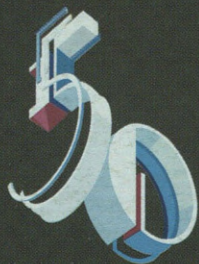
• **HERNANI:** Lete Liburudenda • Kitto Taberna • Oindi Taberna • **DONOSTIA:** Bilintx • Frudisk
• **ASTIGARRAGA:** Bukoi Taberna • **USURBIL:** Benta Taberna

Laguntzailea:

ARGIA
EUSKARA

Antolatzailea: DOBERA EUSKARA ELKARTEA Hernaniko Kronikaren alde

DONOSTIA - SAN SEBASTIÁN

NAZIOARTEKO ZINEMALDIA

FESTIVAL INTERNACIONAL DE CINE

2002ko Irailaren 19tik 28ra

19-28 SEPTIEMBRE 2002

WWW.SANSEBASTIANFESTIVAL.YA.COM

EUSKARAZKO AZPITITULU ELEKTRONIKODUN FILMAK

EGUNA	ORDUA	ARETOA	IZENBURUA	SAILA
19	22:45etan	PRINCIPE,5	DIE BLECHTROMMEL (LATORRIZKO DANBORRA)	VOLKER SCHLÖNDORFF EZAGUTU
20	20:30etan	ASTORIA,6	LES QUATRE CENTS COUPS (LAUREHUN KOLPEAK)	50EKO 50AK
20	22:45etan	PRINCIPE,2	DIE BLECHTROMMEL (LATORRIZKO DANBORRA)	VOLKER SCHLÖNDORFF EZAGUTU
21	22:45etan	PRINCIPE,6	DIE VERLORENE EHRE DER KATHARINA BLUM (KATHARINA BLUMEN OHORE GALDUA)	VOLKER SCHLÖNDORFF EZAGUTU
22	23:30etan	PRINCIPE,5	TOUCH OF EVIL (DEABRUZKO UKITUA)	50EKO 50AK
23	22:30etan	ASTORIA,6	PEEPING TOM (IZUAREN ARGAZKILARIA)	MICHAEL POWELL
24	20:30etan	ASTORIA,6	THE COTTON CLUB	FRANCIS FORD COPPOLARI OMENALDIA
24	23:00etan	ASTORIA,6	DIE VERLORENE EHRE DER KATHARINA BLUM (KATHARINA BLUMEN OHORE GALDUA)	VOLKER SCHLÖNDORFF EZAGUTU
25	20:00etan	ASTORIA,4	THE CONVERSATION (ELKARRIZKETA)	FRANCIS FORD COPPOLARI OMENALDIA
25	22:30etan	PRINCIPE,6	LES QUATRE CENTS COUPS (LAUREHUN KOLPEAK)	50EKO 50AK
26	19:30etan	ASTORIA,6	TOUCH OF EVIL (DEABRUZKO UKITUA)	50EKO 50AK
26	22:30etan	ASTORIA,6	THE RED SHOES (ZAPATILA GORRIAK)	MICHAEL POWELL
27	16:30etan	PRINCIPE,5	THE COTTON CLUB	FRANCIS FORD COPPOLARI OMENALDIA
27	19:30etan	ASTORIA,6	THE CONVERSATION (ELKARRIZKETA)	FRANCIS FORD COPPOLARI OMENALDIA
27	22:45etan	PRINCIPE,5	THE RED SHOES (ZAPATILA GORRIAK)	MICHAEL POWELL
28	17:00etan	PRINCIPE,6	PEEPING TOM (IZUAREN ARGAZKILARIA)	MICHAEL POWELL
28	19:30etan	PRINCIPAL	BLOODY SUNDAY	ZABALTEGI
28	22:30etan	PRINCIPAL	MIES VAILLA MENNEISYYTTA (IRAGANIK GABEKO GIZONA)	ZABALTEGI

EUSKARAZ BIKOIZTUTAKO BERTSIOA

Egunero goizeko **10etatik** aurrera, **2.500** ikasle bertaratuko dira **Belodromoko** emanaldi ikusgarrietara, **400 m²**-ko pantaila erraldoiaz.

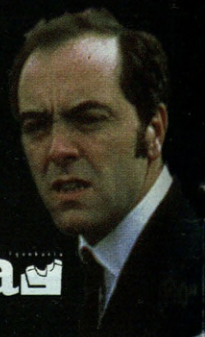
SPY KIDS

Ume espioiek ere euskaraz egingo dute.

Ostirala 27, 19.00etan
Emanaldi bakarra Belodromoan

SEN TO CHIHIRO NO KAMIKAKUSHI CHIHIREN BIDAIA

Berlingo Urrezko Hartzaren estatu mailako estreinaldia euskaraz bikoiztutako bertsioa izango da. Japoniar marrazki bizidun onenak, euskaraz.

gara